

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN DİJİTAL
EBEVEYNLIK ÖZ YETERLİLİK DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Onur SEZGİN

Danışman
Doç. Dr. Alper KAŞKAYA

HAZİRAN 2024, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilik Düzeyleri”
“**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Onur SEZGİN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Program Adı : Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı : İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilik Düzeyleri

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 69 sayfalık kısmına ilişkin 07/06/2024 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı %10'dur.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dahil edilmiştir. Filtrelemede yedi (7) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 07/06/2024

Danışman: Doç. Dr. Alper KAŞKAYA

Öğrenci: Onur SEZGİN

KILAVUZA UYGUNLUK

“İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilik Düzeyleri”
başlıklı Yüksek Lisans Tezi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım
Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Onur SEZGİN

Danışman

Doç. Dr. Alper KAŞKAYA

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Alper KAŞKAYA danışmanlığında **Onur SEZGİN** tarafından hazırlanan “**İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilik Düzeyleri**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği/oy çokluğu kabul edilmiştir.

07/06/2024

JÜRİ:

Danışman : **Doç. Dr. Alper KAŞKAYA** (İmza)
Üye : **Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ** (İmza)
Üye : **Doç. Dr. Oğuzhan KURU** (İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /2024 tarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2024

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

İnternete erişimin ve kullanımın yaygınlaşmasıyla birlikte dijital çağ ismi verilen yeni bir dönem başlamıştır. Günümüzde dijitalleşme beraberinde hızlı bir değişim getirmektedir. Bu değişimden etkilenenlerin başında çocuklar gelmektedir. Çocukların ekran kullanım sırasında bu hızlı değişimi en faydalı şekilde atlatabilmesi ve olumlu davranışlar göstererek uyum sağlaması için ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeylerini yükseltmeleri ve doğru bir rehberlik yapmaları zorunlu hale gelmiştir. Araştırmamızda ilkokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeyleri farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Öncelikle bu çalışmanın gerçekleşmesinde lisans eğitimimde de birlikte olduğumuz değerli danışmanım Doç. Dr. Alper KAŞKAYA' ya ihtiyacım olan her an sağladığı bilimsel katkılardan ve manevi desteğinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın yürütülmesinde, veri toplama sürecinde gerekli izni sağlayarak çalışmama destek olan Van ilinin Erciş ilçesinde ilkokulda öğrencisi olan değerli katılımcı velilere;

Yüksek lisans eğitimim ve tez sürecimde destek olan çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen değerli Bursa Uludağ Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi Abdullah Ragıp ERSÖZ' e teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca eşime ve aileme yüksek lisans eğitimim boyunca gösterdikleri ilgi ve desteklerden dolayı minnettarım.

Onur SEZGİN, Erzincan, 2024

İLKOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN DİJİTAL EBEVEYNLİK ÖZ YETERLİLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Onur SEZGİN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2024

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Alper KAŞKAYA

ÖZET

Ekran kullanımının çocuklar üzerindeki etkisi giderek daha korkutucu bir hal almaktadır. Ebeveynlerin bilinçli ve kararlı bir tutum sergilemesi, çocukların sağlıklı bir gelişim göstermesi için hayati önem taşımaktadır. Dijital çağda ebeveyn olmak her zamankinden daha zor ve bir o kadar da önemli hale gelmiştir. Bu çalışmada ilkökul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri incelenmiştir. Aynı zamanda ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeyleri; yaş, ebeveyn rolü, eğitim durumu, meslek, gelir durumu ve çocuk sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın evrenini Doğu Anadolu Bölgesi'nde ilkökulda öğrencisi bulunan ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklemi ise Van ili, Erciş ilçe ilkökullarında öğrencisi bulunan 301 ebeveyn oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Yaman (2017) tarafından geliştirilen ve ebeveynlerin dijital teknolojilerle ilgili yeterliliklerini belirleyen “Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Aynı zamanda verilerin değerlendirilmesi için “Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeğinden” elde edilen veriler kontrol edilmiştir. Nicel Araştırma yöntemlerinden tarama modeli araştırma modeli olarak tercih edilmiştir. Verilerin analizinde Bağımsız Örneklem t-Testi, Mann-Whitney U testi, Tek yönlü varyans analizi, Kruskal Wallis Testi gibi istatistikler tercih edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynler kendilerini dijital iletişim, dijital okuryazarlık ve dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri yönünden orta düzeyde yeterli görürken dijital güvenlik öz yeterliliği açısından kendilerini yeterli düzeyde gördükleri belirlenmiştir. Aynı zamanda araştırma sonuçlarına göre dijital ebeveynlik özyeterlilikleri çeşitli değişkenlere göre incelendiğinde bazı değişkenlerde anlamlı farklılık bulunmaktayken bazı değişkenlerde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlilik inançları yaş, gelir durumu, eğitim seviyesi değişkenlerine göre farklılaştığı bunun yanında ebeveyn rolü, çocuk sayısı ve meslek değişkenlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik, Özyeterlilik, Dijital Okuryazarlık, Ekran Kullanımı, Dijital Güvenlik, Dijital iletişim, İnternet ve Aile

INVESTIGATION OF THE DIGITAL PARENTING SELF-EFFICACY LEVELS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' PARENTS

Onur SEZGİN

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, February 2024

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Alper KAŞKAYA

ABSTRACT

The impact of screen use on children is becoming increasingly frightening. It is vital for parents to have a conscious and determined attitude for the healthy development of children. Being a parent in the digital age has become more difficult and important than ever. In this study, the digital parenting self-efficacy of primary school students' parents was examined. At the same time, parents' digital parenting self-efficacy levels; It was tried to determine whether the data differed according to the variables of age, parental role, educational status, occupation, income level and number of children.

The population of this research consists of parents who have primary school students in the Eastern Anatolia Region. The sample consists of 301 parents who have students in primary schools in Erciş district of Van province. The "Digital Parenting Self-Efficacy Scale", developed by Yaman (2017) and determining parents' competencies regarding digital technologies, was used to collect data. At the same time, the data obtained from the "Digital Parenting Self-Efficacy Scale" was checked to evaluate the data. Among the quantitative research methods, the survey model was preferred as the research model. Statistics such as Independent Sample t-Test, Mann-Whitney U test, One-way analysis of variance, Kruskal Wallis Test were preferred in the analysis of the data.

According to the results of the research, it was determined that parents saw themselves as moderately competent in terms of digital communication, digital literacy and digital parenting self-efficacy, while they saw themselves as sufficient in terms of digital security self-efficacy. At the same time, according to the research results, when digital parenting self-efficacy was examined according to various variables, there was a significant difference in some variables, while no significant difference was found in some variables. It was determined that parents' digital parenting self-efficacy beliefs differ according to age, income level and education level variables, but do not differ according to parental role, number of children and profession variables.

Keywords: Digital Parenting, Self-Efficacy, Digital Literacy, Screen Use, Digital Safety, Digital communication, Internet and Family

İÇİNDEKİLER

İLKOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN DİJİTAL EBEVEYNLİK ÖZ YETERLİLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
TABLOLAR LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1.1. Ekran Kullanımının ve Ebeveynlerin Çocuk Üzerindeki Etkisinin Kuramsal Temeli	9
1.1.1. Ekme Kuramı	9
1.1.2. Teknoloji Belirleyicilik, Suskunluk Sarmalı ve Teknolojik Determinizm Kuramı	10
1.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	10
1.1.4. Aile sistemleri Kuramı ve Birlikte Ebeveynlik Kuramı.....	12
1.1.5. Sosyo-Gelişim Kuramı.....	12
1.2. Dijital Çağ ve Ebeveynlik	13
1.2.1. Çevrimiçi Olanaklar	13
1.2.2. Çevrimiçi Riskler	13
1.2.2.1. Problemlili Dijital Ortam Kullanımı	15
1.2.2.2. Tehlikeli Sosyal Ağ Kullanımı.....	15
1.3. Dijital Kavramının Kullanımı	17

1.3.1. Ebeveynlerin Dijital Okuryazar Olması.....	17
1.3.1.1. Dijital Vatandaşlık	18
1.3.1.2. Dijital Etik.....	19
1.3.1.3. Dijital Okuryazarlık	20
1.3.1.4. Dijital Erişim.....	21
1.3.1.5. Dijital Hukuk.....	21
1.3.1.6. Dijital İletişim	21
1.3.1.7. Dijital Ticaret	22
1.3.1.8. Dijital Sağlık	23
1.3.1.9. Dijital Güvenlik.....	25
1.4. Dijital Çağda Ebeveynlik	25
1.4.1. Farkında Olma	27
1.4.2. Kontrol ve Denetim.....	27
1.4.3. Model Olma	28
1.5. Öz Yeterlilik	28
1.6. Öz Yeterlilik Kavramının Kuramsal Temeli	29
1.6.1. Öz Yeterliliği Belirleyen Faktörler	30
1.6.2. Ebeveyn Özyeterliliği	31
1.6.2.1. Ebeveyn Öz Yeterliliğiyle İlişkili Olan Etkenler	32
1.6.2.2. Ebeveyn Öz-Yeterliliği Çocuk İlişkisi	33
1.7. İlgili Çalışmalar	34
1.7.1. Ulusal Çalışmalar.....	34
1.7.2. Uluslararası Çalışmalar	40

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli.....	44
2.2. Evren ve Örneklem.....	44
2.3. Veri Toplama Araçları.....	45
2.4. Veri Analizi	47
2.6. Geçerlik ve Güvenirlik	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Düzeylerine Yönelik Bulgular	53
3.2. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Üzerinden İncelenmesine Yönelik Bulgular	54
3.2.1. Ebeveyn Yaşı Açısından	54
3.2.2. Ebeveyn Rolü Açısından.....	55
3.2.3. Meslek Açısından.....	56
3.2.4. Eğitim Durumu Açısından	57
3.2.5. Çocuk Sayısı Açısından	59
3.2.6. Gelir Durumu Açısından.....	60
SONUÇ VE TARTIŞMALAR.....	64
KAYNAKÇA.....	74
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ	92

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
TDK	: Türk Dil Kurumu
DEÖYÖ	: Dijital Ebeveynlik Özyeterlik Ölçeği
BÖTE	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
Ort.	: Ortalama
SS.	: Standart Sapma

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Çevrim İçi Riskler	14
Tablo 2.1: Katılımcıların Demografik Verileri.....	45
Tablo 2.2: Ebeveyn Yaşı Değişkeni Açısından Verilen Normal Dağılım İstatistikleri	47
Tablo 2.3: Ebeveyn Rolü Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri	48
Tablo 2.4: Meslek Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri.....	49
Tablo 2.5: Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri	49
Tablo 2.6: Çocuk Sayısı Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri	50
Tablo 2.7: Gelir Durumu Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri	50
Tablo 2.8: Güvenirlilik Testi Sonuçları	52
Tablo 3.1: İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri	53
Tablo 3.2: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi	54
Tablo 3.3: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Analizi	54
Tablo 3.4: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Rolü değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi.....	55
Tablo 3.5: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Rolü Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Analizi	56
Tablo 3.6: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Meslek Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi	56
Tablo 3.7: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Meslek Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Analizi	57
Tablo 3.8: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	58
Tablo 3.9: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi	60

Tablo 3.10: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	61
Tablo 3.11: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Analizi.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Dijital Vatandaşlık Boyutları	18
--	----

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1.1: E-Ticaret	23
Görsel 1.2: Doğru Oturuş Pozisyonu.....	24
Görsel 1.3: Dijital Teknoloji Bağımlılığı	24

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanların ilgi istek ve ihtiyaçları, eğlence anlayışları, boş vakitlerini değerlendirme anlayışları, çevredekiler ile iletişim ve etkileşim kurma biçimleri, bireyin içinde bulundukları çağın sunduğu imkanlara göre sürekli değişmekte ve yenilenmektedir. Teknoloji son yıllarda çok hızlı değişimler göstermektedir. Teknoloji geliştikçe dijital ortamlardaki çeşitlilikler artmakta ve bu değişimlerin takibi zorlaşmaktadır. Bu gelişmelerden toplumun ve bireyin etkilenmesi kaçınılmazdır. Günümüzde ekran kullanımıyla alışveriş yapılabilmekte, oyun oynanmakta, birey çevresiyle iletişim kurulabilmektedir. Dijital teknolojiler geliştikçe bireyin önceden çok farklı yollarla yaptığı aktiviteler günümüzde sadece ekran kullanımıyla hepsini karşılayacak bir hal almıştır. Ekran kullanımının geçmişi uzun soluklu değildir, hızlı bir şekilde hayatımıza giren ve sürekli çeşitlilik gösteren dijital teknolojiler karşısında toplumsal olarak uyum sağlanmalıdır. Bu uyum süreci günümüzde çocukluk zamanlarında başlamalıdır. Günümüzde çocuklar dijital dünyaya gözlerini açmaktadır, istemli veya istemsiz ekrana maruz kalmaktadırlar. Ekran kullanımı çocuklara olanaklar sunmakla birlikte çeşitli tehditleri de içlerinde barındırmaktadır. Çocukların hayatlarında ilk karşılaştıkları kişiler anne ve babalarıdır dolayısıyla ilk öğrenmeleri ebeveynlerini gözlemleyerek sonra da onları taklit ederek gerçekleşmektedir. Ebeveynlerin rolünün büyük olduğu çocuklar için çevresinde çok sayıda uyarıcı vardır günümüzde ekran çocukların hayatında önemli uyarıcılardan biri haline gelmiştir. Çocukların ekran kullanımını olumlu yönde yapması için doğru ekran kullanımına yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada ebeveynlerin, geçmişi çok olmayan belki de kendilerinin yetişkinlik zamanlarında hızla hayatlarına giren ve sürekli değişen dijital teknolojiler karışışındaki yeterlilikleri önemlidir. Yapılacak çalışmalarda bu konunun ele alınması ebeveynlerin dijital teknolojilere yönelik algıları ve öz yeterliklerinin incelenmesi önem taşımaktadır. Bu alanda yapılacak çalışmalar ve elde edilen bulgular ışığında ebeveynlerin öz yeterlilik düzeyleri saptanabilecektir. Yapılan çalışmaların sonucu, bu konuda ebeveynlerin kendilerini geliştirecekleri ve bu alanda kendilerine daha fazla güvenmelerini sağlayacak çalışmalar yapılmasına olanak sağlayabilir.

A. Problem Durumu

Dijital teknolojik aletlerin kullanımının artması etkileşim, araştırma vb. gibi çeşitli yönlerden fayda sağlasa da dijital okuryazarlığa ulaşmamış bireyler için çok sayıda risk taşımaktadır. Maruz kalınan bu tehditlere önlemler alınmalıdır (Canbek & Sağiroğlu, 2007). Kullanıcılar bedensel, ruhsal, sosyal olarak çeşitli tehditlerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Uygulamadaki bu risklere örnek olarak,

- Kanunlara aykırı paylaşımlarla karşılaşma,
- Sanal ortamda kişisel bilgilerin paylaşılması
- Alışverişlerde banka kartı bilgilerinin verilmesi
- Yüz Yüze tanımadığın kişilerle karşılaşma ve sohbet etme örnek olarak verilebilir (Canbek & Sağiroğlu, 2007).

Küçük yaştaki çocuklar henüz doğruyu yanlış ayırt edememektedirler ve maruz kaldıkları riskler karşısında çaresizdirler. Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi (EU Kids Online II) çerçevesinde yapılan araştırmada sanal ortamda oturum açma yaşı 13 olarak belirlenmiştir. Günümüzde çocuklar sanal ortamlarda aktif olarak bulunmaktadır fakat bilinçli, güvenli ve etkin bir biçimde internet kullanımı konusunda yetersizdirler. 9-16 yaş arası kullanıcıların sadece %39'u buldukları bilgiye eleştirel bakmakta ve farklı kaynaklarla karşılaştırma yapmaktadır. Kullanıcıların sadece 17%'si güvenli internet kullanım ayarlarını bilmektedir. Güvenli bir siteyi bulma ve kaydedip bu siteyi takip etme oranı sadece %31'idir. 18 yaş altı kullanıcıları içerisinde sosyal ağlardaki gizlilik ayarlarını bilenlerinin oranı ise %32'dir. Dijital ortamlarda çocuklar, kendilerini korkutmaya, kızdırmaya ve utandırmaya yönelik rahatsız edici mesajlarla maruz kalabilmektedir. Çocuk kullanıcıların sadece %29'u kendilerini rahatsız eden mesajları engelleyebilmektedir. 18 yaş altı kullanıcılarının sadece yarısına yakını interneti kendine yararlı bir şekilde nasıl kullanacağı üzerine araştırma yapmaktadır. Çalışmaya göre 9-16 yaşları arasındaki çocuk dijital ortam kullanıcıları içerisinde dijital okuryazarlık seviyesine ulaşanların sayısı çok azdır. Çeşitli araştırmalarda çocuklara dijital alanda iyi bir medya okuryazarı olmaları için gerekli eğitimlerin verilmesi gerektiği savunulmaktadır (Kaşkaya vd., 2017).

Dijital teknolojilerin çocukların hayatına girmesiyle birlikte birçok alanda faydalanabileceği olumlu yönlerin yanında bilişsel ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilecek yönlerin de bulunduğu savunulmaktadır. Olumlu yönlerinden bir tanesi kendisini rahat bir şekilde ifade edebileceği ortamlar bulunmasıdır. Bunların yanı sıra yaratıcılık, terapi, güdülenme çağa ayak uydurma, haberdar olma, bilgiye ulaşma vb. olumlu yönlerin hayatımıza girdiği savunulmaktadır (Şimşek & Işıkoğlu, 2021). Olumlu yönlerin yanında çocukların hayatına dijital ortamlarla giren riskler ise çocuğu ekran kullanımındaki yanlış davranışlarının bir sonucu olarak gösterilmiştir. Çocukların aktif ekran kullanımında bilinçsiz ve aşırı kullanımlar ile çocuğun bilişsel sosyal gelişimini olumsuz etkilenmesi arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır (Gençtürk, 2022). Çok fazla ve kurallara aykırı ekran kullanımı aşırı kilo alımı, uykusuzluk, asosyallik, siber zorbalık, olumsuz dijital ayak izi, fiziksel bozukluklar, bağımlılık gibi olumsuzluklara ortam oluşturduğu belirtilmektedir (Muslu & Fatma, 2019).

Çağımızın çocukları dijital teknolojilerin hayatımızın her alanında var olduğu ortamlarda büyümektedir ve geçmiş dönemlerdeki çocuklara göre ekran kullanımı daha fazla olduğu saptanmıştır (Budak, 2020). Çocukların ekran karşısındaki vakit geçirme süresi ile ilgili çeşitli görüşler ortaya atılmış, bu durumun nedenleri arasında çocuğun sosyal olarak yalnızlaşması, psikososyal durumu gibi birçok faktörün ekran kullanma davranışında etkili olduğu saptanmıştır (Caplan, 2003). Psikososyal sorunları olan bireyler (depresyon, bunalım, yalnızlık, kaygı vb.) kendilerini yüz yüze iletişimde yeterli göremeyip dijital ortamları yüz yüze iletişime tercih etmektedirler. Çünkü bu yolla olan iletişimde istemediği tehditlere daha az karşılaşır. Bu sorunları yaşayan çocuklar kendilerini ekran kullanımda daha yeterli görürler ve ekran kullanımına daha çok yönelirler (Kağıtçıbaşı, 1999).

Çocuklar ekran başındaki sürelerini arttırmak için arkadaşlarıyla yüz yüze geçirdikleri süreyi ve kitap okuyarak geçirdikleri süreleri kısalttıkları belirtilmektedir. Bunların yanında ekran karşısında daha fazla süre geçirmek için daha az uyumakta ve daha az oyun oynadıkları saptanmıştır. Şöyle ki; çocuklara, bilgisayar, tablet, cep telefonu/akıllı telefon, dijital oyun oynama, TV izleme, internet ve sosyal medya kullanımı gibi aktiviteler için ekran karşısında harcadıkları vaktin sebep olduğu durumlar sorulduğunda, 6-15 yaş aralığındaki çocukların %35,9'u ekran karşısında daha fazla vakit geçirmesi nedeniyle daha az kitap okuduğunu beyan etmektedir. Bunu %33,5 ile daha az

ders çalışmak, %27,7 hane halkı ile daha az faaliyette bulunmak, %25,4 ile arkadaşlarıyla yüz yüze daha az iletişim kurup daha az oyun oynamak ve %17,2 ile daha az uyumak takip ettiği görülmektedir (TÜİK, 2021).

Çağımızdaki ebeveynler ekran kullanımı hakkında yeteri kadar donanımlı değildirler. (Tezel Şahin & Özyürek, 2007). Ebeveynler dijital ebeveynlik konusunda endişe duymaktadır. Bu endişenin nedeni ebeveynler yetişkin durumdayken dijital dünyanın içerisinde bir anda kendilerini bulmaları ve çocuklarının ise bu dijital dünyaya gözlerini açmaları olarak gösterilmektedir. Ebeveynlerin kendilerini yetersiz görmesinin sebeplerinden bir diğeri ise ebeveyn ve çocuk arasında bilgi farklılıklarıdır. Çocukların ekran kullanımları üzerindeki tercihlerinde ailenin deneyimi ve çocuklara bu deneyimi aktarması önemlidir. Ekran kullanımda karşılaşılabilecek risklere karşı resmî kurumlar tarafından velilere seminerler yapıp gerekli bilgiler verilmelidir. Bu eğitimlerin çocuklara ekran kullanımında rehber olurken kolaylık sağlayacağı savunulmaktadır (Kaya, 2002). Anne babaların çoğu eğitim almakta isteklidirler. Ebeveynler bu eğitimin bir parçası olmalıdır. Anne babalar anlatımdan çok eğitimin içerisinde olup somut örneklerin gösterimi ile eğitim almak ve ekran kullanımında donanımlı olmayı istemektedirler (Livingstone & Ross, 2017). Ayrıca ebeveynler ekran kullanımda çocuklara doğru bir rehberlik yapabilmesi için öz yeterlilik düzeyleri yüksek bireyler olmalıdır. Öz yeterliliği yüksek bireyler olmaları için ilk önce kendilerini kabul etmeleri gerekmektedir. Ebeveynler kendi kabul aşamasından sonra çaba göstererek gelişim sağlayacak çocuklara iyi birer rol model olacaktır.

Çocuklar dijital yerli, ebeveynler ise çalışmalarda dijital göçmen olarak adlandırılmaktadır. Ebeveynlerin dijital göçmen olarak nitelendirilmelerinin nedeni olarak dijital ortamlarla ergenlik çağından sonra karşılaşmaları gösterilmektedir. Dijital göçmenler çağın getirdiği dijital ortamlara uyum sağlamada güçlük çekmektedirler. Çoğunlukla basılı kaynaklardan bilgi edinmeyi seçmektedirler. Araştırmaları internet üzerinden yapmayı değil kütüphanelerde araştırma yapmayı tercih etmektedirler. Ergenlik çağından sonra dijital ortamlarla karşılaşan dijital göçmenler çağın getirdiklerine ayak uydurmalı ve yetersiz olduğu alanlarda gerekli eğitimi almaları gerekmektedir (Prensky, 2001).

Ebeveynlerin dijital teknolojiler üzerine yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Ebeveynlerin medya üzerine yapılmış çalışmaların çoğunluğu televizyon üzerinedir (Clark, 2011). Çocukluk döneminde ekran kullanımıyla ilgili çalışmalar son zamanlarda yaygınlaşmıştır. Bu çalışmalar ekran kullanımının tespiti ve ebeveynlerin ekran kullanımındaki rolü üzerine yoğunlaşmıştır. Son zamanlarda yapılan çalışmalar bu konunun zaman içerisinde farklı boyutları farklı örneklerle daha fazla çalışılması gerektiğini vurgulamaktadır (Işıkoğlu, 2019; Darga 2021; Işıkoğlu & Ergenekon 2021). Dijital teknolojilerin her an geliştiği ortamda ve aile ortamında en çok kullanıldığı vurgulanan tablet, akıllı telefon, bilgisayar vb. dijital teknolojileri kapsayan çalışmalar yapılmalıdır (Connell, Lauricella, & Wartella, 2015; Kirkoryan, Wartella, & Anderson, 2008; Siibak & Nevski, 2016). Ayrıca okul öncesi erken çocukluk dönemi ve ergenlik dönemi üzerine dijital ebeveynlik kavramı çokça çalışılmıştır (Alturan, 2021; İlvan, 2022; Aydoğdu, 2022; Park, 2020). Dijital ebeveynlik öz yeterliği ve çocukların problemleri ekran kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla farklı yaş gruplarındaki çocuklar üzerinde çalışmalar yapılmalıdır (Coşkunalp, 2022). İlkokul erken çocukluktan ergenlik çağına geçişteki çalışmalar sınırlıdır. İlkokul çağındaki çocuklar üzerine çalışması diğer çalışmalardan ayırarak yaş ve ergenliğe geçiş evresinde ebeveynlerin rehberlikleri açısından ilkokul çağındaki çocukların ebeveynleri üzerine çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bunlarla beraber dijital ebeveynlik çalışmalarına baktığımızda Amerika ve Avrupa’da yürütülmüştür (Kirwil, 2009). Ülkemizde dijital ebeveynlik üzerine çalışmalar arttırılmalıdır. Mevcut çalışma çocukların ekran kullanımında dijital ebeveynlerin öz yeterliliklerini incelemeyi amaçlamıştır. Dijital ebeveynlik kavramını öz yeterlilik kapsamında çeşitli değişkenlerle inceleyerek daha sonra bu konuda yapılacak çalışmalarda hangi alanda eksikliklerin olduğu ne tür çalışmalar yapılması konusunda yol gösterebilmektedir. İlkokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynlik öz yeterlilik profilini ortaya koymasıyla ‘Güvenli Ekran Kullanımı’ ve ‘Güvenli İnternet’ üzerine yapılacak çalışmalara katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Dünyada çok çeşit kültür vardır. Bu farklı kültürler içerisinde Türkiye’ye buradan da bölgesel kültüre indirgeyerek bir evrensel bir kavram olan dijital ebeveynlik verilerinin Doğu Anadolu bölgesinden toplanan veriler sayesinde medya ve ekran kullanımı bilinci oluşturulmasıyla mevcut çalışma önem taşımaktadır.

B. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ilkokul öğrencileri ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlik düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından farklılığının incelenmesidir. Öz yeterlilik kavramı, bireylerin belirli bir görevi başarıyla yapabilme kapasitelerine ilişkin kendi yargılarını ifade edilmektedir. Dijital ebeveynlik öz yeterlilik ise, ebeveynlerin çocuklarının dijital ortamlardaki güvenliğini, etkin kullanımını ve iyi oluşlarını sağlama konusundaki yeterlilik algılarını yansıtmaktadır (Jones & Prinz, 2005).

Bu bağlamda aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir. İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri ne düzeydedir ve ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri,

- Ebeveynin yaşı
- Ebeveynlik rolü (anne, baba)
- Ailedeki çocuk sayısı
- Ebeveynin eğitim durumu
- Aile gelir durumu
- Meslek

değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

C. Araştırmanın Önemi

İnsan yaşamının her alanını ve her evresini etkileyen çocukluk dönemi sihirli bir süreçtir (Oktay, 2007). Bu dönemde çocuk beyinde çeşitli uyarıcılar vasıtasıyla bağlantılar kurulmaktadır. Çocuğun bu dönemdeki uyarıcıları çevresindedir. Çevresindeki bu uyarıcıların içerisinde teknolojik gelişmeler göze çarpmaktadır (Wong & Neuman, 2019). Aynı zamanda bahsedilen teknolojik gelişmelerin çocuğun uyarıcılarına dahil olmasının nedeni olarak dijital ortamların günlük hayat içerisine girmiş olması gösterilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999). Telefon, tablet, bilgisayar vb. dijital teknolojilerin çocukluk zamanında hatta bebeklik döneminde insanın hayatına girmesi oyun oynama, iletişim, sosyalleşme gibi faktörleri etkilemektedir (Durdu, 2018). Bu bağlamda insan hayatının her evresini etkileyen çocukluk dönemini ele alan çalışmalar önem taşımaktadır.

Kuramlar ve yapılan çalışmalara bakıldığında ekran kullanımının toplum üzerindeki etkileri kaçınılmazdır. İyi bir toplumsal algının oluşması için hayatımıza giren diğerk yenilikler gibi dijital dünyaya da uyum sağlanması gerekmektedir. Bu uyum süreci öncelikli olarak toplumun en küçük birimi ve yapı taşı olarak görülen aile içerisinde sağlanmalıdır. Böylece aile içerisindeki bireyler sonra aileler daha sonra da ailelerin bir araya gelmesiyle toplumda dijital dünyaya karşı doğru bir tutum sağlanacak ve dijital teknolojilerden en st seviyede fayda sağlanabilecektir. Toplumun dijital teknolojileri doğru kullanması için ailelere, ailelerde böyle olumlu bir bilinç oluşması için ailedeki her ferdin ekranı doğru kullanma eğilimi göstermesi gerekmektedir. Bu süreçte en temelde dijital dünyaya doğan çocuklara değinilmesi önemlidir. Dijital dünyaya uyum süreci ebeveynlerin çocuklarını bu yeniliklere doğru hazırlamasıyla başlamaktadır. Dijital ortamlar içerisinde elbette ocuk ekran kullanımı yapacaktır. Ekran kullanımında çocukların karşılarına çıkacak risk ve faydalara karşı önlemler alınmalı ocuk ekran kullanımının doğru yönde olmasına önem verilmelidir. Çevresel faktörlerin tesiriyle ocuk pek çok davranış kazanır (Kağıtbaşı, 1999). ocuk gelişim evrelerinde doğrular, yanlışlar, hayatta neye ihtiyaç olduğu gibi birçok öğrenim gerçekleştirir. Toplumsal etmenlerin etkili olduğu bu süreçte temel becerileri kazanması gerekmektedir. Ancak ocukların ekran kullanım sürelerinin çok fazla olması bu süreci olumsuz olarak etkilemekte bunun çocuklara yansması da olumsuz olmaktadır. Bunun yanında çağımızda insanlar her türlü bilgiye anında ve sansürsüz ulaşabilmektedir. Bu ocuklar içinde geçerlidir ekran kullanımında maalesef iyiye yönlendirip kötüden uzaklaştırma gibi bir seçenek yoktur. Birey kendisi bu eğilimi gösterecektir fakat çocuklarda önlerinde kendilerine doğru rehberlik edecek bir ebeveyn yok ise bu eğilimi tek başlarına kazanmaları çok güçtür. Karmaşık bir yapıya sahip bu mecrada bu karmaşanın nasıl çözümleneceği doğruya nasıl gidileceği ebeveynler tarafından gösterilmelidir (Yurdakul vd., 2013).

D. Varsayımlar

Bu araştırmada kullanılan veri toplama aralarındaki sorulara ebeveynlerin gerçek algılarını yansıtacak şekilde içten cevapladıkları varsayılmıştır.

E. Sınırlılıklar

Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde Van ili Erciş ilçesinin ilkokullarında öğrencisi olan ebeveynler ile sınırlı kalmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1.1. Ekran Kullanımının ve Ebeveynlerin Çocuk Üzerindeki Etkisinin Kuramsal Temeli

1.1.1. Ekme Kuramı

Ekran kullanımı çocukları ve yetişkinleri bilişsel, sosyal, fiziksel vb. birçok yönden etkilemektedir. Ekran kullanımının insanlar üzerine etkilerini anlamak üzere birçok çalışma yapılmış, kuramlar ortaya konulmuştur. Ekme kuramcılarına göre ekran kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri kısa süreli olmayıp etkiler uzun yıllar sürmektedir. Yürütülen çalışmalarda ekran kullanımı bireyin anlık davranışlarından çok kullanıcının olaylar karşısındaki bakış açısı üzerinde tesirli olduğu fikrindedir. Çok fazla ekran kullanımı yapan çocukların bakış açıları, gerçek yaşamdan daha çok ekrandaki dünya ile benzerdir. Ekran kullanımı kötü veya iyi davranışa doğrudan neden olmayıp, bireylerin zihinlerinde bir şema oluştururlar. Çocuklar ekran kullanımında neye maruz kalırlarsa onu normalleştirme eğiliminde bir zihinsel şema dolaylı olarak oluşmaktadır (Yaylagül, 2006). Bunların yanı sıra ekran kullanımıyla kullanıcı kişilerde bir bilinç oluşmaktadır. Ekran kullanımında insanlar aldıkları bilgileri çözümler, uygulamalar ve genel kitle aynı tür eylemlerin gerçekleştiği programlara maruz kaldığında toplumsal bir algı oluşur (Erdoğan, 1998). Günümüzde dijital ortamlarda risklere karşı toplumsal tutum bu nedenle çok önemlidir. Aynı zamanda çocukların da ekran kullanımında doğru kullanıma yönlendirilmeli ve doğru bir toplumsal algı oluşturulmalıdır. Ekran kullanımı çok fazla olan çocuklarda maruz kaldıkları durumlara yönelik genel bir hayat felsefesi oluşacaktır. Araştırmada dijital dünyanın toplum üzerindeki kültürel değişime etkisini çözmeye çalışıp, kültürel değişimi yavaş ve uzun süreli olarak etkilediğini vurgulamıştır (Özer, 2005). Çocuklar için ekran kullanımı hayatlarında değerli bir konumdadır. Çocukların

tercihlerinde sadece kişisel düşünceleri ve çevresi değil ekran kullanımı da çocukların tercihleri üzerinde etkisi önemlidir. Ekran kullanımı çocukları meslek seçmede de etkilemektedir (Kaşkaya vd., 2017).

1.1.2. Teknoloji Belirleyicilik, Suskunluk Sarmalı ve Teknolojik Determinizm Kuramı

Ekran kullanımının bireyler üzerindeki inceleyen kuramlar oldukça fazladır. Dijital teknolojileri ve bu ortamları bağımsız değişken olarak gören bir başka kuram olan teknolojik belirleyicilik kuramına göre dijital ortam toplumsal problemlerin çözümünde etkili olacağını savunulmaktadır. Ancak çözümde bu ortamların bağımsız ve tarafsız olması gerektiği vurgulanmaktadır (Yaylagül, 2017). Bu bulguya neden olarak suskunluk sarmalı kuramı toplumsal olarak hâkim olan düşünceden farklı bir düşünce sergilemekten insanların korktuğu belirterek ortaya konulan düşünceyi desteklemektedir (Güngör, 2016). Bu korkunun sebebi bireylerin toplumdaki kabul kaygısıdır. Dijital teknolojilerle insanlar sadece yakın çevresi değil fiziksel olarak çok uzakta olan bireylerin algılarını da önemsemektedir. Hayatımızın her alanına giren dijital ortamlar kullanıcıların algılarını açmakta ve çok çabuk bir şekilde kültürel aktarım gerçekleştirmektedir. Çağımızda yaşayan bireylerin etrafını video, görsel, sesli/yazılı mesajlar çepeçevre sarmıştır. İnsanlar çok uzaklarda yaşanan olaylardan anında haberdar olabilmektedir. Teknolojik determinizm kuramı çağımızı küçük bir kasabaya benzetmiştir (Mcluhan, 2007). İnsanlar toplumda, dünyada neler olup bittiğini öğrenme eğilimindedir bu nedenle dijital teknolojilere bağımlıdırlar (Özel, 2012).

1.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Dijital ortam çocuklar ve yetişkinlerin aktif kullandığı bir alandır. Dijital Teknolojinin hayatımıza girmesinin üzerinden çok zaman geçmemesinden dijital ebeveynlik konusunun da güncel bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla güncel bir konu olan dijital ebeveynliğin önemi şu an çocuk olan bireylerin yetişkin bireyler olduklarındaki tutum, davranış vb. özellikleri incelenerek anlaşılabilir (Sayar & Benli, 2020). Bandura, çocuklar için öğrenmenin çevresini model almayla gerçekleştiğini savunmaktadır. Çocuk doğru bir ekran kullanımı yapmak için çevresini gözlemler ve modeller. Bu rol modeller yere ve zamana göre değişebilir. Çocuklar için okulda rol model öğretmenken ailede ebeveynlerdir. Çocuklar bir aile ortamına gözlerini açtığı ve

ilk iletişimlerini ebeveynleri ve aile fertleri ile kurdukları için ebeveynlerin çocukların ekran kullanımındaki etkisi çok önemlidir (Orhan & Ayhan, 2018). Sosyal öğrenme kuramına göre bilişsel süreçler de bu davranışların kazanılmasında oldukça önemlidir (Tohara, 2021). Bu nedenle öğrenme kişisel, sosyal ve davranışsal etmenlerin etkileşimiyle gerçekleşir. Bireyler toplumsal bir varlık olduğu için öğrenmeler içinde bulunduğu toplumdaki kişileri rol model olarak davranışa döndürür. Sosyal öğrenmeyi etkileyen etmenler:

- Dolaylı pekiştirme: Çocuk ekran kullanımındaki davranışı pekiştirilir ise o davranışı tekrar yapma olasılığı artacaktır.
- Dolaylı ceza: Çocuğun istenmeyen davranışlarına karşı cezalandırılması davranışta azalma eğilimi göstermesine sebep olur
- Dolaylı güdülenme: Çocuk ekran kullanımında seçtiği davranışın sonucunda olumlu bir sonuç ile karşılaşır ise bu davranışı yapmakta da daha istekli olacaktır.
- Dolaylı duygusallık: Çocukların bir davranışta bulunurken kendisi yaşamasa bile çevresinde model aldığı kişilerden birinin yaşamış olması ve kendisini o kişinin yerine koyarak düşünebilmesi yapacağı davranışa etki edebilir (Korkmaz, 2003).

Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar içinde bulunduğu toplumu taklit ederek öğrenme gerçekleştirir (Tohara, 2021). Çocuk yaştaki bireyler doğruyu tam seçemeyebilirler bu nedenle ebeveynleri çocuklarının doğru davranışı kazanmada rol model olarak çocukları yönlendirebilirler. (Bahar, 2019). İnsanın etrafını kuşatan uyarıcılar vardır ve insan bu uyarıcıları karşılıksız bırakamaz. Çağımızda dijital teknolojilerle bu uyarıcılar giderek artmaktadır. Çocukların hayatının içerisinde olan ekran uyarıcısı çocukların davranışında etkilidir. Sosyal öğrenmede sadece çocuklar etrafındaki insanları taklit ederek davranış kazanmaz. Ekran kullanımında karşısına çıkan uyarıcılara da karşılık verir. Ekran kullanımında karşısına çıkan iyi veya riskli davranışları taklit ederek kabullenebilir. Bu nedenle bu kuramda çok önemli olan ebeveyn modellemesi çocukları ekran kullanımında doğruya yönlendirecek bir model olmalıdırlar. Anne ve babayı model alırken çocuklar için anne veya baba daha baskın olabilmektedir. (Laughey, 2010).

1.1.4. Aile sistemleri Kuramı ve Birlikte Ebeveynlik Kuramı

Anne babanın bireysel tutumları çocuk üzerine daha etkilidir. Kimi ailelerde anne davranışları ve sergilediği tavır sebebiyle çocuk üzerine daha etkiliyken kimi ailelerde baba çocuk üzerinde daha etkilidir (Minuchin, 1985). Çağımızda çocukları tutarlı bir şekilde eğitmeyi amaçlayan birlikte ebeveynlik kavramı öne çıkmaktadır. Birlikte ebeveynlik özünde çocukların her yönünün uyumlu bir şekilde ram gelişmesini önemser (Belsky, Crnic & Gable, 1995; Özdemir & Sağkal, 2020). Feinberg'in birlikte ebeveynlik modeli, aile sistemleri kuramı üzerine inşa edilmiş fakat anne baba arasındaki uyum eklenmiştir. Birlikte ebeveynlik modeline göre ebeveynlerin aile içerisindeki tutumları kendi aralarındaki ve aile fertleri arasındaki iletişimlerini çocukların gelişimini etkilemektedir (Fernandez & Nichols, 1996). Ekolojik yaklaşım kuramına göre de aile çocuğun gelişiminde çok etkilidir. Bu kuramda çocuğun model alacağı kişilerde yakınlık uzaklık sınıflandırılması yapılmıştır. Anne baba etkisi büyük anne büyük babaya göre daha fazladır. Son zamanlarda anne baba ikili ilişkinin çocuklarının bilişsel sosyal vb. yönden gelişimine daha fazla etki gösterdiği vurgulanmaktadır (Bradford & Hawkins, 2006).

1.1.5. Sosyo-Gelişim Kuramı

Ebeveynlerin çocuklar üzerindeki etkisi sosyo-gelişim kuramında da vurgulanmıştır. Bu kurama göre ebeveynler çocuklara ekran kullanımıyla karşısına çıkan karmaşık problemleri çocuklara yapacakları rehberlikle çözebilecekleri vurgulanmaktadır. Çocuklar bu rehberlik sonucu eleştirel, bağımsız düşünceler üretebilmekte ve karşılaştığı karmaşık kodları çözümlere bilme becerisi kazanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010). Günümüzde çocukların ekran kullanımı hakkındaki bilgileri ebeveynlerin bilgilerinin üstündedir. Farklı ve yenilikçi bir çocuk anlayışı ile geleneksellikten kurtulup yeni öğrenmeler gerçekleştirilmelidir. Sürekli gelişen ve değişen dijital ortamlarda kendini geliştirmeyen ve yeni öğrenmeler yapmayan ebeveynler kendilerini bu konuda yetersiz görmektedir (Onur, 2012). Ebeveynlerin çocukları nasıl yönlendirecekleri ve doğru bir dijital ebeveyn nasıl olacakları üzerine eğitim almaları gerekmektedir (Livingstone, Chaudron, Mascheroni, Dreier, & Lagae, 2015; Tomczyk & Wąsiński, 2017). Ülkemizde yapılan çalışmalarda ebeveynlerin dijital

ebeveynlik, gelişen değişen ebeveyn boyutları, sanal ortam riskleri gibi alanlarda eğitim alması gerekmektedir (Inan Kaya vd., 2018).

1.2. Dijital Çağ ve Ebeveynlik

1.2.1. Çevrimiçi Olanaklar

Gelişen ve değişen dünyada dijital teknolojiler hayatımızda daha fazla yer kaplamaktadır. Dijital ortamların bu kadar hayatımızın içerisinde olma sebeplerinden birisi de bize sunduğu fırsatlardır. Bu fırsatlar şu şekilde sıralanmıştır (Hasebrink vd.,2009) :

Bilgi erişiminin evrensel olması,

- Herkesin bilgiye ulaşabilmesi
- Bilgiye ulaşmada çeşitli kaynakların taranabilmesi
- İnternet ortamında tüm arkadaşlarımızdan haberdar olabilme
- Eğlenceli vakit geçirebilme
- Kişisel içerik oluşturma paylaşma
- Ülke içerisinde vatandaşları ilgilendiren konulara katılabilme.
- Gizli şekilde bilgilere ulaşabilme
- Belirli bir konuda ortak düşünceleri paylaşanlarla bir araya gelme
- Çağın teknolojik hızına ayak uydurabilme
- Çalışma alanlarına kolay ulaşma
- Bireysel anlık ihtiyaçlarına yönelik bilgilenme
- Fan gruplarına katılabilme
- Tecrübeden yararlanma ve paylaşma

1.2.2. Çevrimiçi Riskler

İnternet World Stats (2022) Aralık ayındaki verilerine göre dünyada internet kullanım oranı %69,0 olarak saptanmıştır. Türkiye’de yapılan hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması verilerine göre; 2021 yılında konutların %92,0’si internet kullanım olanağına sahipken 2022 yılında konutların %94,1’inin evden internete

erişim olanağına sahip olduğu belirlendi (TÜİK, 2022). 2013 yılında Türkiye’de düzenli internet kullanım oranı çocuklarda %50,8 idi. Bu oran 2021 yılında %82,7 oldu. İnternet kullanan çocukların %90,1'i neredeyse her gün, %8,5'i haftada en az bir kere veya daha fazla, %1,4'ü ise haftada bir kereden az İnternet kullandığını belirtti. Neredeyse her gün düzenli İnternet kullandığını belirten çocukların oranı ise %98,6 olarak saptandı. Verilere göre bireylerin sanal dünya içinde aktif olarak bulunma süresi giderek artmakta ve kullanım yaşı giderek düşmektedir. Kullanımlarda çevrim içi risklerle karşılaşmaktadır.

Tablo 1.1: Çevrim İçi Riskler
Risk Alanları

	SALDIRGANLIK	CİNSELLİK	DEĞERLER	TİCARİ
Çocuğun Rolü <i>Pasif (Çocuk etkisiz İnternette bulunan içeriği içselleştirir)</i>	Yanlış, şiddet içeren, ideolojik, ırkçı, yönlendirici içerik	Uygunsuz müstehcen içeriğe maruz kalma	Yanlış bilgi, değerlere hakaret, yönlendirici mesajlar	İstenmeyen reklamlar, Gizli pazarlama yöntemleri
<i>Etkileşen (Çocuk iletişimde alıcı rolde)</i>	Yanlış, şiddet içeren, ideolojik, ırkçı, yönlendirici iletişim	Cinsel tacize maruz kalma	Yanlış bilgilendirilmek, kendine zarar vermek	Kişisel bilgilerin toplanması, Siber dolandırıcılık
<i>Gerçekleştiren (Çocuk başkalarıyla iletişim içinde)</i>	Uygunsuz içerikler üretme Siber zorba olma	Uygunsuz müstehcen içerik oluşturma	Zararlı içerik oluşturma	Telif haklarını ihlal, Kumar oynama

Livingstone vd., (2015) çalışmalarında çevrim-içi risklere çocukların risklere karşı rollerini de eklemektedir. Çocuğun rollerine göre riskleri kategori etmektedir. Belirtilen risklerin her biriyle çocuklar karşılaşmaktadır. Dijital teknolojilerin yaygınlaşma hızlarının artarak devam ettiği düşünülerek bu risklerin de gün geçtikçe artacağı savunulmaktadır.

1.2.2.1. Problemli Dijital Ortam Kullanımı

Dijital ortam kullanımı giderek küçük yaşlara kadar inmektedir (Furuncu & Öztürk, 2020). Dijital ortamlar kontrollü kullanılırsa fırsatlarından fayda sağlanabilir. Fakat bilinçsiz kullanımlar zararlarına maruz bırakmaktadır. Bu zararlara maruz kalmanın nedenlerinden en önemlisi de dijital ortamlara bağımlı olmaktır. Bağımlılıkta birey dijital ortamlarda geçirdiği sürenin farkına varmamak ile birlikte, kullanıma engel olamamaktadır. Dışarıdan bireylerin müdahaleleri de bu kullanımın önüne geçmede yetersiz kalmaktadır (Yüksel, 2017).

Çağımız toplumunda internet kullanımı çocuk ve yetişkinler için hayatı kolaylaştırma ve eğlence alanlarında öne çıkmaktadır (Esgi, 2013). Bu kullanımın kontrolsüz biçimde yapıldığında bağımlı olmak ve internetin zararlarına maruz kalmamak kaçınılmazdır. İnternet bağımlılığı olan bireylerin akademik başarıları diğer öğrencilere göre düşüktür (Sert vd., 2019). İnternetin kontrolsüz kullanımı ve süre olarak çok fazla kullanılması çeşitli bedensel ve psikolojik sorunları beraberinde getirmektedir. Bağımlı kullanıcılarda fiziksel dik duruş pozisyonu sıkıntıları, eklem ağrıları vb. bunların yanında stres, asosyalite, depresyon gibi ruhsal sıkıntılarda bağımlı kullanıcıların yaşadığı sorunlar içerisinde (Öztürk vd., 2007). Dijital ebeveynler çocukları küçük yaşta iken bu tehlikelerin önüne geçmelidir.

Akıllı telefon kullanımı günümüzde çocuk yaştaki kişilere kadar düşmüştür (Şata vd., 2016). Çocuk aile ortamında ebeveynlerinde akıllı telefonu görmektedir ve onları model olarak iyi veya kötü kullanımda bir akıllı telefon kullanıcısı olmaktadır. Çocukların akıllı telefonu kontrolsüz ve aşırı kullanımı kötü model olan ebeveynler neden olmaktadır. Çocuklar doğru yönlendirilmelidir. Akıllı telefon bağımlılığının en büyük nedeni internet bağımlılığıdır interneti aşırı kullanan bireyler akıllı telefonları da aşırı kullanmaktadır (Kuyucu, 2017).

1.2.2.2. Tehlikeli Sosyal Ağ Kullanımı

Gerçek hayatta şiddetin duygusal olarak nasıl zararları varsa dijital ortamdaki şiddet de bu etkileri göstermektedir. Dijital ortamdaki şiddet mekâna kişilere bağlı kalmadan yapılan şiddet türüdür. Teknolojik gelişmeler arttıkça dijital şiddet ve ortamları da artmaktadır.

Ülkemizde çocuklar kendilerini ifade etmekte kalabalık karşısında konuşma yapmakta çekimser davranmaktadırlar. İnternet ortamında daha cesur hissedip daha rahat davranmaktadırlar. Bu da dijital şiddetin artmasının nedenlerindendir (Yıldırım, 2019).

Bir diğer şiddet ise siber zorbalık, Belsey'e göre dijital teknolojileri kişilerin zararına kullanmak siber zorbalık olarak tanımlanmaktadır. Bir eylemin siber zorbalık olabilmesi için (Yaman vd., 2010):

- Israr Edicilik: Yapılacak davranışın planlanması
- Devamlılık: Bir kereliğe mahsus değil devamlı kötü davranışta bulunma
- Kötü Niyet: Başkalarını üzmeyi isteme

Yapılan çalışmalarda siber zorbalığa maruz kalıp bunlardan etkilenenlerin çoğunu genç yaştaki bireyler oluşturmaktadır. Siber zorbalık en fazla sosyal medyada olmaktadır. Bu zorbalığın özellikle yakın çevreden gelmesi önemli bir nokta olarak görülmektedir (Bayram & Saylı, 2013).

Youtube ve Tik Tok tehlikeli sosyal ağlara örnek gösterilmektedir. Günümüzde çoğunlukla çocukluk döneminde bulunan bireylerin içerisinde bulunduğu tik tok uygulaması gün geçtikçe kullanımı artmaktadır. Bu uygulamada sözde yaş sınırı olması fakat gerekli önlemlerin alınmaması uygulamaya henüz doğruyu yanlış ayırt edemeyen çocukların girişini ve paylaşımlar yapmasına neden olmaktadır. Kullanıcıların ve içerikleri takip edenlerin ruhsal durumları önemsenmeden yapılan ve sadece çıkar amacı güden bu uygulamanın bilinçsiz kullanımının artması birçok sorunu da beraberinde getirmeye devam edecektir (Kellner, 2008). Bu doğrultuda yeni dijital ortamların kuralsızlığı ve kimliksizliği ile çeşitli tehlikelere yol açabilmektedir

Google'dan sonra en çok vakit geçirilen platform olan YouTube Günümüzde kişisel kullanım uygulaması haline gelen YouTube kuruluşunda dijital video depolama alanı olarak ortaya çıkmıştır. Zamana ve çağın şartlarına göre değişimler göstermiştir (Burgess & Green, 2010). YouTube 'in kurulumunda ve kullanımındaki şartlarında insanları rahatsız edici içeriklere izin verilmeyeceğine dair uyarılar bulunmaktadır ama tam anlamıyla bir güvenlik sorgulaması olmadığı için bu kurallar tek bir tık ile kaldırılabilir kullanıcılar zarar verici içeriklere maruz kalabiliyor.

1.3. Dijital Kavramının Kullanımı

(Türk Dil Kurumu [TDK] , 2018) dijital kelimesinin anlamını; “verileri bir ekran üzerinden elektronik olarak gören” olarak tanımlamıştır. Dijital kavramı zaman içinde tarih, sosyoloji, eğitim gibi alanlarda yapılan araştırmalara konu olmuştur. Araştırmalarda dijital zaman, dijital ebeveynlik, dijital fırsatlar, dijital riskler vb. şeklinde kullanılmaktadır (Kaplan & Ertürk, 2012). Teknoloji çağı, dijital çağ, post modern çağ, enformasyon çağı vb. kavramların çalışmalarda ortaya çıkmasıyla yeni bir çağın oluştuğunu savunmaktadır

Bireyler üzerinde dijital ortamların etkisinin kaçınılmazlığı bu ortamların bireyi ruhsal, sosyal vb. özelliklerini şekillendirmedeki etkileri dijital vatandaşlık kavramını gün yüzüne çıkarmaktadır (Aydın, 2015). Yıllardır toplumların genelinde kabul görülen toplumların yapısını oluşturan gelenek görenekleri dahi değişiklere mecbur bırakan dijital teknoloji nesiller arası değişimlere sebep olmuştur. Dijital teknoloji gelişimine göre tarihler belirlenmiş insanları doğdukları yıla göre bu tarihleri referans alarak dijital yerli ve dijital göçmen olarak tanımlamıştır (Prensky, 2001).

1.3.1. Ebeveynlerin Dijital Okuryazar Olması

Çocuk bir aile ortamına gözlerini açar ilk iletişim ebeveynleriyle olur bu karmaşık uyarıcıları ancak ebeveynlerinin yardımıyla çözebilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının ekran kullanımındaki önemli rolü incelenen kuram ve çalışmalarda görülmektedir. Bu çalışmalara göre çocuk kendine rol model olarak ebeveynleri belirler ve onları taklit ederek öğrenmeler gerçekleştirir. Ebeveynler bunun farkında olmalı ve çocuklara ekranı kullanımındaki rollerininin çok önemli bir konumda olduğunu bilmesi gerekmektedir (Canbek & Sagirolu, 2007). Ebeveynlerin çocuk üzerinde büyük etklilerinin olması ve ebeveynler ekran kullanımında çocuklara rehberlik etmeleri gerektiğinin farkında olması yeterli görülmemektedir. Dijital ebeveynler öz yeterliliği gelişmiş bireyler olmalıdır ancak bu şekilde gelişen ve değişen dünyaya ayak uydur çocuklarını doğru yönlendirebilirler. Yetişkinler için dijital dünya bir problem olabilmektedir. Ebeveynler ancak kendini kabul eder ve hedef fark etmeksizin içsel motivasyonu sağarlarsa karşılaştıkları problemleri çözebileceği savunulmaktadır. Öz yeterliliği gelişmemiş ebeveyn bu problemle karşılaşınca çekilecektir. Kendisi dijital dünyaya hakim olamayan ebeveyn de ekran kullanımında çocuklara rehberlik ederken zorluklar yaşaması

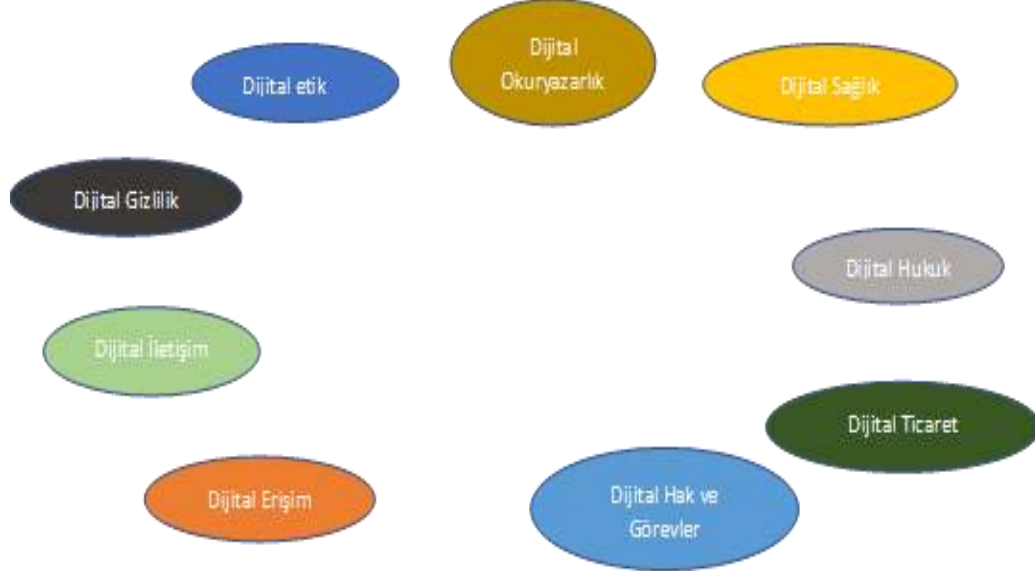
muhtemeldir. Bu nedenle dijital ortam boyutlarının her birine hakim olması gerekmektedir.

1.3.1.1. Dijital Vatandaşlık

Günümüzde devlet ile yurttaşları arasındaki etkileşim dijital ortamlara taşınmış durumda vatandaşlar internet üzerinden resmi işlemlerini, vergi, fatura, ikametgâh vb. internet üzerinden yapmaktadırlar. İnternet üzerinden bu işlemleri yapmaları için vatandaşların online ortamda bir kişisel hesap ve kimlikleri olması gerekmekte bu gereksinim dijital vatandaşlık boyutunu ortaya çıkarmıştır.

Dijital vatandaşlık interneti düzenli olarak takip eden internet üzerinde kişisel hesabı olan, topluma, toplumsal olaylara dijital ortamlar vasıtasıyla katılabilen bireylerdir (Mossberger vd., 2008). Özellikle etkileşimin çok olduğu ortamlarda bireyin bilgisayar, telefon vb. dijital teknolojileri kullanımda nasıl davrandığı ve bu dijital araçları kullanabilme becerisidir (Prensky, 2001). Dijital dünyanın içerisine doğan çocukların dijital teknoloji ile etkileşiminin kaçınılmaz olduğunu bu etkileşimin sağlıklı olabilmesi için çocukluk yaşlarında her bireye kapsamlı bir eğitim verilmesini savunmuşlar ve bu kapsamı 9 boyutta ele almışlardır (Ribble & Bailey, 2004).

Şekil 1.1: Dijital Vatandaşlık Boyutları

Kaynak: (Ribble, 2009)

Doğru bir dijital vatandaşta olması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

- Dijital erişimde fırsat eşitliği sağlama,

- Önyargısız anlamaya çalışma,
- Dijital etik kurallarına uyma,
- Dijital teknoloji vasıtasıyla başkalarının duygu düşüncelerini önemseme,
- Bilgilerin doğruluğunu sorgulama ve doğru bilgi göstermeye özen gösterme,
- Dijital teknoloji kullanımında beden ve ruh sağlığına önem gösterme,
- Sanal ortamda iş birliği yapabilme,

Sıralanan kriterlere sahip bireylerin iyi bir dijital vatandaş olduğunu savunmaktadır (Fingal, 2017).

1.3.1.2. Dijital Etik

Dijital teknoloji ile ilgili geçmişten bu zamana kadar yapılan araştırmalar analiz edilip incelendiğinde hayatımızın içerisine girmiş teknolojiyi kullanırken sadece kontrol etme, farkındalık vb. yönlerin dijital teknolojiyi doğru kullanmada yeterli olmadığı daha evrensel kavramlar gerektiği anlaşılmıştır (Odabaşı, 2017)

Ebeveynlerin çocukların dijital teknolojiyi kullanmalarına yönelik müdahalelerine çocuk hakları penceresinden bakıldığında çocukların dijital teknolojileri kullanımındaki haklarının tam olarak bilinmediğini ve açıkça belirtilmediğini ortaya koymuştur. Bu konunun dijital etik açısından incelenip gerekli çalışmaların yapılmasını belirtmiştir (Rode, 2009).

Günümüzde çocukların takibi üzerine çeşitli telefon uygulamaları yapılmaktadır (Yankıklıse, 2022). Bu uygulamalar üzerinden:

- Çocuğun konumu ebeveynler takip edebilmektedir.
- Telefonda kayıtlı fotoğraf ve videolara erişim sağlanmaktadır.
- WhatsApp yazışmaları alınabilmektedir.
- Dilediğinde kamera ve mikrofona erişim sağlanabilmektedir.

Bu uygulamalar ebeveynlerin çocukları korumaları karşılaşılabilecekleri risklere karşı önlemler almaları yönünden olumlu olsa da çocukların öz benliklerini geliştirmeleri hayata karşı güçlü olmaları yönünden çocukları zayıflatmaktadır. Bir çocuğun taciz edildiği bir durumda bu uygulama sayesinde ebeveynler anında müdahale ederek çocuğu

bulundukları durumdan kurtarabilir. Bir çocuğun arkadaşıyla tartışması esnasındaki müdahaleler çocuğun kendi sorunlarını çözme becerisini olumsuz etkileyebilir. Bu alanda daha doğru müdahaleler olması için çocuk hakları yönünden çalışmalar yapılmalıdır.

Sanal etik kavramı açısından bakıldığında toplum içerisinde telefon kullanırken rahatsız etme, iftira, ifşa, siber zorbalık, mahremiyete saygısızlık, toplumsal etiğe aykırı paylaşımlar, dili yanlış aktarma, gerçeği saklamak, menfaat üzerine yapılan paylaşımlar sanal etik kavramıyla iç içedir (Çakmak, 2016). Devletler bu tür paylaşımları takip etmektedir. Örneğin; emniyet güçleri tarafından kullanılan gizli bir bilginin sanal dünyaya sızması gerekir böyle durumlarda olaya anında müdahale ve bu tür davranışlar gösteren bireylere yaptırım uygulanmaktadır. Sanal etik bakımından sorun teşkil edecek olaylar karşısında devlet vatandaşının huzurunu ve güvenliğini sağlaması gerekir (Capurro, 2009).

Sanal etik kavramında öne çıkan maddeler (Sosyoloji Derneği, 2002):

- Toplumsal saygıyı internet ortamına taşıma
- İnterneti kullanırken sınırlılıkları bilme
- İnterneti kullanma aşamasında insancıl durumları gözetme
- Tarafsız olma eşitlikçi davranışlar gösterme

Toplum içerisinde bireylerin dijital etik konusunda sorumlulukları vardır. Paylaşım yaparken veya yapılmış bir paylaşımı tekrar paylaşırken bilginin güvenilirliğine toplumsal etik kurallarına uygunluğuna dikkat etmelidir.

1.3.1.3. Dijital Okuryazarlık

Teknolojiyi içinde bulunduğu dönemi, toplumu gözeterek kullanma, kullanırken doğru kullanımın nasıl olması gerektiğinin bilincinde olma olarak tanımlanabilir (Ribble, 2009). Dijital okuryazarlık çeşitli teknolojik yollarla gelen iletilerin, görsellerin vb. eleştirel bir bakış açısıyla incelenmesi doğruluğunun sorgulayarak yorumlanmasıdır. İçerisinde yaşadığımız dünyada toplumda çeşitli olaylar olmaktadır ve bu olaylara yönelik bilgiler vardır. Bu olayların internet ortamına aktarıldıktan sonra internet üzerinden bu olayları öğrenen bireylerin verilen bilgileri sorgulama ve doğru anlama becerisidir (Blevins, 2004)

1.3.1.4. Dijital Erişim

Değişen dünya ile beraber dijital teknolojiler hayatımızın içerisindedir. Bu süreç sonunda dijital bir toplum oluşmuştur insanların paylaşımlar yaptığı, birbirlerini ve toplumsal olayları takip ettiği bir ortam dijital dünyanın içerisinde bireylerin var olabilmesi için herkesin interneti kullanması ve internet kullanımında fırsat eşitliği gerekmektedir (Birleşmiş Milletler Kurulu, 2011). Toplumda her bireyin cinsiyet, köken, din, dil vb. gözetmeksizin internete girmeye dijital teknolojileri kullanmaya hakkı vardır. İnsanlar için nasıl ki barınma yaşama eğitim temel hak ise internet kullanımı da bu haklar içerisinde olduğu savunulmaktadır (Ribble & Bailey, 2004).

1.3.1.5. Dijital Hukuk

Dijital etik kavramındaki kapsamı internet üzerindeki yapılması gereken davranışları içerisine almış ve sanal ortamlardaki davranışlar belirtilmiştir. Bu kuralların yasa yoluyla güvence altına alınması gerekmektedir (Education, 2012). Gerçek hayatta yaptığımız iyi ya da kötü davranışların bir karşılığı vardır sanal ortamda gösterilen yasadışı davranışlar vardır:

- Metini kurallar dışı alıntılama,
- Toplumsal etiğe aykırı paylaşımlar,
- Rahatsız edici iletiler, mesajlar
- Dolandırıcılık faaliyetleri,

vb. davranışların engellenmesi için yaptırımlar ve önlemler gerekmektedir (Ribble, 2015).

1.3.1.6. Dijital İletişim

Toplumsal bir varlık olan insan dünyaya gözünü açmasından itibaren iletişim insanların hayatlarını sağlıklı devam ettirebilmeleri için bir gereksinimdir. İletişim sadece konuşmayla değil bakış, dokunuş, jest ve mimikler vb. birçok yolla olmaktadır günümüzde bu iletişim türlerinin internet ortamına taşındığını görmekteyiz (Zıllıoğlu, 2003).

İçinde bulunduğumuz toplumda iletişim halindeyken nasıl kurallar varsa dijital ortamlardaki iletişimlerde de birtakım uyulması gereken kurallar vardır (Karaduman, 2011):

- Hoşgörü kurallarına uygun iletişimde bulunma.
- İletişim halindeyken argo, aşağılayıcı ifade vb. sözlerden uzak durulmalıdır.
- Herkesin eşit olduğunu bilmek ayrıştırıcı ifadelerden kaçınmak.
- Yüz Yüze çözülmesi gereken olayları dijital ortama taşımamak.
- Paylaşılacak gönderiler bireye veya kuruma aitse izin almak
- Dijital etiğe aykırı davranışlar silinmeyip yetkili mercilere bildirilmek

1.3.1.7. Dijital Ticaret

Dijital ticaret internet üzerinde satılan bütün ürünlerin para transferi, kredi kartı, havale vb. ödemelerin internet üzerinden yapılabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Sarısakal & Aydın, 2003, s. 83-90). Dijital ticaretin üreticiler ve tüketiciler için fırsatlar sunmaktadır tüketicilere sunduğu fırsatlar:

- Mağazalara gitmeden alışveriş yapar.
- Giderler azalır.
- Birçok ürün kolaylıkla bulunabilir.
- Fiyat karşılaştırması yaparak uygun olanı seçer.
- Vakit kaybını önleyerek diğer işlere vakit ayrılır.
- Detaylı bilgilere ulaşabilir (E-ticaret rehberi, 2006).

Görsel 1.1: E-Ticaret

Faydalar yanında dikkat edilmesi gereken yerler de vardır. Dijital ticaretin doğru yapılabilmesi için (Güvenli Web, 2021):

- Önlem amaçlı siparişin bilgileri kaydedilmeli ekran alıntıları saklanmalıdır.
- Teslimat süresince ürüne zarar gelip gelmemesi incelenmeli.
- Alışverişte hangi ödeme yolu güvenliyse o seçilmelidir.
- Kredi kartı hırsızlığına karşı sitelerde kredi kartı bilgilerini kaydetmemeli
- Eğer ürünün gelmeyeceğinden ya da yanlış gelmesinden endişeleniyorsa kapıda ödeme kullanılabilir.

Dijital ticaret bireyin kendini geliştirmesi gelecek tehlikeleri önceden sezip önlemler alması açısından önemlidir. Dijital okuryazarlığı iyi olan bireyler kendilerini korur ve dijital ticareti nasıl kullanması gerektiğini bilir bu bilgiler çocukluk yaşlarında verilmelidir.

1.3.1.8. Dijital Sağlık

Dijital teknolojiler hayatımıza girerken belli başlı problemler de onunla birlikte hayatımıza girmiştir. Dijital teknolojiyi kullanırken bedensel ruhsal sağlığınıza etkileri olabileceği unutulmamalıdır (Ribble & Bailey, 2004). Bilgisayar, telefon, televizyon vb. karşısında uzun süre geçirilmesi gözlere bu dijital teknolojiyi kullanırken oturduğumuz pozisyon yanlış ise bedensel sorunlar (Duruş bozukluğu gibi...) meydana gelmektedir (Shields & Behrman, 2000).

Görsel 1.2: Doğru Oturuş Pozisyonu

Uzun süreler bilinçsiz bir şekilde dijital teknolojileri kullanan bireylerde psikososyal problemler olabilmektedir. Bireyler çoğu zaman bu problemlerin bilinçsiz kullanım nedeniyle farkında olamamaktadır.

Görsel 1.3: Dijital Teknoloji Bağımlılığı

Kendini toplumdan soyutlama, sanal dünyanın içerisinde kaybolma ve buna bağımlı olma vb. sorunlar ortaya çıkabilir. Dijital araçların doğru kullanımı için tavsiyeler (Akbulut, 2013):

- Dijital araçların kullanımıyla ilgili eğitim verilmelidir
- Bireyin fiziksel yapısına uygun masa sandalye seçimi yapılmalı doğru oturuş pozisyonunda dijital araç kullanılmalı.

- Uzun süreli dijital araç kullanımından kaçınılmalı beden ve zihin dinlendirilmelidir.
- Planlı bir dijital araç kullanımı sağlanmalıdır.

1.3.1.9. Dijital Güvenlik

Dijital ortamlardaki ticaret, iletişim vb. faaliyetler insanları dijital ortam içerisinde bilgilerini bulundurmasına sebep olmaktadır (Yılmaz, 2019) normalde kişisel bilgilerimiz mahremiyetimiz ne kadar önemliyse dijital ortamlardaki güvenliğimiz o kadar önemlidir (Cubukcu & Bayzan, 2013). Dijital ortam bilgilerin daha kolay sızdırılabildiği kullanılırken gelecek tehditlere karşı önlem alınması alınmadıysa anında müdahale edilmesi gereken bir ortamdır. Gerekli önlemler için dijital okur yazar olunmalıdır.

Dijital okuryazarlığa sahip tüm dijital bireyler (Yılmaz, 2019):

- Kırılmayacak parolalar koyar,
- Dijital araçlarının güvenliğini sağlar,
- İnternet üzerinde gezinirken eleştirel davranır sitelerin güvenilirliğini sorgular,
- İndirme ve yüklemelerde seçici olur,
- Kredi kartı bilgilerinin çalınmasına karşı tedbir alır,
- Tanımadığı bireylere sorgulayıcı yaklaşır,
- Özel bilgi ve dosyalarını paylaşmaz.

Dijital vatandaşlar dijital ortamlarda hem kendi güvenliğini sağlamalı hem de karşısındakini kullanıcıların mahremiyetine saygı göstermelidir.

1.4. Dijital Çağda Ebeveynlik

Dijital ebeveynlik için ön koşul iyi bir dijital ebeveyn olabilen anne babalardır, dijital okuryazar olan ebeveynlerin internet ortamına hâkim olup çocuklarına yol gösterebilmesidir (Yurdakul vd., 2013). Değişen ve sürekli kendini yenileyen dijital ortamlarda ebeveynlerin durağan değil kendilerini sürekli yenileyen değişimleri takip eden dijital vatandaş olmaları sunulmaktadır. Böylece dijital ortamdaki yeni risk ve fırsatları bilip çocuklarını yönlendirmeleri gerekmektedir (Canbek & Sagioglu, 2007).

Dijital ebeveynlere, kendini sürekli geliştiren ve değiştiren toplum içerisinde kabul gormüş olan dijital dünya içerisinde üzerine düşen vazifeleri yerine getirmek sorumluluk olarak verilmiştir (Lim, 2016). Ebeveynlerin günümüzde hayat içerisindeki uğraşları artmaktadır. Fakat çağımızda uğraşların artması hayatın hızlanması ebeveynlerin çocuklar üzerindeki sorumluluklarını kaldırmamakta aksine sorumlulukları fazlasıyla artmaktadır. Çocukları dijital dünyaya hazırlamalı ve ekran kullanımında karşısına çıkacak risklere karşı direnç oluşturmalıdır (Şen, 2017). Çocuklar için dijital ortamda da gerçek hayattaki gibi güvenli bir ortam oluşturmaları gerekmektedir. Ayrıca çocuklara kültürel değerleri sağlıklı ve düzgün biçimde aktarmak çocukları güvenli bir ortamda yetiştirmek anne babaların önemli gayelerindendir. Gelişen, değişen dünyada bu gayelere yeni boyutlar eklenmiştir. Bu boyutların içerisinde dijital dünyadaki sorumluluklar da vardır. Ebeveynler çocukların dijital gelişmelerden en iyi şekilde faydalanması için çaba göstermelidir (Kaya & Bayraktar, 2021). Ebeveynler bu çabaların sonucunda çocukların ekran kullanımındaki risklerini fırsata çevirerek artık çocuklar için daha güvenli bir ortama ulaşmayı hedef almışlardır (Gomez vd., 2017). Bu süreç gerçek hayat ile benzetilmektedir. Çocukların bilişsel, sosyal, bedensel yönden etkileme gücüne sahip dijital dünyada ebeveynler gerçek hayatta nasıl ki çocuklarını tehlikelerden koruyup, iyiye ve yararlı konulara yönlendiriyorsa çocuklar ekran kullanımında da risklerden arındırıp faydalı programlara yönlendirmelidir. Bunların sonucunda ‘Dijital Ebeveynlik’ kavramının önemi vurgulanmaktadır (Yay, 2017). Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin dijital teknolojileri kullanımı arttıkça çocuklarında ekran kullanımı artmaktadır. Çocukların ebeveynleri model alıp taklit ettiği dikkate alındığında ebeveynlerin dijital teknolojileri fazla kullanmasına karşı çocukların bu davranışı göstermesi muhtemel sonuçtur (İlvan, 2021). Ekran kullanıma yönelik çocuklara eğitimler verilmelidir. Ebeveynler de bu eğitim sürecine katılmalıdır. Çalışmalarda ailesel faktörlere daha fazla değinilmelidir. Çocuk ve ebeveynler seminer ve etkinliklerle desteklenmelidir (Karaşahin, 2021). Dijital ebeveynlik kavramı bu noktada fazlasıyla önem kazanıp üzerine gidilmesi gereken bir konudur.

Çocuklar günümüzde dijital ortamlarda gün geçtikçe daha aktif duruma gelmekte (EU Kids Online II Türkiye, 2010) Dijital güvenlik açısından da ebeveynlerin çocuklara karşı sorumlulukları vardır. Sanal ortamdaki iletişim yüz yüze iletişimden daha

tehlikelidir bu ortamlarda çocuklar çeşitli tehditlerle karşı karşıya kalabilmektedir (Liu & Fang, 2012).

Çocuklara kardeşler arasında ebeveynler tarafından farklı davranışlar dijital teknoloji kullanımında çocukları arasında kullanana göre farklı tutumlar sergilemesi çocukların da dijital araçları kullanımında farklılıklara sebebiyet verebilmektedir. Her çocuğa yeteri kadar ve eşit destek ve rehber olunmalıdır ihmal edilen çocuk çevrim içi risklere karşı daha savunmasız kalmaktadır (Lim, Bae, & Kim, 2004).

1.4.1. Farkında Olma

Dijital ebeveynlik kavramı anne babaların çocuklara dijital ortamlarda rehber olmaları gerekliliği ile ortaya çıkmış. Ebeveynlerin çocuklara rehber olabilmesi için dijital ortamlara hâkim olmaları gerekmektedir. Çevrimiçi fırsat ve risklerin farkında olup çocukları yönlendirmelidir (Yay, 2017).

Günümüzde internet kullanım yaşı giderek düşmektedir. Güvenli internet kullanımının olmadığı dijital ortamlarda çocuk internete girdiğinde yaşına uygun olmayan içeriklere maruz kalabilir. Bu nedenle çocuklar için güvenli internet ortamı oluşturulmalıdır. Çocuk yaştaki dijital ortam kullanıcıları genellikle yasakları çiğnemeyi severler yasaklar çekici gelir. Dijital okuryazarlığı gelişmiş olan ebeveynler çocuğun yaşının getirdiği davranışların da farkında olmalıdır. Böylece çocuklar için güvenli bir dijital ortam daha kolay sağlanacaktır (Canbek & Sagioglu, 2007).

1.4.2. Kontrol ve Denetim

Dijital ebeveynlerin iyi birer dijital okuryazar olduktan dijital ortam fırsat ve risklerine karşı farkındalıkları gelişir. Fakat sadece farkında olmak dijital ebeveynler için yeterli değildir bu farkındalıklar çerçevesinde çocuğu denetlemelidir (Yay, 2017).

Güvenli bir internet ortamı için 7-10 yaş çocuklar için alınacak önlemler (Güvenli Web, 2021):

- Oyun çağında olan bu yaş grubu çocukların internet ortamında geçireceği süre planlanmalıdır.
- İnternette var olan bilgilerden araştırmalarını yaparken yararlanıyorsa kaynaklarını göstermeleri göstermezse bunun yanlış bir davranış olduğunu anlatılmalıdır.

- Çocuk internet ortamındayken yalnız değil herkesin görebileceği bir yerde internette aktif olmalı
- Gerçek hayatta zararlı kişiler olduğu gibi internet ortamında da bu tür kişiler olabileceği anlatılmalı
- Çocuğa sanal ortama eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşması gerektiği anlatılmalı bilgilerin doğruluğunu kontrol etmesi gerektiği anlatılmalı
- Ne araştıracağı interneti ne amaçla kullanacağı ve hangi sayfalarda gezineceği kullanımdan önce konuşulmalı
- Tarayıcılar ebeveyn kontrolü sağlanacak şekilde seçilmeli
- Ebeveyn mail adresi çocuklara verilerek ortak kullanılabilir böylece takip kolay olmaktadır
- Ebeveynler ilköğretim çağındaki çocuklarının sosyal ağ hesabı açmasına rıza göstermemeli

1.4.3. Model Olma

Çocuklar ailenin yansımasıdır. İnsanoğlu dünyaya gözlerini açtığın ilk tanıştığı insanlar anne babası olacaktır. Doğruyu, yanlış, iyiyi, kötüyü onlardan öğrenecektir. Çocuk ebeveynlerini model alır onları gözlemler ve onlar gibi davranmayı seçer çünkü doğrunun bu olduğunu düşünür. Anne babanın en büyük sorumluluklarından biri çocuğa doğru bir model olabilmesidir. Yapılan araştırmada çocukların toplumsal hayata katılmalarını çeşitli yönlerden araştırmış fakat araştırmaları içerisinde çocuğun sosyalleşmesinde en önemli etkenin anne babaları olduğunu savunmaktadırlar (Demir & Şendil, 2008). Çocuğun kendini tanıması ilgisinin yeteneğinin farkına varması gibi birçok özelliği kazanmada ebeveynlerin model olma rolünün önemli olduğunu belirtilmiştir.

1.5. Öz Yeterlilik

Sosyal bilişim kuramının içerisinde yer alan öz yeterlilik kavramı kendisine elieştirel bakabilen, sorgulayan ve özdenetim sahibi olarak belirlenmektedir. Bir işi başarabilme gücü insanın iç motivasyonundan ve gücünden gelmektedir. Öz yeterlilik kavramını bireyin değişen dünyaya adapte olup sorunlar karşısında problemi çözebileceği inancı ve çözmek için problem hakkında yeterli olma güdüsü olarak tanımlanabilir. Öz

yeterliliğin gelişmesi için bireyin sadece içsel motivasyonu yeterli değildir. Öz yeterlilik düzeyini arttırmak çaba gerektirir (Yücel, 2013).

Öz yeterlilik kavramı genel olarak belli bir işte bireyin işi yapabileceğine ilişkin kendisini yargılamasıdır ve bu yargılama sonucunda bu işi yapıp yapamayacağına ya da ne düzeyde yapabileceğine ilişkin inançlarıdır (Lee, 2005). Öz yeterlilik bir işi yapabilme, yapamama becerisi değildir. Bireyin becerileriyle ‘Neyi başarabilirim?’ sorusunun cevabına yönelik algılarıdır (Snyder & Lopez, 2002). Öz yeterlilik bir yetenek de değildir. Yetenek doğuştan gelen belli performansları gerçekleştirmede kolaylık sağlayan insanın kişisel müdahalesinin çok yoğun olmadığı bir kavramdır. Bireyin karşısına hayatı boyumca yetenek alanına girmeyen durumlarla karşılaşabilir. Öz yeterliliği düşük birey bu durumlardan kaçma eğilimi gösterirken, öz yeterliliği yüksek bireyler yetenek alanlarında olmasa dahi sorunun üstüne gidip onu çözmektedirler (Schunk, 2000). Bunların yanında öz yeterlilik içsel bir güdü anlamına da gelmemektedir. İçsel güdüyü arttırıcı etkilerde bulunabilmektedir. Öz yeterlilik doğuştan gelen genetikle kazanılmaz bireyin hayat içerisinde kendine olan inancı ile kazanabileceği bir kavramdır (Snyder & Lopez, 2002).

Öz yeterlilik kavramı güven kavramı ile açıklanabilmektedir. Bireyin düşüncelerine, davranışlarına, olaylar karşısındaki tutumlarına göre çevresindeki kişilere yönelik inançları vardır. İnsanlar hayat içerisinde çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların çözümünde çevresinde çözebileceğine inandığı insanları seçmektedir. Öz yeterlilik kavramı bireyin durumlar karşısında çevresindeki bireylere olan güven algısını bireyin kendisine yönlendirmektedir. Bireyin hayat içerisinde farklı durumlar karşısında kendisine olan güven duygusudur (Dembo, 2004).

1.6. Öz Yeterlilik Kavramının Kuramsal Temeli

Öz yeterliliği motivasyon kuramlarından olan hedef belirleme kuramıyla ilişkilendirebiliriz. Ebeveynlerin karşısına daha önce görmedikleri ve tecrübesiz oldukları bir problem çıkabilir öz yeterliliği üst düzey olan ebeveyn içsel motivasyonu ile hedef ne kadar güç olsa da içsel olarak başarabilme duygusu olduğu için bu problem karşısında kendini yeterli hale getirmektedir. Çalışmalara göre öz yeterliliğe sahip bireyler için hedef ne kadar zorsa başarıma güdüsü de bireylerde o kadar fazladır (Lunenburg, 2011).

Bandura (1982)'ya göre ebeveynlikte öz yeterliliğin çaba ve öğrenme üzerine etkisi 3 seçenekle gerçekleşmektedir:

- Öz yeterlilik ebeveynlerin kendisine koyduğu hedefleri gerçekleştirmektedir. Düşük öz yeterliliğe sahip bireyler küçük hedefler koyar öz yeterlilik düzeyi yüksek bireyler ise kendilerine zor hedef koyup başarılılar
- Öz yeterlilik süreci öğrenmede performansıda etkilemektedir. Öz yeterliliği yüksek bireyler problemler karşısında öğrenmek için daha sık ve düzenli çalışırlar.
- Öz yeterlilik azim ve kararlılığı etkilemektedir. Birey zorluklar karşısında yılmaz ve çözmek için bütün çabaları gösterir. Düşük öz yeterlilikteki bireyler ise ya zor probleme yaklaşmaz ya da zorlukla karşılaştığı anda vazgeçeceklerdir.

1.6.1. Öz Yeterliği Belirleyen Faktörler

Bireyler yaşamları boyunca karşılaştığı işlerde başarılı olmaları için o işteki yeteneği ve tecrübesi yeterli görülmemektedir. Birey bu ön koşulların yanında kendisinin neler yapabileceğini bilmesi gerekmektedir. Bireyin bir işi yapabileceğine dair inancı ve bu konudaki yorumları bireyin öz yeterlilik düzeyini belirlemektedir. (Köroğlu, 2018). Kişinin öz yeterlilik düşüncesi ile etrafındaki bireylerin ona yönelik öz yeterlilik algıları farklı olmaktadır. Bundan dolayı öz yeterlilik kavramı tamamen kişiye özgü öznel bir kavram olarak vurgulanmaktadır (Yener, 2018).

Öz yeterlik seviyesini belirleyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörleri özetlemek gerekirse kısaca belirtilen şekillerde açıklanabilir (Köroğlu, 2018);

Bireyin geçmiş tecrübeleri: Kişilerin geçmiş yaşantılarında deneyimlediği olaylar karşısındaki başarı veya başarısızlıkları ileriki yaşantısında önüne çıkacak olaylar karşısındaki öz yeterlilik tutumunu etkilemektedir. Geçmiş deneyimlerinden olumlu ders çıkaran öz yeterliliği yüksek bireyler geçmişte yaşadığı deneyimlerle aynı olmasa dahi tecrübelerinden yararlanarak karşılaştığı problemleri çözebilmektedir (Ulusoy vd., 2011).

Dolaylı deneyimler: Kişilerin bir iş hakkında bilgi ve beceriye sahip olması için sadece önceden kendisi deneyimlemesi gerekmemektedir. Yakın çevresindeki kişilerin benzer durumlarda yaptıklarını ve davranışlarını modelleyebilmektedir. Bu modellemeler

sayesinde yeni karşılaştığı durumlar karşısında öz yeterlilik seviyesi yüksek bir şekilde işleri çözebilmektedir. Bunların yanında fazla modelleme olursa olumsuz durumlar da oluşabilmektedir. Kişi çevresindeki bireyleri aşırı örnek alıp modelleme yaparsa model aldığı kişinin başarısız olduğu konuda kendisinin de başarısız olacağını düşünüp öz yeterlilik düzeyi düşebilmektedir. Bu nedenle olumlu ve dengeli bir modelleme yapılması gerekmektedir (Bandura, 1997).

İçsel faktörler: Bireyin içerisinde bulunduğu ruh hali bir işi yapabilirlik inancını etkilemektedir. Birey içerisinde korku, güvensizlik, üzüntü ve kaygı gibi duygular bulunduğu vakitlerdeki olaylara yaklaşımı ile kendine güvendiği, mutlu olduğu vakitlerdeki yaklaşımının aynı olmadığı ifade edilmektedir. Bireyin öz yeterlilik düzenini arttırmanın bir diğer yolu öncelikle duygusal olarak olumlu yönde eğilim gösterip bunları davranışa dönüştürmektir (Bandura, 1986).

Sözel inandırma: Bireyin karşılaştığı bir işe yönelik geçmişten gelen yetenekleri bulunmaktadır. Sözel ikna beceri ve bilgi geliştirmekten çok bir işin üstesinden gelebilirlik inancının arttırılması olarak ifade edilmektedir. Toplumsal söylemlerin kişi üzerindeki etkisi kaçınılmaz olarak görülmektedir. Bireyin etrafından gelecek olan övgüler öz yeterlilik düzeyini arttırmada ve bir işi yapabilme inancında önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır (Sahranç, 2007).

1.6.2. Ebeveyn Özyeterliliği

Çocuklarını uzun bir süre bakımını ve güvenliğine sağlama ebeveynler üzerinde sorumluluk olarak görülmektedir. Bu sorumluluk için bazı ebeveynler gerekli yeterliliklere sahipken bazıları yetersiz görülmektedir. Yeterli olan ebeveynlerde olumlu bir öz yeterlilik algısı gözlenmektedir Ebeveynler ekran kullanımda çocuklara doğru bir rehberlik yapabilmesi için öz yeterlilik düzeyleri yüksek bireyler olmalıdır. Öz yeterliliği yüksek bireyler olmaları için ilk önce kendilerini kabul etmeleri gerekmektedir. Ebeveynler kendi kabul aşamasından sonra çaba göstererek gelişim sağlayacak çocuklara iyi birer rol model olacaktır (Wittkowski vd., 2017).

Ebeveyn öz yeterliliği bağımsız bir değişken olarak kabul edilmektedir. Ebeveyn öz yeterliliği güçlü olan bir ailede yetişen çocukların daha başarılı olacağı, yaşamları boyunca karşılarına çıkacak problemlere karşı problemi çözme gücünün fazla olacağı savunulmaktadır. Aynı zamanda bu ortamda yetişen çocukların bilişsel, fiziksel ve sosyal

gelişim evreleri olumlu bir süreç izlemektedir. Ancak ebeveynlik öz yeterliliği düşük olan hanelerde yetişen çocuklar için bu süreçlerin tam tersi olduğu düşünülmektedir. Bu ailenin çocuklarının bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimleri olumsuz bir süreç izlemektedir. Çocukların bu süreçleri olumsuz bir şekilde tamamlamasının sonucu olarak anne babaların ebeveynlik öz yeterliliklerindeki algıları dahada düşmektedir. Bu durumların sonucunda Çocuklar ve ebeveynlerin birbirlerinden etkilediği bir döngünün oluştuğu savunulmaktadır (Jones & Prinz, 2005).

Ebeveynlerin öz yeterlilik algıları çocukların birçok gelişim alanını etkilemektedir. Dijital ebeveynlerin kendilerini yeterli hissetmeleri için dijital teknolojiler hakkında bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Yeterli olmayan öz yeterliliği üst düzey olan ebeveynler bu konuda araştırmalar yapıp, gerekli eğitimleri alarak yeterli hale gelmektedir. Öz yeterlilik algısı düşük olan ebeveynler ise gerekli yeterliliğe sahip olmadığı için çocuğun dijital teknolojiler alanındaki gelişimi olumsuz sonuçlanmaktadır (Coleman & Karraker, 1998).

Ebeveynlerin öz yeterlilik algısı üst düzeyde ise hem kendileri hem de çocuklarının günümüz dünyasının getirdiği değişikliklere uyum sağlamada daha avantajlı olduğu savunulmaktadır. Çevresel değişim devam eden ve durdurulamayan bir süreç izlemektedir. Öz yeterlilik algısı düşük anne babaların çocukları bu değişimlere uyum sağlamada çaresiz olarak görülmektedir. Bu nedenle çocuklar gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlaması için onları olumlu destekleyen, rehberlik sağlayan öz yeterlilik algıları güçlü ebeveynlere ihtiyaç duymaktadırlar (Jones & Prinz, 2005).

1.6.2.1. Ebeveyn Öz Yeterliliğiyle İlişkili Olan Etkenler

Ebeveynlerin öz yeterliliğini etkileyecek birçok etmen bulunmaktadır. Bu etmenler ebeveynin içinde bulunduğu toplumun, çevrenin ve çocuğunun özelliklerine göre değişim göstermektedir. Çocuk, ebeveyn ve toplum arasındaki ilişki ve bu ilişki sonucu ortaya çıkan öz yeterliliğe de etki eden etmenler karşılıklı etkileşim içindedir. Bu etkenlerin öz yeterliliği nasıl etkilediğini anlamak için analizler yapılması gerekmektedir (Bandura, 1982).

Ebeveyn öz yeterliliğini etkileyen ebeveynlik geçmişindeki öncüller ve mevcut etmenler olarak farklılaşan bazı özellikler bulunmaktadır (Coleman & Karraker, 1998).

Ebeveynlik geçmişindeki öncüller;

- Ailede öncelikle bakım ve güvenliği sağlayana bağlanma
- Ebeveynin bulunduğu çevreden kaynaklanan etmenler (Çevreyle iletişim, aile ekonomik durumu, bir işte çalışma, ailenin yapısal durumu vb.)
- Ebeveynlik için kendini bilişsel ve davranışsal olarak hazır hissetme
- Çocuklar üzerine bilgi sahibi olma
- Mevcut durumdaki etmenler;
- Çocukla ilgili etmenler (cinsiyet, kişilik, fiziksel/ bilişsel sağlık, yaş)
- Bulunduğu çağın ve çevresinin getirdiği koşullar (komşuluk ilişkileri, toplumsal algılar, sosyo-ekonomik durum)
- Ebeveynle ilgili etmenler (görevle ilgili bilgi ve deneyim, kontrol edebildiği alandaki öz yeterlik algısı, kontrolü dışındaki alanlardaki öz yeterlik algısı, çocukların gelişim evreleri üzerine bilgisi, kriz yönetimi, psikolojik sağlık, eğitim alma istekleri, kültürel aktarımlar)

1.6.2.2. Ebeveyn Öz-Yeterliliği Çocuk İlişkisi

Ebeveyn öz-yeterliliğinin çocukların gelişimiyle ve davranışlarıyla olan ilişkisini incelemek için birçok çalışmaya konu olmaktadır. Yapılan araştırmalarda ebeveyn öz-yeterlilik düzeyi çocuğun davranışları, sağlığı ve gelişimi üzerinde önemli bir etmen olarak görülmektedir (Badr Zahr, 2001) Ebeveynin öz yeterlilik düzeyi olumlu yönde ilerledikçe çocukların bilişsel gelişimini olumlu olarak etkilemektedir ayrıca çocuk ebeveyn ilişkisinin daha sağlıklı olmasını da etkilemektedir. Ebeveyn öz yeterliliği arttıkça çocuk ebeveyn arasında daha hassas ve güvenli bir bağ kurulduğu savunulmaktadır. Ayrıca ebeveyn öz yeterliliği arttıkça çocuk için daha tutarlı bir hayat sağlanmaktadır (Gartstein, & Iverson, 2014). Ebeveyn öz yeterliliği yüksek anne babaların çocuklarının akademik başarıları, okul kültürüne uyumu davranışları ebeveynlik özyeterlilikleri düşük anne babaların çocuklarına göre olumlu yönde daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Weaver, Shaw, Dishion, & Wilson, 2008). Aynı zamanda ebeveynlik öz yeterliliği yüksekliği ile bireylerin çocuklarının fiziksel, bilişsel ve sosyal açıdan gelişimleri ile pozitif yönde bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Aksoy, & Diken, 2009).

1.7. İlgili Çalışmalar

1.7.1. Ulusal Çalışmalar

Kaşıkcı vd.'nin (2014) çalışmasında Türkiye'de elde edilen veriler ile yurt dışında araştırmalar yapmış Avrupa Çevrimiçi Çocuklar projesini kaynak göstererek orada elde edilen verilerin karşılaştırmasını yapmıştır. Verilerin karşılaştırılmasının sonucu Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ortamlardaki olanak ve risklerden istenilen düzeyde farkındalık sahibi olmadığını göstermektedir. Aynı zamanda çocuklarına rehberlik yapmada da yetersiz olduklarını ortaya koymaktadır.

Yaman vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin çeşitli değişkenler üzerinden dijital ebeveynlik özyeterlilik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Katılımcılara dijital okuryazarlık, dijital güvenlik ve dijital iletişim başlıklarından oluşan üç faktörlü 38 maddeli olarak geliştirdikleri ölçeği uygulamışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeyi yaş ve çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir.

Özsoy ve Atılğan (2018) tarafından yapılan çalışmaya 6-8 yaş aralığında 20 çocuk ve 20 ebeveyn katılmıştır. Ebeveynler ve çocuklarla yüz yüze görüşerek ekran kullanımdaki risk ve fırsatlar üzerine yeterliliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ekran kullanımında ebeveyn ve çocukların yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve ekran kullanımında olanaklardan çok riskler üzerine durdukları görülmektedir. Ailelerin ekran kullanımındaki sorunların çözümlerini otoriter arabuluculuk rolüyle çözmeye çalışmaktadır. Ayrıca çalışma sonuçlarına göre katılımcıların neredeyse tamamının telefon veya tablet üzerinden uygulama veya oyun indirebildiği henüz okuma yazma bilmeyen katılımcıların ise görsellerden yararlanarak bu işlemi yaptığı ifade edilmektedir.

Açıkgöz ve Yalman (2018) tarafından yapılmış araştırma dijital oyunların çocukların kişilik ve davranışları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada dijital oyunların çocukların gelişimine olan etkileri üzerinde durulmuştur. Dijital oyunların, çocukların kişilik özellikleri ve davranışları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri olabileceği belirtilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre kontrolsüz dijital oyun oynayan çocuklar bedensel ve ruhsal olarak bu durumdan olumsuz etkilendiği savunulmaktadır.

Çetin ve Özgiden (2013) tarafından yapılan çalışma dijital kültür sürecindeki dijital yerliler ve dijital göçmenlerin Twitter kullanım davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmayı ele almaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte internete erişim araçları da gelişmektedir ve bu da dijital bir kültürün oluşmasına yol açmaktadır. Bu çalışmada, dijital yerli ve dijital göçmenlerin özellikleri açıklanmakta ve Twitter kullanım davranışları belirlenmektedir. Araştırma sonucunda, dijital yerli ve dijital göçmenler arasında Twitter kullanımında farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur. Dijital yerlilerin Twitter kullanımında dijital göçmenlere göre daha bilinçli olduğu ve dijital dünyaya daha hâkim olduğu vurgulanmaktadır.

Özgür (2016) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynlerin internet kullanım tarzları ile çocuk ve ergenlerin internet kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımını nasıl yönlendirdiğini ve çocukların bu yönlendirmelere nasıl tepki verdiğini araştırmaktadır. Araştırmanın sonuçları, ebeveynlerin internet kullanım tarzlarının çocukların ve ergenlerin internet kullanım alışkanlıklarını etkileyebileceğini göstermektedir.

İnan Kaya vd. (2018) tarafından 10-18 yaş aralığında çocuğu olan 38 anne ile 41 babadan oluşan 79 ebeveynin katıldığı çalışmada ebeveynlerin çocuklarının ekran kullanımında onlara rehberlik yapmada ne derecede yeterli olduklarını ve daha çok hangi alanlarda yeterlilik kazanmak istediklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Katılımcıların yarısına yakını riskler hakkında daha fazla bilgi ihtiyacının olduğunu, yarısından fazlası ise dijital ebeveynlik stratejileri hakkında daha fazla bilgi ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Ekran kullanımındaki riskler hakkında bilgi ihtiyacı olduğunu belirten katılımcılar aynı zamanda çocuklarında riskler hakkında bilgiye ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. Dijital ebeveynlik stratejileri hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyan ebeveynler kendilerini çocukları ekran kullanımında denetleme, iyiye yönlendirmede ikna etme, dijital teknolojilerden uzak tutma ve ziyaret ettikleri siteleri izleme yönünden kendilerini yetersiz görmektedir.

Parlar ve Turan (2018) tarafından yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemi seçilerek iki farklı grup çalışması yapılmıştır. Grupları 6-12 yaş arası 15 çocuk ve 15 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre ebeveynler çocuklarının dijital teknolojileri kullanırken onlara sınırlamalar koyduğu bu sınırlamaları aştıklarında

ise onları cezalandırdıklarını ifade etmektedirler. Bu cezalar genel olarak çocukları dijital teknolojilerden mahrum bırakma şeklinde olduğu belirtilmektedir. Çocuklarla yapılan grup çalışması sonuçlarına bakıldığında ise öğrencilerin ebeveynlerin otoriter tutumlarından mustarip olduklarını ebeveynlerin koydukları sınırları aştıklarında ilk önce ebeveynler tarafından uyarıldıklarını daha sonra ise dijital teknolojilerden mahrum bırakıldıklarını ifade etmektedirler. Öğrenciler cezalardan dolayı kurallara uyma davranışı gösterdiklerini ifade etmektedir.

Özkan ve Hira (2017) tarafından yapılan çalışmada çocukların sosyalleşmesine yönelik ebeveyn görüşleri incelenmiştir. Çalışmada katılımcılar 6-12 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveynler ekran kullanımının çocuklarının sosyal olarak gelişmesini olumsuz olarak etkilediğini çocukların ekran kullanımı nedeniyle iletişim kurma, davranış geliştirme ve yeni bir dil edinmede eğilimlerinin zorlaştığını ifade etmektedir. Dijital okuryazarlık yeterlilik düzeyi üst seviyede olan ebeveynler ekran kullanımında çocukların maruz kalabilecekleri unsurlar üzerine daha çok endişe duymaktadır. Anne ve babalar çocukların dijital teknolojileri öğrenmesini desteklerken ekran kullanımını sadece faydalı şekilde yapmalarını istemektedir. Ebeveynlerin çocuklara dijital teknolojileri kullanmada izin verme durumlarında tutarsızlıklar bulunup bazen çocuklarına katı kurallar koyarak kesin olarak ekran kullanımını yasakladıkları görülmektedir. Ebeveynler ev işleri olduğunda, arkadaşlarıyla görüştüklerinde veya yorulup dinlenmek istedikleri durumlarda ise kontrolsüz bir şekilde çocuklarına bilgisayar ve telefon verdikleri belirtilmektedir. Bunların yanı sıra çocukların ısrarcı şekilde ekran kullanımı yapmak istemeleri de ebeveynlerin çocukların dijital teknolojileri kullanmasına izin vermesine sebep olmaktadır. Çocukların uzun süreli ve kontrolsüz ekran kullanımı anne babalarını rahatsız etmekte bu durumdan dolayı kendilerini sorumlu hissetmektedir. Ekran kullanımı nedeniyle çeşitli risklere maruz kalan ve bunların sonucunda istenmedik davranışlar sergileyen çocuklarıyla ebeveynler sağlıklı bir iletişim kuramamakta ve bu durumu kabullenmekte zorluk çekmektedirler. Ebeveynleri çocuklarına faydalı olacak siteleri, uygulamaları öğrenmek istediklerini ifade etmektedir.

Ergüney (2017) tarafından ebeveynlerin tutumlarını ve düşüncelerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 16 ebeveynin katıldığı nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; 14 ebeveyn

ekran kullanımı yapılabilen cihazlarda güvenli internet hizmetleri ile girilecek siteleri sınırlandırmayı bilmediğini, 7 ebeveynin ise güvenli internet hizmetlerini bilmedikleri gibi kontrol ve denetim yapamadıklarını belirtmektedir. Çocukların kontrolsüz ekran kullanımının sonucu olarak aile içi iletişime zarar verdiğini ifade eden ebeveynler ekran kullanımından dolayı çocukların karşılaşacağı risklerde endişe duymalarına rağmen işleri olduğu zamanlarda çocukları rahatsızlık vermesin diye telefon ve bilgisayar kullanımına izin vermektedir.

İkiz vd. (2015) tarafından ailesel değişkenler üzerinden problemli ekran kullanımının incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada 697 çocuğa problemli internet kullanım ölçeği uygulanmıştır. Anne eğitim düzeyi arttıkça çocukların problemli ekran kullanımı da artmaktadır. Üniversite mezunu anne babaya sahip çocukların problemli ekran kullanımı, ilkökul mezunu anne babaya sahip çocuklara göre daha fazladır. Çalışan anneye sahip çocukların problemli ve aşırı ekran kullanımı ev hanımı olan anneye sahip çocuklara göre daha fazladır. Bunların yanı sıra sosyo-ekonomik durumunu diğer katılımlara göre daha yukarıda belirten çocuklar daha fazla kontrolsüz internet kullanımı yapmaktadır. Aynı zamanda kardeş sayısının az olması da çocukları problemli ekran kullanımına yönelttiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Kırık (2014) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin ekran kullanımına yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. 50 ebeveyn den oluşan katılımcılara 5 farklı açık uçlu soru sorulmuştur. İlk olarak ebeveynlerin internet kullanım sürelerini belirlenmek istenen soruya 19 ebeveyn 0-2 saat, 13 ebeveyn 3-6 saat, 11 ebeveyn 7-14 saat cevabını vermiştir. İkinci olarak internet kullanımını hangi amaç doğrultusunda kullanıldığını inceleyen soruya 19 ebeveyn güncel haberleri takip etmek ve kitap okumak, 11 ebeveyn maillerini kontrol etmek ve sosyal platformları takip etmek, sadece 3 ebeveyn ise oyun ve eğlence amaçlı kullandığını belirtmiştir. Üçüncü olarak çocukları ekran kullanımı yaparken hangi davranışlarda bulundukları sorusu yöneltilen katılımcılardan 9'u çocuğuyla birlikte internette gezinmek oyun oynamak, 24'ü çocuğu yalnız ve kontrolsüz bırakıp kendi işine bakmak cevabını verirken sadece 2 ebeveyn çocuğa ekran kullanımı hakkında bilgilendirici konuşmalar yaptığını ifade etmektedir. Dördüncü soru olarak internetin risklerinden nasıl korunduklarına dair yöneltilen soruya; internet hakkında sürekli kötü eleştiri yapıyorum diyen 6 ebeveynin, internet güvenlik hizmetlerini kullanıyorum olarak cevaplayan 14 ebeveynin, bensiz internete giremez

olarak cevaplayan 5 ebeveynin, internet kullanabileceği araçlar almıyorum diyen 8 ebeveynin ve herhangi bir önlemim yok olarak cevaplayan 16 ebeveynin olduğu tespit edilmiştir. Son olarak internetin ebeveynlere göre nasıl bir araç olduğuna dair bilgiler istenilen soru yöneltmiştir. Ebeveynlere göre internet kullanımı; aşırı kullanımda bağımlılık yapan (14), kişiye ve topluma zarar veren (9), gereksinim duyulan (5), hayatı kolaylaştıran (3), güzel vakit geçirmeyi sağlayan (7), kolay erişilebilen (2), bilgi bankası (8), özel hayata zarar veren (2) şeklinde tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Ulusoy ve Bostancı (2014) tarafından çocukların sosyal medya kullanımında anne babaların etkisini incelemek amacıyla yapılmış çalışmada sosyal medyaya erişim sağlayan ebeveynlerin oranı %91 olduğu, çocuklarının sosyal platformlarda gezinmesine yaş sınırı koyan anne babaların oranı %55 olduğu, sosyal medya kullanımında özgür bırakanların oranının ise %17 olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin %40'ı kendi hesapları üzerinden çocukları takip etmekteyken %32'si çocuklarının hesap şifrelerine sahip olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların neredeyse yarısı sosyal medyanın çocuklar için iyi olmadığını belirtmektedir. Çocuklarının sosyal medyayı kullanırken rehberlik etmede yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünen ebeveynlerin oranı %55 iken bu konuda kendisini yeterli görmeyen ebeveynlerin oranı ise %45 olarak tespit edilmiştir. Ebeveynlerin yarısına yakını çocuklara sosyal medyadaki hatalarından dolayı kısıtlayıcı ve otoriter cezalar vermektedir. Bunların yanı sıra ebeveynler çocuklara internet kullanımında yazılı olarak kurallardan bahsetmediğini ve sosyal medyada çocuklarını onların arkadaşı olarak takip etseler dahi sadece kendilerinden paylaşım saklayabileceklerini bilmediklerini belirtmektedir.

Demirel vd. (2012) çocukların internet üzerinden gelecek zararlara karşı korumak için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından uygulanmaya başlatılan “Güvenli İnternet Hizmetleri” konusundaki görüşleri incelemek amacıyla 343 öğrenci ve 247 ebeveyn üzerine yapılmış olan araştırmada; ebeveynlerin %38.5'i ekran kullanımı çocukların akademik başarısını düşürdüğünü, ebeveynlerin %73.3'ü çocuklar açısından ekran kullanımının güvensiz bir ortam oluşturduğunu belirtmektedir. İnternet filtreleri hakkında bilgi sahibi olan ebeveyn oranı %81.4, bilgi sahibi olmalarına rağmen güvenlik hizmetlerini kullananların oranı ise %36.9 olduğu görülmektedir.

Türel ve Gür'in (2015) ebeveynlerin dijital teknolojilerin kullanımına yönelik tutumlarını ortaya koyacak bir anket uygulamış araştırma verilerin sonucu ebeveynlerin dijital teknolojilerin kullanılmasına yönelik bakış açılarının olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Aileler kendilerini çocuklarının internet kullanımında rehberlik yönünden yeterli görmektedirler. Bunun yanı sıra çocuklarının internet kullanımında denetledikleri ve Facebook, Instagram gibi sosyal medya kanallarında çocuklarının bulunmasını istemedikleri ortaya konulmaktadır.

Tokel vd. (2013) yaptıkları çalışmada ailelerin çocukların internet kullanımına yönelik yeterliliklerini ele almaktadır. Ebeveynler çocuklara dijital teknolojileri kullanım sürecinde rehber olmada yeterli olmadıklarını fakat çocuklara rehber olma konusunda istekli oldukları ortaya çıkmıştır. Aileler internet kullanımında çocuklara süre sınırı koyduklarını belirtirken ebeveynlerin %39'u çocuklarına internet kullanımında önerilerde bulunup hangi interneti amaçla kullanacaklarına dair kararı çocuklarına bıraktıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynler sanal ortamları eğitim amacıyla kullanıldığında yararlı olduğunu belirtmelerine rağmen bunun yanında bağımlılık, asosyalleşme, özel hayatın ifşası gibi nedenlerden dolayı çocuklarının internet kullanımını onaylamamaktadırlar.

Oskay Yurttaş (2013) yaptığı çalışmada ortaokul öğrenci ebeveynlerinin çocuklarının dijital teknoloji kullanımına yönelik tutumlarını incelemiştir. Ailelerin tedbir olarak genellikle çocuklarına saat sınırlaması getirdikleri bunun yanında gün sınırlamasını genellikle hafta içini seçtiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler internet kullanımını belli bir amaca uygun yapıldığında yararlı olacağı fakat bilinçsiz ve yanlış gayelerde kullanıldığında zararlı olabileceğini ifade etmektedirler.

Kaşıkçı vd. (2018) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımına yönelik yeterlilikleri, ebeveynlerin ve çocukların internet kullanım faaliyetleri üzerine farkındalıkları belirlenmiştir. Çocuklar internet hakkında ebeveynlerden daha çok bilgiye sahip olduklarını ifade etmektedirler. Çocukların internet kullanımı hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmelerine rağmen sanal ortamlarda risklerle karşılaştıklarında çaresiz oldukları belirlenmiştir.

Ebeveynlerin çocukların ekran kullanımında karşılaşılabilecekleri risklere karşı önlem alma açısından bakılan çalışmada, anne ve babaların bu risklerin farkında oldukları ve önlemler aldıkları belirlenmiştir (İnan Kaya vd., 2018).

İnan (2014) yaptığı çalışmada çocukların ekran kullanımına yönelik ebeveynlerin görüşlerine ele almaktadır. Ebeveynler çocukların ekran kullanımda bağımlılık, cinsellik, siber zorbalık gibi risklerle karşı karşıya kalabileceklerini belirtip bu nedenle ekran kullanımını tehlikeli bulmaktadır. Ebeveynler kendilerini çocuklara ekran kullanımında rehberlik etmede yeterli görmemektedir. Ekran kullanımını ödül ya da ceza olarak kullanmanın olumsuz sonuçlar doğuracağı ortaya konulmaktadır.

1.7.2. Uluslararası Çalışmalar

Flash Eurobarometer (2008) 6-17 yaş aralığında gelişigüzel seçilen 12.750 çocuğun örneklem olarak seçildiği “Çocuklar İçin Güvenli İnternet” kaynaklı çalışmanın sonuçlarına göre; ebeveynlerin çocukların ekran kullanımını denetledikleri, bazı ebeveynlerin ise ekran kullanımında yasaklar getirdiği belirlenmiştir. Ebeveynlerin %39’u film ve müzik indirmeyi sakıncalı görmüş ve bu konuda çocuklarına izin vermedikleri bulgusu yer almaktadır. Ebeveynlerin çocuklara verdiği cezalar genellikle ekran kullanımından mahrum etme şeklinde olduğu belirtilmektedir.

Jeffs vd. (2005) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin eğitimde ekran kullanımı üzerine değerlendirmeleri ve bu konudaki tutumları ele alınmaktadır. Araştırmada ebeveynler evlerinde çocuklarıyla birlikte eğitsel faaliyet gösterirken ekran kullanımının faydalı olduğunu belirtmiştir. Ancak araştırma sonucu bulgulara göre ebeveynlerin ekran kullanım becerileri yeterli düzeyde olmadığı ve bu konuda bilgilendirici çalışmalara ihtiyaçları olduklarına dair vurgu yapılmıştır.

Racz vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin çocukların karşılaşılabilecekleri riskler karşısında önlem alma yönleri farklılık göstermektedir. Ebeveynlerin çocuklarını denetlemek amaçlı mesajlar attığı belirlenmiştir. Bunun yanında ebeveynlerin çocukların ekran kullanımında nasıl vakit geçirdiğini, hangi paylaşımları beğendiğini ve hangi paylaşımlarda bulunduğunu takip ettikleri belirlenmiştir.

Wisniewski vd. (2017) Tarafından yapılan çalışmada çocukların internet kullanım tecrübelerinin belirlenmesi ve ekran kullanımında karşılaşılabilecekleri tehditler karşısında hangi

yollara başvuracaklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ebeveynler ile çocukları arasında etkin bir iletişimin olmadığı belirlenmiştir. Çocukların ekran kullanımında problemle karşılaştığında ebeveynlerine anlatmaktan çekindikleri ve bunun nedeninin de ebeveynlerin çocuklara karşı sınırlayıcı tutumlarda bulundukları olarak belirtilmektedir. Ebeveynler çeşitli yöntemlerle çocuklarını denetlemektedir.

Wong vd. (2015) yaptıkları çalışmada internet denetimi konusundaki ebeveyn güvenini araştırmaktadır. Şanghay'daki ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımını denetleme yöntemlerini, çocukların internetten faydalanmalarına yardımcı olma ve olası tehditlere karşı koruma konusundaki ebeveynlerin güvenini ve ebeveynlik uygulamalarındaki güvenlerini etkileyen faktörleri incelemektedir. Bulgular, Şanghay'daki ebeveynlerin en sık kısıtlama yöntemini kullandığını göstermektedir. Ebeveynlerin beşte birinden fazlasının çocuklarına internetten faydalanmalarında ve olası internet tehditlerinden korunmada sınırlı güveni vardır. Çoklu regresyon modelleri, daha iyi internet bilgisi, otoriter bir ebeveynlik tarzı, çocukların çevrimiçi etkinliklerine daha fazla katılım ve internete olumlu bir tutumun, internet denetimi konusundaki ebeveyn güveniyle ilişkili faktörler olduğunu göstermektedir. Bulgular, özellikle düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynler için, ebeveynlere internete yönelik tutumlarını gözden geçirme ve yeni denetim yöntemleri öğrenme konusunda yardımcı olma çabalarının önemli olduğunu göstermektedir. Anne babaların çocukların ekran kullanımını denetlemeleri ve anne babaların çocuklara ekran kullanımı sürecinde faydalandırmada kendilerine güvenlerini inceleyen bu araştırma sonuçlarına göre ebeveynler çocukların internet kullanımında karşılaşılabilecekleri risklerden dolayı endişe duymaktadır. Ebeveynlerin çoğunlukla çocukların internet kullanımında kısıtlayıcı bir yol seçmektedir. Otoriter ebeveynlerin ekran kullanımında çocukları doğru yönlendirmede daha başarılı olduğu belirtilmektedir.

Huang vd. (2018) tarafından ebeveyn çocuk arasındaki iletişim ve sosyoekonomik durumları düşük hane ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz-yeterliliklerini araştırmak amacıyla yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; belirtilen aile yapılarında çocuğu ekran kullanımında denetleme, çocuğa ekran kullanımı konusunda rehberlik etme yönünden ebeveynlerin yetersiz oldukları vurgulanmaktadır. Aynı zamanda çalışma sonuçlarına göre ekonomik durumu düşük ve bu nedenle internete erişimi az olan hane ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz-yeterliliklerinin düşük olduğu belirtilmektedir.

Mobil internet erişimi de kısıtlı olduğu için bu ailelerde mobil internet çocukların ödevlerine ve akademik başarısına katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Coyne vd. (2017) tarafından yapılan çalışma ebeveynlerin dijital teknolojileri kullanımıyla çocukların dijital teknoloji kullanımı arasındaki ilişkiyi özellikle de ebeveynlerin dijital teknoloji kullanımının çocuklarını yetiştirmede etkisi olup olmadığı ve hangi yönde bir etkisinin olduğu incelenmek amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre ebeveynlere sanal ortamlarda ailesi için uygun olan ve aile içi iletişimi geliştirici içeriklerin kullanılması önerilmektedir. Ebeveynlerin Çocukların ekran kullanımında rehberlik etmesi önem taşımaktadır. Çocuklarına yaşları küçükken kısıtlayıcı arabuluculuk yolunu izleyerek zihinsel gelişimine katkıda bulunacakları 2 yaşından büyük çocuklarında ise aktif arabuluculuk yolunu izleyerek rehberlik etmelerinin önemi vurgulanmaktadır.

Espinosa vd. (2006) yapmış oldukları araştırmada dijital teknolojileri kullanmanın çocukların akademik seviyelerini yükseltebildiğini belirtmektedir. Çocukların akademik başarısını arttırabileceği ifade edilen dijital teknolojileri kullanırken ebeveynlerin bu süreçte etkin rol alması gerektiği ve çocuklara rehberlik yapmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda çocukların ekran kullanımı sayesinde olanaklardan faydalanabileceğini fakat bu sürecin sağlıklı olması için tam yeterli olmadıkları dijital teknolojilerin kullanımı hakkında bilgili bireylerden destek almaları gerektiği de vurgulanmaktadır. Çocuklara iyi bir rehber olabilmeleri için ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz-yeterliliklerinin yüksek olması gerekmektedir.

Livingstone vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada Avrupa ülkelerinden 9-16 yaş aralığında çocuğu olan 23.420 ebeveynleriyle görüşmeler yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre; ebeveynlerin neredeyse hepsinin dijital ebeveynlik yönünden öz-yeterlilikleri istenilen düzeyde olmadığı sonucuna varılmaktadır. Aynı zamanda çevrim içi risk ve olanakların da farkında olmadıkları ve çocuklara rehberlik etmede yetersiz kaldıkları vurgulanmaktadır.

Prensky, (2001) "Digital Natives, Digital Immigrants, Part II: Do They Really Think Differently?" başlıklı çalışmasında, dijital yerliler ve dijital göçmenler arasındaki farklar üzerine odaklanmaktadır. Prensky, dijital yerlilerin (genç nesil) dijital teknolojilerle doğduklarından dolayı teknolojiyi daha doğal bir şekilde kullandıklarını ve

bu teknolojiyle etkileşim kurmanın onlar için ikinci doğa olduğunu savunmaktadır. Diğer yandan dijital göçmenler (yaşlı nesil) ise teknolojiyi sonradan öğrenmiş ve adaptasyon süreci geçirmiştir. Makalede, bu iki grup arasındaki düşünce ve davranış farklarına ilişkin derinlemesine bir analiz sunulmaktadır. Dijital yerlilerin teknolojiye ve dijital dünyaya daha hızlı uyum sağlayacağını savunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinin önemli bir türü olan tarama modeli seçilmiştir. Araştırmacılara geniş örneklemeler üzerinde veri toplama imkânı sağlamaktadır. Bu model, mevcut durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlar ve daha önce gerçekleşmiş ya da halen devam etmekte olan bir olguyu, olay, düşünce, tutum veya görüşleri olabildiğince tarafsız bir şekilde tanımlamaktadır. Araştırmada, çalışma grubunu temsil edecek örneklemde elde edilen verileri istatistiksel analizlere tabi tutulmaktadır. Böylece, evreni temsil eden bir örneklem üzerinden elde edilen bulgular, genellenebilir sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Tarama modeli, araştırma konusuna ilişkin mevcut durumu detaylı olarak inceleme fırsatı sunmaktadır (Can, 2014). Tarama tipi araştırmalarda, araştırmacı konuya ilişkin toplanan veriler üzerinde yüzde, frekans, standart sapma gibi analizler yaparak sonuca ulaşmaktadır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Doğu Anadolu Bölgesi'nde ilkökulda öğrencisi bulunan ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklemine ise Van ili, Erciş ilçe ilkökullarında öğrencisi bulunan 301 ebeveyn oluşturmaktadır. Çünkü hedef örneklem olarak seçilen bu grup, dijital teknolojilerin çocukların günlük yaşamlarında giderek artan rolü nedeniyle, dijital ebeveynlik uygulamaları konusunda önemli bir konumda bulunmaktadır. İlkokul öğrencilerinin ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri, çocukların teknoloji kullanımı ve dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde merkezi bir role sahiptir. Bu nedenle, araştırmanın örneklem seçimi, amaca uygun ve alanyazınla uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada örnekleme yöntemi olarak amaçlı örneklem seçilmiştir. Amaçlı seçkili örnekleme, nicel araştırmalarda sınırlı örneklem büyüklüğüne rağmen derinlemesine bilgi edinilmesini sağlamaktadır. Böylelikle, çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliği artmaktadır. Ayrıca, bu teknik, araştırma hipotezlerinin test edilmesinde ve olguların daha detaylı anlaşılmasında önemli rol oynamaktadır (Creswell, 2014). Veri toplama aracını ebeveynlerden sadece biri (anne ya da baba) doldurmuştur. Katılımcılar etik konular ve gönüllük konusunda bilgilendirilmiştir. Amaçlı örnekleme, tesadüfi seçimlerle belirlenen koşullardan daha geniş verilere erişmek ve araştırmanın güvenilirliğini artırmak için kullanılmaktadır (Tashakkori & Teddlie, 2010).

Katılımcılara ait demografik verilere ait betimsel istatistikler tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.1: Katılımcıların Demografik Verileri

Değişken	Alt boyut	f	%
Cinsiyet	Kadın	187	62.1
	Erkek	114	37.9
Yaş	35 yaş altı	125	41.5
	35 yaş ve üstü	176	58.5
Meslek	İşsiz	179	59.5
	Serbest Meslek	36	12.0
	İşçi	54	17.9
	Memur	32	10.6
Eğitim Durumu	İlköğretim	168	55.8
	Lise	89	29.6
	Lisans	40	13.3
	Lisansüstü	4	1.3
Çocuk sayısı	1	14	4.7
	2	70	23.3
	3 ve üstü	217	72.1
Gelir durumu	Asgari ücret altı	99	32.9
	Asgari ücret	121	40.2
	Memur maaşı ve üstü	81	26.9

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kişisel bilgi formu ve dijital ebeveynlik ölçeği olmak üzere iki adet veri toplama aracından yararlanılmıştır. Veri toplama araçları basılı olarak katılımcılara

ulaştırılmıştır. Bu yöntem, özellikle dijital teknolojilere erişimi olmayan veya güven duymayan katılımcılar için önemli bir veri toplama aracı olabilmektedir. Katılımcılar, elektronik ortamda veri paylaşmaktan çekinebilirler, ancak basılı veri toplama araçlarının kullanılması onların daha rahat hissetmelerine ve dürüst yanıtlar vermelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca verilerin güvenli bir şekilde saklanmasına ve daha sonraki analizlerde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Böylece basılı olarak verilerin toplanması, katılımcı etkileşimi, veri güvenliği ve gizlilik gibi önemli avantajlar sunmaktadır. Bu yöntem, araştırmacılara daha kapsamlı ve güvenilir veriler elde etme fırsatı sağlamaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların demografik özelliklerini ve sosyo-ekonomik durumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu formda cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumu, çocuk sayısı ve ailenin gelir düzeyi gibi temel bilgiler yer almaktadır. Formda yer alan sorular, katılımcıların kimliklerini gizli tutarak anketin anonimliği korumasına olanak tanırken, aynı zamanda araştırmanın çeşitli değişkenler açısından analiz edilmesine de yardımcı olmuştur. Cinsiyet ve yaş bilgileri, örneklem grubunun demografik dağılımını anlamamıza yardımcı olurken, meslek ve eğitim durumu gibi veriler, katılımcıların sosyo-ekonomik statülerini değerlendirmemize olanak sağlamaktadır. Gelir düzeyi ve çocuk sayısı gibi bilgiler ise, aile yapısı ve ekonomik durumun, dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri üzerindeki etkilerini analiz etmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu şekilde, Kişisel Bilgi Formu, araştırmanın kapsamlı ve detaylı bir şekilde yürütülmesini destekleyen kritik bir veri toplama aracı olarak işlev görmektedir.

Dijital Ebeveynlik Ölçeği: Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği, Yaman (2017) tarafından geliştirilen ve ebeveynlerin dijital teknolojilerle ilgili yeterliliklerini değerlendiren bir ölçektir. Bu ölçek, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyada güvenli ve etkili bir şekilde gezinmelerini sağlama konusundaki yeteneklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, 38 maddeden oluşmakta ve üç temel faktörü içermektedir: dijital güvenlik, dijital okuryazarlık ve dijital iletişim. Dijital güvenlik, ebeveynlerin çocuklarını çevrimiçi tehditlerden koruma yeteneklerini değerlendirirken; dijital okuryazarlık, ebeveynlerin dijital teknolojileri anlama ve kullanma becerilerini; dijital iletişim ise ebeveynlerin dijital platformlarda çocuklarıyla etkili iletişim kurma kapasitelerini ölçmektedir. Ölçek geliştirme aşamasında, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri(DFA) yapılmıştır. Aynı zamanda güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin

Cronbach's Alpha değerleri (dijital güvenlik alt boyutu için $\alpha=0,92$; dijital okuryazarlık alt boyutu için $\alpha=0,91$ ve dijital iletişim alt boyutu için $\alpha=0,82$) yüksek bulunmuş, genel olarak ölçeğin güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin kullanılması için gerekli izinler araştırmacı tarafından e-posta yoluyla alınmıştır.

2.4. Veri Analizi

Çalışmada verilerin düzenlenmesinde ve analizinde IBM SPSS 28.0 programı tercih edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığının belirlenmesi için her analiz ve grup için ayrı ayrı çarpıklık ve basıklık değerleri; çarpıklık ve basıklık değerlerinin standart sapmaya bölümünden elde edilen değerler ve Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olduğuna karar verilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5, +1,5 arasında yer alması; çarpıklık ve basıklık değerlerinin standart sapmaya bölümünden elde edilen değer -2, +2 arasında yer alması; Kolmogorov-Smirnov testinden elde edilen p değerinin 0,05 üzerinde olması kriterleri aranmıştır (Tabachnick vd., 2007). Verilerin bazı gruplarda normal dağılıma uygun dağıldığı, bazılarında ise normal dağılıma uygun dağılmadığı belirlenmiştir. Bu test sonuçları ışığında hangi analiz yöntemlerinin neden tercih edildiği aşağıda açıklanmıştır.

Birinci araştırma sorusu “İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri ne düzeydedir?” için yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma vb. betimsel istatistikler tercih edilmiştir.

İkinci Aştırma sorusu “İkinci Araştırma Sorusu: İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri, a. Ebeveynin yaşı, b. Ebeveynlik rolü (anne, baba), değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?” için verilerin normal dağıldığı gruplarda, iki grup arasındaki farka bakılması, verilerin normal dağılıma uygun olması sebepleriyle Bağımsız Örneklem t-Testi; normal dağılıma uygun olmayan gruplarda Mann-Whitney U testi tercih edilmiştir.

Tablo 2.2: Ebeveyn Yaşı Değişkeni Açısından Verilen Normal Dağılım İstatistikleri

Değişken	Ebeveyn yaşı	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
Dijital	35 yaş altı	<.001	-1.086	1.641
Okuryazarlık	35 yaş ve üstü	.200	-.223	-.556

Tablo 2.2: (Devamı)

Dijital Güvenlik	35 yaş altı	<.001	-1.972	4.132
	35 yaş ve üstü	<.001	-.951	.249
Dijital iletişim	35 yaş altı	<.001	-.720	-.718
	35 yaş ve üstü	.005	.207	-.996
Dijital	35 yaş altı	<.001	-.320	-1.166
Ebeveynlik	35 yaş ve üstü	.200	-.469	-.048

Tablo 2.3: Ebeveyn Rolü Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri

Değişken	Ebeveyn rolü	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
Dijital	Kadın	.002	-.734	-.060
Okuryazarlık	Erkek	<.001	-.446	-.792
Dijital	Kadın	<.001	-1.236	.906
Güvenlik	Erkek	<.001	-1.538	2.323
Dijital iletişim	Kadın	<.001	-.034	-1.309
	Erkek	.022	-.151	-1.090
Dijital	Kadın	.099	-.524	-.030
Ebeveynlik	Erkek	.200	-.529	.061

İkinci araştırma sorusunda yer alan İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri, c. Meslek, d. Eğitim Durumu, e. Ailedeki Çocuk Sayısı, f. Gelir Durumu değişkenleri açısından gruplar arası farklılık olup olmadığının analizinde ise, verilerin normal dağıldığı gruplarda, verilerin normal dağılması, ikiden fazla grup arasındaki farka bakılması sebepleriyle *Tek yönlü varyans analizi*; normal dağılmayan gruplarda ise *Kruskal Wallis Testi* tercih edilmiştir. Tek yönlü Varyans Analizinde ikili karşılaştırmalar için *Tukey testi* tercih edilmiştir. Kruskal Wallis testinde ikili karşılaştırmalar için Post Hoc seçeneği bulunmadığı için ikili gruplar arasındaki farklılıkların tespit edilmesi için *Mann-Whitney U* testi yapılmıştır.

Tablo 2.4: Meslek Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri

Değişken	Meslek	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
Dijital	İşsiz	.003	-.687	-.141
Okuryazarlık	Serbest Meslek	.146	-.760	.172
	İşçi	.065	-.360	-.744
	Memur	.001	-.843	-.455
Dijital	İşsiz	<.001	-1.220	.866
Güvenlik	Serbest Meslek	<.001	-1.450	1.530
	İşçi	<.001	-1.492	2.830
	Memur	<.001	-2.017	4.137
Dijital iletişim	İşsiz	<.001	-.074	-1.287
	Serbest Meslek	.106	-.005	-1.426
	İşçi	.200	-.012	-1.001
	Memur	.200	-.062	-1.356
Dijital	İşsiz	.200	-.527	-.012
Ebeveynlik	Serbest Meslek	.200	-.492	-.067
	İşçi	.200	-.567	.653
	Memur	.200	-.671	-.166

Tablo 2.5: Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri

Değişken	Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
Dijital	İlköğretim	.003	-.619	-.360
Okuryazarlık	Lise	.044	-.254	-.873
	Lisans	.001	-1.111	.197
	Lisansüstü	.	-1.826	3.375
Dijital	İlköğretim	<.001	-1.221	.828
Güvenlik	Lise	<.001	-.787	-.755
	Lisans	<.001	-1.126	.250
	Lisansüstü	.	-1.589	2.913

Tablo 2.5: (Devamı)

Dijital iletişim	İlköğretim	<.001	.050	-1.386
	Lise	.012	.143	-.875
	Lisans	.018	-.722	-.550
	Lisansüstü	.	-1.977	3.928
Dijital	İlköğretim	.029	-.528	-.106
Ebeveynlik	Lise	.200	-.069	-.665
	Lisans	.065	-.558	-.664
	Lisansüstü	.	-1.946	3.806

Tablo 2.6: Çocuk Sayısı Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri

Değişken	Çocuk sayısı	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
Dijital	1	.200	.012	-.989
Okuryazarlık	2	<.001	-.992	.217
	3 ve üstü	.003	-.503	-.436
Dijital	1	.141	-.544	-1.059
Güvenlik	2	<.001	-1.307	.862
	3 ve üstü	<.001	-1.342	1.276
Dijital iletişim	1	.200	-.591	.262
	2	<.001	-.201	-1.411
	3 ve üstü	<.001	-.027	-1.190
Dijital	1	.200	-.254	-.576
Ebeveynlik	2	.056	-.647	-.333
	3 ve üstü	.200	-.524	.171

Tablo 2.7: Gelir Durumu Değişkeni Açısından Verilerin Normal Dağılım İstatistikleri

Değişken	Gelir durumu	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
Dijital	Asgari ücret altı	.200	-.403	-.543
Okuryazarlık	Asgari ücret	.006	-.739	-.019
	Memur maaşı ve üstü	.002	-.746	-.243

Tablo 2.7: (Devamı)

Dijital	Asgari ücret altı	<.001	-.886	-.192
Güvenlik	Asgari ücret	<.001	-1.563	2.732
	Memur maaşı ve üstü	<.001	-1.457	1.873
Dijital iletişim	Asgari ücret altı	.011	.272	-1.172
	Asgari ücret	.030	-.120	-1.082
	Memur maaşı ve üstü	<.001	-.456	-1.073
Dijital Ebeveynlik	Asgari ücret altı	.200	-.319	-.421
	Asgari ücret	.200	-.546	.578
	Memur maaşı ve üstü	.075	-.570	-.227

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliği için uzman görüşü ve güvenirlilik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu için alanında Temel Eğitim ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi(BÖTE) alanında iki araştırmacıdan uzman görüşü alınmıştır. Uzmanların konuya ilişkin derin bilgi ve deneyimleri, araştırmanın tasarımı, yöntemi ve bulgularının değerlendirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Uzmanlar, potansiyel hataları veya eksiklikleri tespit edebilir ve araştırmacılara yol gösterebilmektedir. Bu geri bildirimler, araştırmanın kalitesini artırır ve sonuçların daha güvenilir olmasını sağlamaktadır. Ayrıca farklı uzmanlık alanlarından gelen kişilerin değerlendirmeleri, araştırmanın kapsamlı bir şekilde ele alınmasına ve alternatif bakış açılarının dikkate alınmasına yardımcı olmaktadır. Bu durum, araştırma sonuçlarının geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır. Gelen uzman görüşleri doğrultusunda gelir düzeyleri asgari ücret alanlar, asgari ücret altı maaş alanlar, memur maaşı ve üstü maaş alanlar şeklinde gruplara ayrıldı. Bunun yanı sıra işçi serbest meslek grubuna dahil edilmeyip serbest meslek ayrı grup olarak ele alındı. Lisansüstü eğitim çalışmanın yapıldığı bölgede çok az olduğu için uzman önerisiyle lisans ile birleştirilerek grup oluşturuldu. Bunların yanı sıra yaş değişkeni uzman görüşü ve literatüre göre genç yetişkin ve orta yetişkin olarak gruplandırıldı. Uzman görüşleri dikkate alınıp düzeltmeler yapılarak anket formu son halini almıştır.

Araştırmada uygulanan Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeğinin güvenilirliğini tespit etmek için ölçüm hatalarını tahmin etmeye ve ölçüm aracının güvenilirliğini nicel olarak değerlendirmeye olanak tanıyan ve ölçüm araçlarının iç tutarlılığını ve güvenilirliğini değerlendirmek için önemli bir yöntem olan Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı uygulanmıştır. Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısının kullanılması, ölçüm araçlarının iç tutarlılığını ve güvenilirliğini değerlendirmek için önemli bir yöntemdir. Bu sayede araştırmacılar, daha güvenilir sonuçlar elde edebilir ve çalışmalarının akademik geçerliliğini artırabilmektedir.

Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı aldığı değerlere göre;

0 – 0,40 arasında *güvenilir değil*;

0,40-0,60 arasında *düşük derecede güvenilir*;

0,60-0,90 arasında *oldukça güvenilir*;

0,90-1 arasında *yüksek derecede güvenilir*

Güvenirlik değeri yorumlanmaktadır (Tavşancıl 2006, s.29'dan aktaran Can, 2014).

Tablo 2.8: Güvenirlik Testi Sonuçları

	<u>Cronbach's Alpha</u>	<u>Madde Sayısı</u>
Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği	0,955	38

Yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların, Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeğinin sonuçlarının *yüksek derecede güvenilir* [$\alpha=0,955$] olduğu tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, “İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Özyeterliklerinin İncelenmesi” konusunda gerçekleştirilen kapsamlı analizler sonucunda önemli bulgular elde edilmiştir. Veriler yaş, eğitim durumu ve ailenin gelir durumu değişkenlerinin ilkokulda öğrencisi bulunan velilerin dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeyleri üzerindeki anlamlı etkisini açıkça göstermiştir

3.1. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Düzeylerine Yönelik Bulgular

İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.1: İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri

	<u>N</u>	<u>Min.</u>	<u>Max.</u>	<u>Ort.</u>	<u>SS.</u>
Dijital Okuryazarlık	301	1.00	5.00	3.6616	1.00307
Dijital Güvenlik	301	1.00	5.00	4.1750	.88697
Dijital İletişim	301	1.00	5.00	3.1329	1.31783
Dijital Ebeveynlik	301	1.00	5.00	3.6565	.88119

İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık öz yeterlikleri ($\bar{X}$ =3,66; S =1,00); dijital güvenlik öz yeterlikleri ($\bar{X}$ =4,18; S =0,89); dijital iletişim öz yeterlikleri ($\bar{X}$ =3,13; S =1,32) ve dijital ebeveynlik öz yeterlikleri ($\bar{X}$ =3,66; S =0,88) olarak tespit edilmiştir.

3.2. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Üzerinden İncelenmesine Yönelik Bulgular

3.2.1. Ebeveyn Yaşı Açısından

Ebeveyn yaşı açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan bağımsız örneklem t-Testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.2: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi

	Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Dijital iletişim	35 yaş altı	125	3.7952	1.22065	299	8.101	0.469
	35 yaş ve üstü	176	2.6625	1.17710			
Dijital Ebeveynlik	35 yaş altı	125	4.2272	.60308	299	11.290	0.006*
	35 yaş ve üstü	176	3.2512	.82193			

İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında [$t_{(299)} = 11,290$; $p=0,006<0,05$] anlamlı farklılık bulunmaktadır. Tablo 11’de belirtildiği gibi 35 yaş altı ebeveynlerin dijital iletişim düzeyleri 35 yaş ve üstü ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim öz yeterlikleri arasında ise [$t_{(299)} = 8,101$; $p=0,469$] anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Ebeveyn yaşı açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.3: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Dijital Okuryazarlık	35 yaş altı	125	205.27	25658.50	4216.500	.001*
	35 yaş ve üstü	176	112.46	19792.50		
Dijital Güvenlik	35 yaş altı	125	200.31	25039.00	4836.000	.001*
	35 yaş ve üstü	176	115.98	20412.00		

Tablo 12’de belirtildiği üzere ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık öz yeterlikleri arasında [$U= 4216.500$; $p=0,001$] anlamlı farklılık bulunmaktadır. 35 yaş altı ebeveynlerin dijital okuryazarlık düzeyleri 35 yaş ve üstü ebeveynlerin dijital okuryazarlık düzeylerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında [$U= 4836.000$; $p=0,001$] anlamlı farklılık bulunmaktadır. 35 yaş altı ebeveynlerin dijital güvenlik düzeyleri 35 yaş ve üstü ebeveynlerin dijital güvenlik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

3.2.2. Ebeveyn Rolü Açısından

Ebeveyn rolü açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan bağımsız örneklem t-Testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.4: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Rolü değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi

	Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Dijital okuryazarlık	Kadın	187	3.6171	.99772	299	-.985	.244
	Erkek	114	3.7345	1.01194			
Dijital iletişim	Kadın	187	3.0578	1.34871	299	-1.268	.174
	Erkek	114	3.2561	1.26169			
Dijital ebeveynlik	Kadın	187	3.6012	.89917	299	-1.397	.624
	Erkek	114	3.7472	.84695			

Tablo 13’de belirtildiği üzere ebeveyn rolü açısından ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık öz yeterlikleri arasında [$t_{(299)} = -0,985$; $p=0,244$]; dijital iletişim okuryazarlık öz yeterlikleri arasında [$t_{(299)} = -1,268$; $p=0,174$] ve dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında [$t_{(299)} = -1,397$; $p=0,624$] anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Ebeveyn rolü açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.5: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Ebeveyn Rolü Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Dijital Güvenlik	Kadın	187	148.39	27749.50	10171.500	.505
	Erkek	114	155.28	17701.50		

Tablo 14'e göre ebeveyn rolü açısından ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında [$U = 10171,500$; $p = 0,505$] anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

3.2.3. Meslek Açısından

Meslek açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Tek yönlü varyans analizi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.6: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Meslek Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Dijital Okuryazarlık	Gruplar arası	4.021	3	1.340	1.337	.263
	Gruplar içi	297.825	297	1.003		
	Toplam	301.846	300			
Dijital İletişim	Gruplar arası	3.897	3	1.299	.746	.525
	Gruplar içi	517.107	297	1.741		
	Toplam	521.004	300			
Dijital Ebeveynlik	Gruplar arası	2.702	3	.901	1.162	.325
	Gruplar içi	230.247	297	.775		
	Toplam	232.949	300			

Tablo 15'te belirtildiği üzere meslek değişkeni açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık öz yeterlikleri arasında [$F_{(3-297)} = 1,337$; $p > 0,05$]; dijital iletişim öz yeterlikleri arasında [$F_{(3-297)} = 0,746$; $p > 0,05$] ve dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında [$F_{(3-297)} = 1,162$; $p > 0,05$] anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Meslek açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.7: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Meslek Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Analizi

	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Dijital Güvenlik	İşsiz	179	148.26	3	3,925	0,27
	Serbest Meslek	36	147.82			
	İşçi	54	145.29			
	Memur	32	179.56			

İlkokul öğrencilerinin ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlilikleri, ebeveyn mesleği değişkeni açısından incelenmiştir. Tablo 16’da belirtilen analiz sonuçları, ebeveyn mesleğinin, dijital ebeveynlik öz yeterliliği üzerinde [$\chi^2_{(3)} = 3,925$; $p>0,05$] anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermiştir. Diğer bir deyişle, farklı mesleki geçmişlere sahip olan ebeveynlerin, dijital ortamlarda çocuklarını etkili bir şekilde yönetme konusundaki algıları benzer düzeydedir. Bu bulgu, ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin meslek kategorisinden bağımsız olarak geliştiğini ve çeşitli mesleki grupların dijital ebeveynlik konusunda benzer öz-yeterlilik düzeylerine sahip olduklarını işaret etmektedir. Elde edilen sonuç, dijital ebeveynlik becerilerinin kazanılmasında meslek özelliklerinden ziyade diğer faktörlerin daha belirleyici olabileceğini düşündürmektedir.

3.2.4. Eğitim Durumu Açısından

Eğitim durumu açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Tek yönlü varyans analizi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.8: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	<u>Varyansın kaynağı</u>	<u>Kareler toplamı</u>	<u>sd</u>	<u>Kareler ortalaması</u>	<u>F</u>	<u>p</u>	<u>Farklılık</u>
Dijital Okuryazarlık	Gruplar arası	19.835	2	9.917	10.51	.001*	3>2>1
	Gruplar içi	277.331	294	.943	3		
	Toplam	297.165	296				
Dijital Güvenlik	Gruplar arası	15.051	2	7.526	10.08	.001*	3>2>1
	Gruplar içi	219.470	294	.746	1		
	Toplam	234.521	296				
Dijital İletişim	Gruplar arası	23.345	2	11.672	7.029	.001*	3>2>1
	Gruplar içi	488.194	294	1.661			
	Toplam	511.539	296				
Dijital Ebeveynlik	Gruplar arası	19.126	2	9.563	13.42	<.001	3>2>1
	Gruplar içi	209.373	294	.712	8	*	
	Toplam	228.498	296				
1-İlköğretim Mezunu		2-Lise Mezunu	3-Lisans Mezunu				

Eğitim durumu değişkeni açısından Tablo 17’de belirtildiği üzere ilköğretim öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-294)} = 10,513$; $p=0,01<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre ilköğretim mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=3,49$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=4,27$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Benzer şekilde lise mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=3,68$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=4,27$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Eğitim durumu değişkeni açısından Tablo 17’de belirtildiği üzere ilköğretim öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-294)} = 10,081$; $p=0,01<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre ilköğretim mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri

($\bar{X}=4,02$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri ($\bar{X}=4,70$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Benzer şekilde lise mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri ($\bar{X}=4,21$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri ($\bar{X}=4,70$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Eğitim durumu değişkeni açısından Tablo 17’de belirtildiği üzere ilköğretim öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-294)} = 7,029$; $p=0,01<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre ilköğretim mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim düzeyleri ($\bar{X}=2,92$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim düzeyleri ($\bar{X}=3,74$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Benzer şekilde lise mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim düzeyleri ($\bar{X}=3,23$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim düzeyleri ($\bar{X}=3,74$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Eğitim durumu değişkeni açısından Tablo 17’de belirtildiği üzere ilköğretim öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-294)} = 13,428$; $p=0,01<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre ilköğretim mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=3,48$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=4,24$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Benzer şekilde lise mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=3,71$) ile lisans mezunu öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=4,24$) arasında, lisans öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

3.2.5. Çocuk Sayısı Açısından

Çocuk sayısı açısından ilköğretim öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Tek yönlü varyans analizi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.9: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	<u>Varyansın</u> <u>kaynağı</u>	<u>Kareler</u> <u>toplamı</u>	<u>sd</u>	<u>Kareler</u> <u>ortalaması</u>	<u>F</u>	<u>p</u>
Dijital Okuryazarlık	Gruplar arası	4.558	2	2.279	2.284	.104
	Gruplar içi	297.288	298	.998		
	Toplam	301.846	300			
Dijital Güvenlik	Gruplar arası	2.876	2	1.438	1.838	.161
	Gruplar içi	233.138	298	.782		
	Toplam	236.013	300			
Dijital İletişim	Gruplar arası	4.415	2	2.208	1.274	.281
	Gruplar içi	516.589	298	1.734		
	Toplam	521.004	300			
Dijital Ebeveynlik	Gruplar arası	3.458	2	1.729	2.245	.108
	Gruplar içi	229.491	298	.770		
	Toplam	232.949	300			

Çocuk sayısı değişkeni açısından Tablo 18’de belirtildiği üzere ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-298)} = 2,284$; $p > 0,05$]; dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-298)} = 1,838$; $p > 0,05$]; dijital iletişim öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-298)} = 1,274$; $p > 0,05$] ve dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-298)} = 2,245$; $p > 0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.2.6. Gelir Durumu Açısından

Gelir durumu değişkeni açısından ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Tek yönlü varyans analizi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.10: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	<u>Varyansın</u> <u>kaynağı</u>	<u>Kareler</u> <u>toplamı</u>	<u>sd</u>	<u>Kareler</u> <u>ortalaması</u>	<u>F</u>	<u>p</u>	Farklılık
Dijital Okuryazarlık	Gruplar arası	23.041	2	11.521	12.314	.001*	3>2>1
	Gruplar içi	278.804	298	.936			
	Toplam	301.846	300				
Dijital İletişim	Gruplar arası	22.537	2	11.268	6.737	.001*	3>2>1
	Gruplar içi	498.468	298	1.673			
	Toplam	521.004	300				
Dijital Ebeveynlik	Gruplar arası	19.384	2	9.692	13.524	.001*	3>2>1
	Gruplar içi	213.565	298	.717			
	Toplam	232.949	300				
1- Asgari Ücret Altı 2-Asgari Ücret 3- Memur maaşı ve üstü							

Gelir durumu değişkeni açısından Tablo 19’da belirtildiği üzere ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-298)} = 12,314$; $p=0,001<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre asgari ücret altı gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=3,27$) ile asgari ücret gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=3,80$) arasında, asgari ücret gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Benzer şekilde asgari ücret altı gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=3,27$) ile memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ($\bar{X}=3,93$) arasında, memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Gelir durumu değişkeni açısından Tablo 19’da belirtildiği üzere ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-298)} = 6,737$; $p=0,001<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, asgari ücret altı gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital iletişim düzeyleri ($\bar{X}=2,79$) ile memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci

ebeveynlerinin dijital iletişim düzeyleri ($\bar{X}=3,49$) arasında, memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Gelir durumu değişkeni açısından Tablo 19’da belirtildiği üzere ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında [$F_{(2-298)} = 13,524$; $p=0,001<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre asgari ücret altı gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=3,31$) ile asgari ücret gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=3,75$) arasında, asgari ücret gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Benzer şekilde asgari ücret altı gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=3,31$) ile memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyleri ($\bar{X}=3,94$) arasında, memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Gelir durumu açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır

Tablo 3.11: İlkokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Analizi

	<u>Gruplar</u>	<u>N</u>	<u>Sıra</u> <u>Ortalaması</u>	<u>sd</u>	<u>X²</u>	<u>p</u>	Farklılık
Dijital Güvenlik	Asgari ücret altı	99	124.99	2	14,682	0,001*	3>2>1
	Asgari ücret	121	157.75				
	Memur maaşı ve	81	172.70				
	üstü						
1- Asgari Ücret Altı	2-Asgari Ücret	3- Memur maaşı ve üstü					

Benzer şekilde, gelir durumu değişkeni açısından Tablo 20’de belirtildiği üzere ilkokul İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik öz yeterlikleri arasında [$\chi^2_{(2)} = 14,682$; $p=0,00<0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre asgari ücret altı gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri ile asgari ücret gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri arasında, asgari ücret gelir durumuna

sahip öğrenci ebeveynleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [U: 4643,500; $p=0,004$]. Benzer şekilde asgari ücret altı gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri ile memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynlerinin dijital güvenlik düzeyleri arasında, memur maaşı ve üstü gelir durumuna sahip öğrenci ebeveynleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [U: 2780,500; $p=0,001$].

SONUÇ VE TARTIŞMALAR

A.1. Araştırma Sorularına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

A.1.1. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Ne Düzeydedir?

Katılımcıların dijital okuryazarlık puanları orta derecede yeterliyim- yeterliyim puanları arasında çıkmıştır. Katılımcıların dijital okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Doğu Anadolu Bölgesinde ilkokulda öğrencisi olan ebeveynlerin dijital okuryazarlık öz yeterliliklerini orta seviyede görmelerinin kişisel ve çevresel birçok nedeni olabilir. Wong vd. (2015) yaptığı çalışmada ebeveynlerin çevrimiçi güvenlikleri için dijital okuryazarlık seviyelerinin iyi olması gerektiğini belirtmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerinin yüksek olması için de öncelikle dijital okur yazarlığının yeterli olması gerektiğini ifade etmektedir. Dijital okur yazarlık eğitim, kültür vb. etmenlerden etkilenmektedir. Ebeveynlerin eğitim seviyeleri, dijital okuryazarlık düzeylerini etkileyebilir. Orta düzeyde bir eğitim seviyesine sahip olan ebeveynler, dijital teknolojileri anlama ve kullanma konusunda kendilerini lisans mezunlarına göre daha az yetkin görebilir. Bölgedeki iş olanakları ve ekonomik durum, ebeveynlerin dijital teknolojilere erişimini ve bunları kullanma ihtiyacını belirlemektedir. Orta veya düşük düzeyde bir ekonomik durum, ebeveynlerin dijital teknolojilere yatırım yapma ve bu alanda yetkinlik kazanma olasılığını artırabilir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşanan kırsal veya kentsel ayrım, ebeveynlerin dijital teknolojilere erişimini ve kullanımını etkileyebilir. Kırsal bölgelerdeki altyapı eksikliği veya kentsel bölgelerdeki yoğunluk gibi faktörler, dijital okuryazarlık düzeylerini etkileyebilir. Bunların yanı sıra kültürel normlar ve değerler, ebeveynlerin dijital teknolojilere yaklaşımını etkileyebilir. Ortalama bir düzeyde dijital okuryazarlık, teknolojiye açık olma ve bu teknolojileri kullanma konusundaki tutumları belirleyebilir. Bölgedeki bireylere dijital teknolojilere yönelik olumlu algı oluşturacak eğitimlerle ve

kırsal kesimlerdeki bireylerin dijital teknolojilere ulaşımının kolaylaştırılmasıyla öz yeterlilikleri yeterlikleri artırılabilir.

Katılımcılar dijital güvenlik öz yeterlilikleri açısından kendilerini yeterli düzeyde görmektedir. Ebeveynlerin dijital güvenlik konusunda bilinçli olmaları ve eğitim faaliyetleri bu konuda etkili olması ile açıklanabilir. Bu tür eğitimler, ebeveynlere çocuklarının internet kullanımıyla ilgili riskleri anlamalarına ve bunları nasıl yöneteceklerine dair bilgi sağlayabilir. Ebeveynlerin almış oldukları eğitimlerin yanında kendi dijital yetenekleri ve deneyimleri, ebeveynlerin dijital güvenlik konusundaki öz yeterliklerini etkileyebilir. Bu durum da İnternet gibi dijital ortamlardaki risklerin farkında olan dijital ortamlarla ilgili yeterli bilgiye sahip ebeveynlerin çocuklarını bu ortamlardan korumak, yani diğer bir anlamda dijital güvenliklerini sağlamak için otoriter ebeveynlik rolünü tercih ettikleri söylenebilir. Ebeveynlerin İnternet becerileri, İnternet kullanım tecrübeleri ve internete karşı tutumları, İnternete karşı kaygılarını ve endişelerini şekillendirmektedir (Sorbring, 2014). Daha deneyimli ve yetenekli ebeveynler, çocuklarını dijital tehditlere karşı korumak ve doğru internet kullanım alışkanlıklarını öğretmek konusunda daha güvenli hissedebilirler. Gür (2017) çalışmasında çocuklarının sanal mecralarda güvenlik tehditlerine ve olumsuzluklara maruz kaldıkları noktasında kaygılı olduklarını tespit etmiştir. Ebeveynlerin dijital dünya hakkındaki kaygı ve endişe düzeyleri, ebeveynlerin dijital güvenlik konusundaki öz yeterliklerini etkileyebilir. Bunların yanında ebeveynler öğrencilerin dijital ekran karşısında uzun süre kaldıklarında fiziksel olarak; gözlerde sulanma, göz kırpması, sayıklama, bağırma, kötü rüya görme ve uzun süre hareketsizlikten dolayı fiziksel gelişiminde bozukluk olacağına dair endişeler hissetmektedirler (Gökel, 2020). Daha fazla endişe duyan ebeveynler, çocuklarının dijital dünyada güvende olmalarını sağlamak için daha fazla çaba harcayabilir ve dijital güvenlik konusunda yetkinliğe sahip olmak için gayret gösterebilir.

İlkokul öğrencisi ebeveynleri dijital iletişim öz yeterliklerinin orta düzeyde olduğunu düşünmektedir. Ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları, eğitim, dijital iletişim öz yeterliklerini etkileyebilir. Yaman (2019), ilköğretim düzeyinde eğitim düzeyi olan katılımcıların dijital iletişim boyutunda diğer eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark vardır. Yani ilköğretim düzeyinde eğitimleri olan katılımcıların dijital okuryazarlık, dijital güvenlik ve dijital iletişim boyutlarında ortalama puanları diğer eğitim düzeyindeki

katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksektir. Günlük yaşamlarında aktif olarak dijital araçlarla etkileşimde bulunmayan ebeveynlerin kendilerini dijital iletişim konusunda yeterli seviyede yetkin görmemelerine neden olarak gösterilebilir. Ayrıca ebeveynlerin dijital iletişim konusunda kendilerini yeterli görmemeleri dijital iletişim konusunda yeterli eğitim almaması ve bu konuda yetkinliğe ulaşmak için yeterli zaman ayrılmamasıyla açıklanabilir.

Katılımcıların dijital ebeveynlik puanları orta derecede yeterliyim- yeterliyim puanları arasında çıkmıştır. Katılımcıların dijital ebeveynlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Çalışmanın yapıldığı bölgede eğitim seviyesi genellikle diğer bölgelere göre daha düşüktür. Düşük eğitim seviyesi, ebeveynlerin dijital teknolojileri anlama ve kullanma konusundaki öz yeterliklerinin yüksek olmamasını açıklayabilir. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin dijital ebeveynlik öz yeterlik algı düzeylerine ilişkin sonuçlara bakıldığında öz yeterlik algı düzeyleri eğitim düzeyine göre fark göstermiştir. Eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterlilik düzeyleri de artmaktadır (Baker vd., 2017). Doğu Anadolu Bölgesi'nde dijital ebeveynlik konusunda eğitim ve bilgi kaynaklarının yetersiz olması da orta derecede dijital ebeveynlik öz yeterliliklerine neden olabilir. Ebeveynlere yönelik dijital ebeveynlik eğitim programlarının ve kaynakların kısıtlı olması, bu alandaki bilgi ve becerilerin gelişimini engelleyebilir. Bazı kültürel faktörler, Doğu Anadolu Bölgesi'nde dijital ebeveynlik öz yeterliliklerini etkileyebilir. Örneğin, geleneksel aile yapısı ve değerler, dijital teknolojilerin kullanımı konusunda ebeveynlerin tutumlarını etkileyebilir ve bu etki sonucunda kendi dijital ebeveynlik öz yeterliliklerini orta derecede görmelerinin sebebi olarak gösterilebilir. Kültürel faktörlerin yanı sıra düşük gelir seviyesine sahip aileler, çocukları için dijital teknolojilere erişim konusunda zorluklar yaşayabilir ve bu da ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerini sınırlayabilir.

A.1.2. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Ebeveynin Yaşına Göre Farklılık Göstermekte midir?

İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 35 yaş altı ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeyleri 35 yaş ve üstü ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bu durum Prensky (2001) tarafından tanımlanan dijital yerli olarak sınıflandırılacak

ebeveynlere dayanak gösterilebilir. Çünkü anne babalar, dijital yerlilikten uzaklaştıkça dijital ebeveynlik öz yeterlik düzeylerinin de düştüğü belirtilmektedir. Baker, Sanders ve Morawska (2017) İnternet kullanımının ebeveynin yaşıyla ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Valcke vd. (2010), İnternet ebeveynlik tarzlarının yaş ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Genç ebeveynler, dijital teknolojiyi daha fazla benimsemiş ve günlük yaşamlarının bir parçası haline getirmiş olabilirler. Bu durum, dijital ebeveynlik konusunda daha bilgili ve deneyimli olmalarını sağladığı söylenebilir. 35 yaş altı ebeveynler genellikle çocuklarıyla daha fazla dijital etkileşimde bulunurlar. Oyunlar oynamak, eğitim materyallerine erişim sağlamak ve çocukları dijital dünyaya yönlendirmek gibi aktiviteler, ebeveynlerin dijital becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Yeni teknolojilere daha hızlı adapte olması genç ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğu söylenebilir. Yeni uygulamaları, platformları ve cihazları kullanma konusunda daha rahat olabilirler. Çetin ve Özgiden (2013) yapmış olduğu çalışmada Y kuşağının dijital yerliliğe daha yakın olduğunu bu sebeple çocukları olan Z kuşağı ile arasındaki farkın daha az olacağını ve Z kuşağı ile Y kuşağı arasındaki ilişkinin daha sağlıklı olacağını belirtmiştir. Bunun sonucunda 35 yaş altı anne ve babaların dijital yerliliğe doğal olarak da dijital teknoloji kullanımına daha yakın oldukları için teknoloji kullanımında da daha olumlu tutum benimsedikleri düşünülebilir. Bunların yanında 35 yaş altı ebeveynler, çocuklarıyla ilişki kurmak ve iletişim kurmak için dijital teknolojiyi daha fazla kullanabilirler. Bu da onların dijital ebeveynlik becerilerini otomatik olarak geliştirebilir.

A.1.3. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Ebeveynlik Rolüne Göre Farklılık Göstermekte midir?

Ebeveyn rolü açısından ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Benzer sonuçlara çeşitli çalışmalarda ulaşılmıştır. Yaman (2019), yaptığı çalışmada ilkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlilikleriyle ebeveyn rolü açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Ebeveynlik öz yeterlilikleri kapsamında anne babaların çocuklara yaklaşımında benzerlik bulunmaktadır. Ebeveynlik rolü açısından farklılık çıkmamasının çeşitli nedenleri olabilir. Öğrenci anne babaları genellikle benzer yaş gruplarında oldukları için dijital teknolojilerle ilgili deneyimleri ve yetenekleri benzer olabilir. Bu da dijital ebeveynlik öz yeterliklerinde benzerlik yaratabilir. Yetenek ve deneyimlerin

yanında genellikle kültürel ve sosyal etkileşimlerden etkilenir. İlkokul öğrenci anne ve babaları, aynı sosyal çevrelerden gelen bilgilere ve deneyimlere sahip olabilirler, bu da benzer dijital ebeveynlik öz yeterliklerine yol açabilir. Ebeveyn rolü açısından eğitim seviyeleri, ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerini etkileyebilir ancak ilkökul öğrencilerinin ebeveynlerinin genellikle benzer eğitim seviyelerine sahip olmaları muhtemeldir, bu da benzerlik yaratabilir. Bu faktörler bir araya geldiğinde, ilkökul öğrencilerinin anne babaları arasında dijital ebeveynlik öz yeterliklerinde anlamlı bir farklılık bulunmaması oldukça olasıdır. Yapılan çalışmanın aksine ebeveyn rolü değişkeni açısından farklılık olduğu sonucuna varılan çeşitli araştırmalar da bulunmaktadır. Livingstone vd. (2018)'in yaptıkları araştırmada genellikle annelerin, dijital teknolojileri çocuklarının sağlığı ve bakımı hakkında bilgi edinmek amacıyla babalardan daha çok kullandığı belirlenmiştir. Baker, Sanders ve Morawska (2017), yaptıkları çalışmada annelerin dijital ebeveynlik kaynaklarını kullanmada babalardan daha aktif olduklarını belirtilmiştir. Bu durumun sonucunda annelerin çocuklarının bakımında daha fazla sorumluluk üstlendiği söylenebilir. Colley ve Comber (2003) yaptıkları araştırmada ise ebeveyn rolüne göre farklılaşma bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre babaların ekran kullanımına yönelik tutumlarının annelere göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Bunun nedenleri arasında annelerin babalara göre çocuklarına karşı daha koruyucu ve endişeli tavır içerisinde bulunması neden olarak gösterilebilir. Ayrıca annelerin babalara göre çocuklarına daha fazla vakit ayırdıkları, çocuklarının ekran kullanım durumlarını daha fazla denetledikleri ve bu nedenle ekran kullanımında babalara oranla daha endişeli bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir.

A.1.4. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Ebeveynin Mesleğine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Yapılan çalışmanın sonucunda meslek değişkeni açısından ilkökul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Baker vd. (2017) tarafından yapılan araştırmada cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek durumun ebeveynlerin dijital teknolojileri kullanımındaki etkisini ve ekran kullanımına yönelik bakış açılarını incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre dijital kaynakların ve teknolojilerin kullanımı veya dijital ebeveynlik öz yeterliliği açısından meslek durumun önemli bir değişken olmadığı görülmüştür. Ebeveynlik, mesleklerden bağımsız olarak çeşitli ev içi görev ve sorumluluk içerir. Dijital ebeveynlik de bu

görevlerden biridir ve ebeveynler genellikle evdeki rol dağılımını paylaşırlar. Dolayısıyla, ebeveynlerin meslekleri farklı olsa bile, evdeki dijital ebeveynlik sorumluluklarını benzer şekilde üstlenebilirler. Ebeveynlikle ilgili çeşitli kaynaklar, seminerler ve eğitimler, ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu kaynaklar, mesleğe bağlı olarak değildir. Ebeveynler, dijital ebeveynlik becerilerini geliştirmek için internet üzerinden çeşitli kaynaklara erişebilirler, bu da mesleklerine bağlı olarak farklılık göstermeyebilir.

A.1.5. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Ebeveynin Eğitim Durumuna Göre Farklılık Göstermekte midir?

Eğitim durumu değişkeni açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Baker vd. (2017), yaptıkları çalışmada çocukların ekran kullanımının ebeveynin eğitim seviyesiyle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ebeveynlerin seçtikleri dijital ebeveynlik modelinin ebeveynin eğitim seviyesi ile ilişkili olduğunu belirtmektedir (Özgür, 2016). Gençer (2016) yapmış olduğu çocukların ekran kullanımı ve ebeveyn rolüne ilişkin çalışmada ise ilköğretim mezunu ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerinin lisans mezunu ebeveynlere göre daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu durumu eğitim seviyesi düşük ve çalışmayan annelerin çocuklarına daha fazla vakit ayırması şeklinde yorumlamaktadır. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip olan ebeveynler diğer ebeveynlere göre genellikle daha fazla eğitim fırsatına erişim sağlayabilirler. Bu da dijital ebeveynlikle ilgili seminerlere, kurslara veya diğer eğitim kaynaklarına kolay erişim anlamına gelebilir, bu da özyeterliliklerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Gerekli eğitimi almış seminerlere katılmış ebeveynler daha gelişmiş bilgi ve becerilere sahiptir. Bu, dijital teknolojileri daha etkili bir şekilde kullanabilmelerine ve çocuklarını dijital dünyada daha iyi yönlendirebilmelerine yardımcı olabilir. Nikken ve Schols (2015) tarafından yapılan çalışmada eğitim seviyesi diğer ebeveynlere göre düşük anne babaya sahip çocukların, dijital teknolojileri kullanmakta zorlandıkları ve öğrenmek için daha fazla zaman harcadığı belirtilmektedir. Bu araştırmada en düşük iletişim puanı olan grup ilköğretim seviyesidir. Bunun sonucunda bu çalışmanın bulgularının mevcut araştırmanın bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir. Özcan (2018) tarafından 48-72 aylık çocuğu olan anne babalarla yaptığı bir çalışmada ebeveynlerin öğrenim düzeyinin artmasıyla ekran kullanım risklerinin daha rahat anlatabildikleri vurgulanmaktadır. Mevcut çalışmada da

diğer ebeveynlere göre daha yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin diğer ebeveynlere göre dijital ebeveynlik öz yeterlilik seviyelerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bunun sebebi eğitim seviyesi yüksek ebeveynlerin, çocuk eğitimi ve dijital dünya alanında daha bilinçli olmalarından ve çocuklarının karşılaşacakları tehditlere karşı endişe duymaları olarak görülebilir.

A.1.6. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlikleri Ebeveynin Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

İlkokul öğrencisi ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin ebeveynin çocuk sayısı değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine ilişkin çalışmalar, anne babaların sahip olduğu çocuk sayısına göre ebeveynlerin dijital ebeveynlik özyeterlilik düzeylerinde farklılaşma olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulgu çeşitli araştırmalar ile benzerlik göstermektedir (Aydın vd., 2021; Çakır vd., 2021). Başka bir araştırmada ise anne babaların çocukların ekran kullanımındaki sorumluluğu ve bu sorumluluğu yerine getirmesi ile evde bulunan toplam çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir (Seguin vd., 2021). Bir ebeveynin tek çocuğu olsa da, birden fazla çocuğu olsa da, dijital dünyayla ilgili konularda aynı temel yetkinliklere sahip olması gerekmektedir. Çocuk sayısının fazla olması ebeveynin dijital ebeveynlik yönünden çocuk üzerindeki sorumluluğunu etkilemez. Ebeveynlerin çocuk sayısı fark etmeksizin sorumluluğu devam eder. Aynı zamanda dijital ebeveynlik, çocukların yaşına ve ihtiyaçlarına göre şekillenir. Dolayısıyla, ebeveynin çocuk sayısı değil, çocukların yaşları ve dijital dünyayla olan etkileşim düzeyleri, ebeveynlik yaklaşımını belirlemede daha belirleyici olabilir. Bu etkenler çocuk sayısı açısından farklılık çıkmamasını açıklayabilir.

A.1.7. İlkokul Öğrenci Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Düzeyleri Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Gelir durumu değişkeni açısından İlkokul öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin aile gelir durumu düzeylerinin dijital ebeveynlik öz yeterlik tutumlarıyla pozitif yönlü bir ilişkide olduğu belirtilmektedir. Livingstone vd. (2018) gelir düzeyi düşük hanelerde çocukların ekrana kullanım sürelerinin önemsiz bir konu olduğunu vurgulanmaktadır. Bu durum düşük gelirli ebeveynlerin dijital teknolojilerin

getirdiği risklerden habersiz oldukları veya bu risklerin önemini kavramakta güçlük çektikleri şeklinde yorumlanabilir ve dijital ebeveynlik öz yeterlik düzeylerinin de düşük olduğu ifade edilebilir. Johnson vd. (2014), dijital ebeveynlik boyutlarında belirledikleri ebeveynlik yeterliklerinin ebeveynlerin gelir durumlarıyla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Gelir düzeyi çoğunlukla eğitim seviyesi ile ilişkilidir. Daha yüksek gelir düzeyine sahip ebeveynler, genellikle daha yüksek eğitim seviyelerine ve dolayısıyla daha gelişmiş dijital becerilere de sahip olma eğilimindedirler. Bu durum, dijital ebeveynlik öz yeterlik düzeylerinde de farklılıklara yol açabilir. Eyimaya ve Yalçın Irmak (2021) tarafından, düşük gelir seviyesine sahip anne babaların çocuklarını akranlarından uzak tek başına kapalı alanlarda daha fazla zaman geçirmelerine sebep olduğu ve bu sebeple çocuklarının dijital teknolojilerde daha uzun zaman geçirdiği şeklinde sonuca varılmıştır. Araştırma sonucu olarak düşük gelire sahip çocukların ekran bağımlılık eğilim düzeylerinin yüksek ekonomik gelire sahip çocuklara göre daha yüksek olması; ebeveynlerin çocukları gelişimlerini destekleyici çalışmalardan, sanatsal ve sportif faaliyetlerden mahrum etmesinden kaynaklanıyor olabilir. Çalışma şartları ve ekonomik rahatlıktan dolayı gelir durumu yüksek olan ebeveynler genellikle daha fazla zaman ve kaynak ayırarak çocuklarıyla ilgilenme ve onları dijital dünyada yönlendirme konusunda daha fazla olanaklara sahip olabilirler. Bu da dijital ebeveynlik özyeterliliklerini geliştirmeye daha fazla fırsat tanıyabilir.

A.2. Öneriler

1. İlk adım, dijital dünyanın ebeveynlik üzerindeki etkileri hakkında eğitim almak ve farkındalık geliştirmektir. İnternet üzerinden sunulan çeşitli kaynaklar, seminerler ve kitaplar ebeveynlere bu konuda rehberlik edebilir.

2. Anne veya baba olmak çocuk üzerindeki sorumluluğu kaldırmamaktadır. Bu nedenle anne babalar çocukları üzerindeki sorumluluklarının farkında olup uyum içerisinde çocuklarına yaklaşmalıdır. Sürekli iletişim ve iş birliği önemlidir. Bir ebeveynin koyduğu kuralların diğeri tarafından desteklenmesi, çocuklarınızın karışıklık yaşamamasını sağlar.

3. Her ebeveyn, mesleğinden bağımsız olarak dijital dünya hakkında temel bilgiye sahip olmalıdır. İnternet güvenliği, sosyal medya kullanımı ve dijital ayak izi konularında bilgi sahibi olmak, çocuklara rehberlik etmeyi kolaylaştırır. Farklı mesleklerde çalışan ve

Çalışma saatleri farklı olan ebeveynler, çocukları ile dijital dünyayı keşfetmek ve onları doğru yönlendirmek için zaman ayırılması gerekmektedir.

4. Eğitim durumu düşük ebeveynler dijital ebeveynlik öz yeterliklerini geliştirmek için okullar veya yerel topluluklar tarafından sunulan ebeveyn eğitim programlarına katılabilir. Bu programlar genellikle çocukların dijital dünyada nasıl güvenli ve bilinçli hareket etmeleri gerektiği konusunda bilgi verir. Bunun yanında kullanımı kolay ebeveyn kontrol uygulamalarını araştırılıp ve kullanılabilir. Bu uygulamalar, çocukların internet kullanımını izlemeye ve yönetmeye yardımcı olabilir.

5. Aile içerisinde ocuk sayısının fazla olması ebeveynlerin çocukları üzerindeki sorumluluğunu etkilemez. Her ocuk özeldir ve aile içerisindeki bütün çocuklarla eşit şekilde ilgilenilmesi gerekmektedir. Her ocuğun yaşına ve gelişim seviyesine uygun dijital içerikler sağlanmalıdır. Çocukların yaşlarına uygun olmayan içeriklere erişimlerini sınırlamak için yaş filtreleri ve ebeveyn kontrollerini kullanılabilir. Ayrıca her yaş ve gelişim seviyesine uygun tutarlı dijital kullanım kuralları belirlenmelidir. Ekran süresi sınırları, kullanılacak uygulamalar ve internette geçirilecek zaman konularında net kurallar oluşturulup bu kuralların tüm çocuklar için geçerli olduğundan emin olunmalıdır.

6. Ebeveynler çocuklarıyla açık ve dürüst bir iletişim sürdürmelidir. Çocuklarla dijital yaşam, internet güvenliği ve online davranışlar hakkında konuşmak, güven oluşturmanın ve riskleri anlamanın bir yoludur.

7. Ebeveynler, dijital ebeveynlik öz yeterliliklerini geliştirmek için sosyo-ekonomik durumları yönünden kendilerini geliştirmeli çocuklarıyla ilgilenebileceği zaman ve olanakları oluşturmalıdır

8. Ebeveynlerin çocukları için belirli kurallar ve sınırlamalar koymasının önemlidir. Ekran süreleri, internet erişimi, içerik filtrelemesi gibi konuları açıkça belirleyerek çocuklarına güvenli bir dijital deneyim sağlayabilirler.

9. Ebeveynler, çocukları için iyi bir dijital rol modeli olmalıdır. Kendi internet kullanım davranışlarını gözden geçirmeli ve çocuklarının önünde olumlu bir örnek olmalıdır.

10. Orta yetişkin ebeveynler dijital dünyaya dair temel bilgi ve becerilerinizi artırmak için evrimii kurslar veya yerel eğitim programlarına katılabilir. Bu, ocuklar

ile aynı dili konuşabilmeye ve onların dijital aktivitelerini daha iyi anlamalarına yardımcı olacaktır.

11. Ebeveynler, çocuklarının internet kullanımını düzenli olarak takip etmeli ve çevrimiçi etkinliklerini gözlemlemelidir. Çocuklarının hangi sitelere girdiğini, kimlerle iletişim kurduğunu ve hangi tür içeriklere maruz kaldığını anlamak için zaman ayırmalıdır.

12. Gelir durumu düşük olan ailelere dijital dünyanın neden olabileceği tehlikeler konusunda bilinçlendirici eğitimler verilmelidir. Mevcut imkanlar içerisinde en iyi şekilde çocuklarına rehberlik etmeleri için gereken öz yeterlilik düzeyine gelmelidirler.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, F. Y., & Yalman, A. (2018). Dijital Oyunların Çocukların Kişilik ve Davranışları Üzerinde Etkisi: Gta 5 Oyunu Örneği". *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 29,163-180.
- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-68.
- Alımcı, F., & Davulcu, E. (2019). *Kayserideki anne ve babaların internet medya okuryazarlığı bilinçliliği üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alturan, N. (2021). *Ortaokul Öğrencilerinin Konuşma Kaygıları ile Dijital Oyun, Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Düzce Üniversitesi.
- Anderson, M., Smith, A., & Page, D. (2016). *Parents, teens and digital monitoring*. Pew İnternet & American Life Project.
- Aydın, A. (2015). Dijital vatandaşlık. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(1), 142-146.
- Aydın, O. (2021). Covid 19 Salgın Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 163-195.
- Aydoğdu, Ö. U. (2022). *Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bahar, B. (2019). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Sosyal Değişim Kuramı Perspektifinden Etik Liderlik. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(16), 237-242.
- Baker, S., Sanders, M. R., & Morawska, A. (2017). Who uses online parenting support? A cross-sectional survey exploring Australian parents' İnternet use for parenting. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 916-927.
- Bandura A. (1982) Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37(2), 122
- Bayram, N., & Saylı, M. (2013). ÜniversiteÖğrencileri Arasında Siber Zorbalık Davranışı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 107-116.
- Belsky, J., & Crnic, K. (1995). The determinants of coparenting in families with toddler boys: Spousal differences and daily hassles. *Child Development*, 66(3), 629-642.
- Belli, M. (2018). *Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu, Akıllı Telefon Kullanımı Ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Belsey, B. (2021). *Cyberbullying an Emerging Threat to the Always onGeneration*. <https://billbelsey.com/?p=1827>.
- Biçer, B. (2020). *6-12 yaş arası dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı almış çocuklarda ekran maruziyeti ve anne-baba internet güvenliği ve bilinçli internet kullanımı bilgisinin değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Blevins, M. (2004). *Information and media literacy education within the school library media centers of a Middle Tennessee County*. Unpublished PhD. Dissertation, Tennessee State University, Ann Arbor.

- Bradford, K., & Hawkins, B. (2006). Learning competent fathering: A longitudinal analysis of marital intimacy and fathering. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice About Men As Fathers*, 4(3), 215-234
- Budak, K. (2020). *Okul Öncesi Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeğinin ve Dijital Oyun Rehberlik Stratejileri Ölçeğinin Geliştirilmesi, Problem Davranışlarla İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Burgess, J., & Green, J. (2010). *"YouTube Online Video and Participatory Culture"*, Cambridge. UK: Polity Press.
- Canbek, G., & Sagiroglu, S. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Caplan, S. (2003). Preference for online social interaction: A theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. *Communication Research*, 30(6), 625-648.
- Capurro, R. (2009). *Digital ethics. In global forum civilization and peace. UNESCO* (Eds.). The Academy of Korean Studies and Korean National Academy.
- Capurro, R. (2009). *Digital ethics. In global forum civilization and peace. UNESCO* (Eds.) The Academy of Korean Studies and Korean National Academy. The Academy of Korean Studies and Korean National Academy. 22.02.2023 tarihinde <http://www.capurro.de/korea.html> adresinden alındı
- Clark, L. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, 21(4), 323-343.
- Coleman PK, Karraker KH. (1998) Self-efficacy and parenting quality: Findings and future applications. *Developmental review*, 18(1),47-85.
- Colley, A., & Comber, C. (2003). Age and gender differences in computer use and attitudes among secondary school students: what has changed? *Educational Research*, 45 (2), 155-165.
- Connell, S., Lauricella, A., & Wartella, E. (2015). Parental co-use of media technology with their young children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9(1), 5-21.
- Coşkunalp, S. (2022). *Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliği İle Çocuklarda Problemlili Medya Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Coyne, S. M., Radesky, J., Collier, K. M., Gentile, D. A., Linder, J. R., Nathanson, A. I., and Rogers, J. (2017). Parenting and digital media. *Pediatrics*, 140(2), 112-116.
- Çakmak, V. (2016). Çocuk ve dijital oyun etkileşimine etiksel bir bakış. *International Conference On Humanities And Cultural Studies*,1(1), 444-174.
- Çalışkan, Ö., & Özbay, F. (2015). 12-14 Yaş aralığında ilköğretim öğrencilerinde teknoloji kullanımı eksenli yabancılaşma ve anne baba tutumları: Düzce ili örneği. *Journal of International Social Research*, 8(39), 441-458.
- Çelik, E. (2017). *4-6 Yaş Çocukların Ekran Kullanımının, Ebeveyn Ekran Kullanımı ve Aile İşlevleri ile İlişkisi*(Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Çetin, M., & Özgiden, H. (2013). Dijital Kültür Sürecinde Dijital Yerliler Ve Dijital Göçmenlerin Twitter Kullanım Davranışları Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1), 172-189.

- Çubukcu, A., & Bayzan, Ş. (2013). *ürkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. Middle Eastern & African Journal of Educational Research*. 5(148), 148-174.
- Darga, H. (2021). Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Evde Oynadıkları Dijital Oyunlar ve Ebeveynlerin Davranışlarının Belirlenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 9(17), 447-479.
- Dembo M..H. (2004). *Motivation and Learning Strategies for College Success: A Self Management Approach*, Lawrence Erlbaum Associates
- Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Demirel, M., Yörük, M., & Özkan, O. (2013). Çocuklar için güvenli internet: güvenli internet hizmeti ve ebeveyn görüşleri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 54-68.
- Durdu, E. (2018). *Ekran Kültürünün Dinamikleri. TRT akademi*, 3(6), 479-479.
- Durak, A. (2019). *Ebeveyn arabuluculuğunun bazı değişkenlere göre incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Education, A. (2012). *Digital Citizenship Policy Development Guide*. Edmonton. Alberta Education School Technology Branch.
- Ergenekon, E., & Işıkoğlu, N. (2021). Bebeklerin Teknolojik Araçları Kullanmalarıyla İlgili Anne Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 54(1), 117-140.
- Erdoğan, İ. (1998). Gerbner’in Ekme Tezi ve Anlattığı Öyküler Üzerine Bir Değerlendirme. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 1 (2) (2) , 149-180.
- Ergüney, M. (2017). İnternetin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkileri hakkında bir araştırma. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 1917-1938.
- Espinosa, L. M., Laffey, J. M., Whittaker, T., & Sheng, Y. (2006). Technology in the home and the achievement of young children: Findings from the early childhood longitudinal study. *Early education and development*, 17(3), 421-441
- Eşgi, N. (2013). Comparison of digital native children’s and their digital immigrant parents’ perceptions related to internet addiction. *H. U. Journal of Education*. 28(3), 181-194.
- E-ticaret rehberi*. (2006). Burda Elektronik Ticaret Rehberi: <http://www.elektronikticaretrehberi.com/e-ticaretin-etkileri-faydalari.php>. adresinden alındı
- EU Kids Online II Türkiye*. (2010). EU Kids Online II: <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/research/research-projects/eu-kids-online/participating-countries/turkey> adresinden alındı
- Fingal, D. (2017). *Infographic: Citizenship in the digital age*. Retrieved from. <https://www.iste.org/explore/articleDetail?articleid=192> adresinden alındı
- Flash, E. (2008). Towards a safer use of the Internet for children in the EU—a parents' perspective. Annex tables and survey details. Flash EB series 248. Survey co-ordinated by Directorate General Communication. The Gallup Organisation, Hungary.

- Furuncu, C., & Öztürk, E. (2020). Problemli Medya Kullanım Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik Güvenirlik Çalışması: Çocuklarda Ekran Bağımlılığı Ölçeği Ebeveyn Formu. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 535-566.
- Gençer, E. (2016). Okul öncesi çocukların bilgi ve iletişim teknolojileriyle etkileşiminin bazı değişkenler yönünden incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 24(5), 2235-2252.
- Gençtürk, D. (2022). *Ekranın Çocuk Davranış Problemlerine Etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığı*. Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Gomez, P., Harris, S., Barreiro, C., Isorna, M., & Rial, A. (2017). Profiles of Internet use and parental involvement, and rates of online risks and problematic Internet use among Spanish adolescents. *Computers in Human Behavior*, 4(75), 826-833.
- Gökel, Ö. (2020). Teknoloji Bağımlılığının Çeşitli Yaş Gruplarındaki Çocuklara Etkileri Hakkındaki Ebeveyn Görüşleri. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(1), 41-47.
- Güngör, N. (2016). *İletişim - Kuram Yaklaşımlar*. Siyasal Kitabevi.
- Gür, D. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Bilişim Teknolojileri Kullanımlarına Yönelik Ebeveynlerin Denetimleri ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Elâzığ Fırat Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güvenli Web. (2021). *E-ticaret ve E-ticarete Dikkat Edilmesi Gerekenler*. <https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/e-ticaret-ve-e-ticarete-dikkat-edilmesi-gerekenler>.
- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L., & Olafsson, K. (2009). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. EU Kids Online.
- Huang, G., Li, X., Chen, W., & Straubhaar, J. D. (2018). Fall-behind parents? The influential factors on digital parenting self-efficacy in disadvantaged communities. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1186-1206.
- Işıkoğlu, N. (2019). Dijital oyun popüler mi? Ebeveynlerin çocukları için oyun tercihlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46 (46), 1-17.
- İkiz, E., Asıcı, E., Kaya, Z., & Sakarya, Ö. (2015). Problemli internet kullanımının ailesel değişkenler açısından incelenmesi. *Güncel Psikonörofarmakoloji Dergisi*, 5(2), 7-15.
- İlvan, T. E. (2022). *Okul Öncesi Dönem Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimleri İle Anne-Çocuk İlişkisinin İncelenmesi*. Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- İnan, T. (2014). Medya okuryazarlığı: ortaokul öğrencilerinin ebeveynlerinin televizyon ve internete ilişkin tutum ve davranışlarının incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 7(35), 110-135.
- İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D., and Yılmaz, Ö. (2018). Digital parenting: Perceptions on digital risks. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 131-157.
- İnternet World Stats. (2022, 12). İnternet World Stats Sitesi: <https://www.internetworldstats.com/emarketing.htm> adresinden alındı

- Inan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D., & Yılmaz, Ö. (2018). Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 149-173.
- İnan, T. (2013). *Medya Okuryazarlığı Sürecinde Medya, Çocuk ve Ebeveyn İlişkisi: Ortaokul Öğrencilerinin ve Ebeveynlerinin Televizyon Ve İnternet Kullanımlarına İlişkin Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- İnternet Kullanımında Çocuk ve Aile İlişkisi*. (12.06.2019). Bilgi Teknoloji Ve İletişim Kurumu: <https://internet.btk.gov.tr/internet-kullaniminda-cocuk-ve-aile-iliskisi> adresinden alındı
- Jones TL, Prinz RJ. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical psychology review*, 25(3), 341-63.
- Jeffs, T., Behrmann, M. & Bannan-Ritland, B. (2005). Assistive technology and literacy learning: Reflections of parents and children. *Journal of Special Education Technology*, 21(1), 37-44.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kalkanlar, M., & Behrman, R. (2000). Children and Computer Technology: Analysis and Recommendations. *The Future of Children*, 4-30.
- Kaplan, K., & Ertürk, E. (2012). *Dijital çağ ve bireyin ideolojik aygıtları*. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication.
- Karaduman, H. (2011). 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde dijital vatandaşlığa dayalı etkinliklerin öğrencilerin dijital ortamdaki tutumlarına etkisi ve öğrenme öğretme sürecine yansımaları. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü Ana Bilim Dalı.
- Karavaşin, B. I. (2021). *Ekrana Maruz Kalmanın Çocukların İyilik Hali Üzerindeki Etkisi: Duygu Düzenleme Ve Aile İşlevselliğinin Rolü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü.
- Kaşkaya, A., Calp, Ş., & Kuru, O. (2017). An evaluation of factors affecting decision making among 4th grade elementary school students with low socio-economic status. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(4), 787-808.
- Kaşıkcı, M., Çoban, G. İ., Ünsal, A., & Avşar, G. (2014). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 17(3), 158-165.
- Kaşıkcı, D.N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., & Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların İnternet alışkanlıkları ve güvenli İnternet kullanımı. *Education and Science / Eğitim ve Bilim*, 39, 230-243.
- Kaya, Ö. M. (2002). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne-baba görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, I., & Bayraktar, D. (2021). Türkiye'de yapılan dijital ebeveynlik araştırmalarına yönelik bir içerik analizi çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22(2), 1046-1082.

- Kellner, D. (2008). "Ayrımın Üstesinden Gelmek: Kültürel Çalışmalar ve Ekonomipolitik". (S. Çelenk, Dü., & H. Ergül, Çev.).De Ki Basım Yayım.
- Kılınç, S. (2015). *Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).* Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: nitel bir araştırma. *Journal of Research in Education and Teaching*, 3(1), 337-347.
- Kirwil, L. (2009). Parental mediation of children's internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409.
- Kirkoryan, H., Wartella, E., & Anderson , D. (2008). Media and young children's learning. *The Future of Children*, 18(1), 39-61.
- Korkmaz, İ. (2003). *Sosyal Öğrenme Kuramı, Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kurulu, Birleşmiş Milletler Genel. (2011). *Human Rights Council: Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression*. Frank La Rue.
- Kuyucu, M. (2017). "Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı Ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: "Akıllı Telefon(Kolik)" üniversite gençliği. *Global Media Journal TR Edition*. 7(14), 328-359.
- Laughey, D. (2010). *Medya Çalışmaları: Teoriler ve Yaklaşımlar* (A. Toprak, Çev.) İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Lee W.S. (2005). *Encyclopedia of School Psychology*. Sage Publication
- Livingstone, S., & Ross, A. (2017). Researching children and childhood in the digital age. *LSE Research Online*, 3, 66-82.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2010). Risks and safety on the internet: the perspective of European children: key findings from the EU Kids Online survey of 9–16-year-olds and their parents in 25 countries.
- Lim, S. (2016). Through the tablet glass: transcendent parenting in an era of mobile media. *Journal of Children and Media*, 10(1), 21-29.
- Lim, J., Bae, G., & Kim, S. (2004). *A learning system for internet addiction prevention. In advanced learning technologies*. International conference on. <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/1357678> adresinden alındı
- Liu, Q.-X., & Fang, X. (2012). *Parent–adolescent communication, parental İnternet use and İnternet-specific norms and pathological İnternet use among Chinese adolescents. Computers in Human Behavior*. 28(4), 1269-1275.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., & Staksrud, E. (2015). *Developing a framework for researching children's online risks and opportunities in Europe*. London: London School of Economics and Political Science.
- Lunenburg, F. (2011). *Self-Efficacy in the Workplace: Implications for Motivation and. International Journal Of Management, Business, And Administration*. 15(1), 1-6.
- Mcluhan, M. (2007). *Gutenberg Galaksisi*. (Çev. Gül Çağalı Güven). Yapı Kredi Yayınları.
- Minuchin, P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child Development*, 56(2), 289-302.

- Mossberger, K., Tolbert, C. J., & McNeal, R. S. (2008). *Digital citizenship: the Internet, society, and participation*. The MIT Press.
- Muslu, M., & Fatma, G. (2019). Teknoloji bağımlısı çocuklarda obeziteye neden olan risk faktörleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(2), 72-79.
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How And Why Parents Guide The Media Use Of Young Children. *Journal of child and family studies*, 24(11), 3423-3435.
- Odabaşı, H. F. (2017). *Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri*. (N. Selwyn, & H. F. Odabaşı, Dü). Pegem Akademi.
- Oğuz, B. N., & Kutluca, A. Y. (2020). Okul Öncesi Dönemde Çocukları Olan Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 39(2), 252-268.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın sihirli yılları*. Epsilon Yayıncılık.
- Onur, B. (2012). Çocukluğun ve Çocuk Yetiştirmenin Tarihi. (N. Sümer, Dü.) *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma*. (pp. 19–59). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Orhan, R., & Ayhan, S. (2018). Psiko-Motor Ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 523-540.
- Oskay Yurttaş, G. (2013). *İnternet kullanım alışkanlıkları açısından ilköğretim 5.-6.-7. 8. öğrencilerinin durumu-İnternet kullanımı ile ilgili ailelerin değerlendirmeleri*. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, Ö. (2005). Yetiştirme Kuramı: Televizyonla Yaşamın İdeolojik Kültürel. Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), s.75–108.
- Özel, S. (2012). “Yeni Medya” nın Temelleri Üzerine Bir Tartışma . *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology* , 3 (7) , 29-45 . DOI: 10.5824/1309-1581.2012.2.003.x.
- Özcan, F. (2018). *Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocuklarda Teknoloji Kullanımı ve Sosyal Becerilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgür, H. (2016). The Relationship Between İnternet Parenting Styles And İnternet Usage Of Children And Adolescents. *Computers in Human Behavior*, 60, 411-424.
- Özkan, A., & Hira, İ. (2017). Dijital medya ve sosyalleşme: 6-12 yaş çocukların sosyalleşmesine dair ebeveyn görüşleri (İstanbul Örneği). *Kesit Akademi Dergisi*, 3(9). 245-270.
- Özsoy, D. & Atılğan, S. (2018). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: nitel bir araştırma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 11(2), 96-125.
- Özdemir, Y., & Sağkal, A. (2020). Ebeveynlik Dansı: Birlikte Ebeveynliğe İlişkin Kuramsal ve Ampirik Bir Derleme. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 428-444.
- Öztürk, E., Aslıhan, A., & Yalçın, I. (2021). Relationship Between Parenting Practices and Children's Screen Time During the COVID-19 Pandemic in Turkey. *Journal Of Pediatric Nursing*, 2(56), 24–29.
- Öztürk, Ö., Odabaşıoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., & Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.

- Park, F. (2020). *Ortaokul öğretmenlerinin dijital içerik hazırlama özyeterlilikleri üzerine bir inceleme (Afyonkarahisar örnekleme)*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parlar, H., ve Turan, G. (2018). Medyanın aile harcamalarına etkisi ve ailenin ekonomik işlevinin önemi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 439-463.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants, Part II: Do They Really Think Differently? *On the Horizon*, 9(6), 1-9.
- Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants Part I*. On the Horizon, 1-6.
- Racz, S. J., Johnson, S. L., Bradshaw, C. P., & Cheng, T. L. (2017). Parenting in the digital age: urban black youth's perceptions about technology-based communication with parents. *Journal of Family Studies*, 23(2), 198-214.
- Ribble, M. S. (2009). *Raising A Digital Child: A Digital Citizenship Handbook For Parents*. Washington DC: The International Society for Technology in Education (ISTE).
- Ribble, M. S. (2011). *Digital citizenship in schools*. International Society for Technology in Education.
- Ribble, M. S. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know*. International Society for Technology in Education.
- Ribble, M., & Bailey, G. (2004). Digital citizenship: focus questions for implementation. *Learning & Leading with Technology*, 32(2), 12-15.
- Rode, J. (2009). *Digital parenting: designing children's safety*. In *Proceedings of the 23rd British HCI Group Annual Conference on People and Computers: Celebrating People and Technology*. British Computer Society.
- Sarısakal, M. N., & Aydın, M. A. (2003). E-Ticaretin Yeni Yüzü Mobil Ticaret. *Havacılık ve Uzun Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 83-90.
- Sayar, K., & Benli, S. (2020). *Dijital Çocuk*. Kapı Yayınları.
- Searson, M., Hancock, M., Soheil, N., & Çoban, G. (2015). Digital citizenship within global contexts. *Education and Information Technologies*, 20, 729-741.
- Seguin, D., Elizabeth, K., Bruce M., & Emma, G. D. (2021). School's Out: Parenting Stress and Screen Time Use in School-Age Children During The COVID-19 Pandemic. *Journal of Affective Disorders Reports*, 6(2), 100-112.
- Sert, H., Yılmaz, F. T., Kumsar, A., & Aygün, D. (2019). *Effect of technology addiction on academic success and fatigue among Turkish university students*. *Fatigue Biomed Heal Behav* [Internet]. <https://doi.org/10.1080/21641846.2019.1585598> adresinden alındı
- Shields, M. K., & Behrman, R. E. (2000). Children and Computer Technology: Analysis and Recommendations. *The Future of Children*, 4-30.
- Siibak, A., & Nevski, E. (2016). The role of parents and parental mediation on 0–3-year olds' digital play with smart devices: Estonian parents' attitudes and practices. *Early Years*, 36(3), 210-240.
- Snyder C R & Lopez S. (2002). *Handbook of Positive Psychology*, Oxford University Press US

- Sonck, N., Livingstone, S., Kuiper, E., & Haan, J. (2011). "Digital Literacy and Safety Skills". *EU Kids Online, London School of Economics & Political Science*.
- Sorbring, E. (2014). Parents' concerns about their teenage children's Internet use. *Journal of Family Issues*, 35(1), 75-96.
- Sosyoloji Derneği. (2002). Sosyoloji Derneği Sitesi: <https://sosyolojidernegi.org.tr/> adresinden alındı
- Şata, M., Çelik, İ., Ertürk, Z., & Taş, U. E. (2016). *Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin (ATBÖ) Türk Lise Öğrencileri İçin Uyarlama Çalışması*. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 7(1), 156-169
- Şen, M. (2017). *Ev ve Ev Dışındaki Ortamlarda Öğrenme Etkinlikleri. Anne Baba Eğitimi*(T. G. Yıldız, Dü.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Şimşek, Z., & Işıkoğlu, N. (2021). Comparing the effects of different book reading techniques on young children's language development. *Reading and Writing*, 34(4), 817-839.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5, pp. 481-498). Boston, MA: Pearson.
- Tezel Şahin, F., & Özyürek, A. (2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksemin Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir? *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(12), 19-34.
- Tokel, S. T., Başer, D., & İşler, V. (2013). Türkiye'deki ebeveynlerin çocuklarının internet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımına yönelik bilgi seviyeleri ve algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 225-236. <https://doi.org/10.17860/efd.70095>
- Tomczyk, Ł., & Waśniński, A. (2017). Parents in the process of educational impact in the area of the use of new media by children and teenagers in the family environment. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*. 42(190).
- Türel, Y. K., & Gür, D. (2019). Ebeveynlerin Çocukların Bilişim Teknolojileri Kullanımına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 145-165. <https://doi.org/10.19171/uefad.455888>
- Türkiye EU Kids Online. (2010). <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/research/research-projects/eu-kids-online/participating-countries/turkey> adresinden alındı
- TÜİK. (2021, 12 22). TÜİK Web Sitesi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanım-Arastirmasi-2021-41132> adresinden alındı
- TÜİK. (2022, 4 20). TÜİK Web Sitesi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45587&dil=1> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu [TDK] . (2018). Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Tohara, A. J. T. (2021). Exploring digital literacy strategies for students with special educational needs in the digital age. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(9), 3345-3358.
- Türk, B., & Senyuva, G. (2021). Şiddet Sarmalı İçinden Siber Zorbalık: Bir Gözden Geçirme. *BAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 462-479.

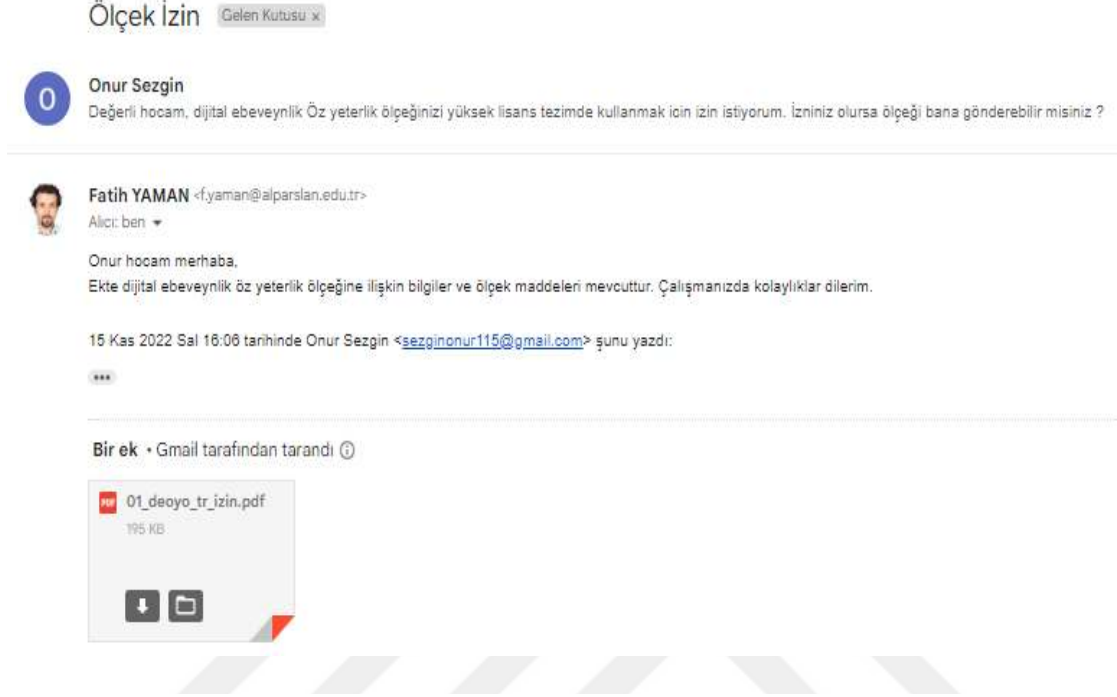
- Ulusoy, A., & Bostancı, M. (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science* 28, 559-572.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., and Rots, I. (2010). İnternet Parenting Styles And The İmpact On İnternet Use Of Primary School Children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464.
- Wisniewski, P., Xu, H., Rosson, M. B., & Carroll, J. M. (2017). Parents Just Don't Understand: Why Teens Don't Talk to Parents about Their Online Risk Experiences. In Proceedings of the 2017 ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work and Social Computing (ss. 523-540). ACM.
- Wittkowski A, Garrett C, Calam R, Weisberg D. (2017). Self-report measures of parental self-efficacy: A systematic review of the current literature. *Journal of child and family studies*, 26(11), 2960-78.
- Wong, K., & Neuman, S. (2019). Learning vocabulary on screen: A content analysis of pedagogical supports in educational media programs for dual-language learners. *Bilingual Research Journal*, 42(1), 54-72.
- Wong, Y. C., Ho, K. M., & Chen, H. (2015). İnternet supervision and parenting in the digital age: the case of Shanghai. *The Open Family Studies Journal*, 7(1), 100-112
- Wong, Y. C., Ho, K. M., & Chen, H. (2015). İnternet supervision and parenting in the digital age: the case of Shanghai. *The Open Family Studies Journal*, 7(1), 112-115.
- Yaman, E., Eroğlu, Y., & Peker, A. (2010). *Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık*. Kaknüs Yayınları.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı Yurdakul, I., Çoklar, A.N., & Güyer, T. (2019). Exploration of parents' digital parenting efficacy through several demographic variables [Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi], *Education and Science*, 44(199), 149-172.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Yurdakul, I. K., Çoklar, A. N., & Guyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 85-95.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Yurdakul, I. K., Çoklar, A. N., & Guyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 100-110.
- Yay, M. (2017). *Dijital Ebeveynlik*. Yeşilay Yayınları.
- Yaylagül, L. (2006). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yaylagül, L. (2017). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yıldırım, E. (2019). *Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M. (2019). Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi: Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. Mersin Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilimdalı.
- Yiğit, N. (2019). *Erken çocukluk dönemindeki çocukların dijital oyun oynama alışkanlıklarına ilişkin anne/baba görüş ve uygulamaları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Ondokuz mayıs üniversitesi.

- Yurdakul, I., Yaman , F., Dönmez, O., & Odabaşı, H. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.
- Yücel, D. (2013). *Pygmalion Etkisi Kapsamında Yönetici Beklentilerinin Astlar Tarafından Algılanmasının Astların Performansı Üzerindeki Etkileri ve Bir Araştırma*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı.
- Yüksel, E. (2017). Ne Demek Lazım; Uyuşturucu Mu Madde Bağımlılığı Mı? Uyuşturucuyla Mücadelenin Temel Kavramlarına Yönelik Uygulama ve Tartışmalar. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 25(2), 39-64.
- Zıllıoğlu, M. (2003). *İletişim nedir*. Cem Yayınevi.

EKLER

Ek1.Verı Toplama Aracının Kullanımı İçin Alınan İzin Belgesi

Değerli katılımcı

Bu anket, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans programında Doç. Dr. Alper KAŞKAYA danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Onur SEZGİN tarafından yürütölen ilkokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynlik özyeterlilik düzeylerine yönelik bilimsel çalışmanın bir parçasıdır.

Bu araştırmaya katılım gönüllölük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın sağlıklı olabilmesi için içten ve dürüst cevaplar vermeniz büyük önem taşımaktadır. Sizden toplanan veriler, yalnızca bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır.

Bu ankette tek tek kişilerin yanıtlarından ziyade tüm katılımcıların benzer yanıtları bir araya getirileceği için, katılımcılardan ad, soyad, iletişim bilgileri istenmemektedir. Yanıtların araştırmacılar dışında kimse ile paylaşılması söz konusu değildir.

Çalışmaya katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Onur SEZGİN

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
Yaşınız	 (Lütfen yaşıınızı yazınız)
Meslek Bilginiz	Mesleğiniz: ☐ Ev Hanımı ☐ Serbest Meslek ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Polis/Asker ☐ Öğretmen/Akademisyen ☐ Mühendis ☐ Doktor/Hemşir(e) ☐ Emekli
Son Mezun Olduğunuz Okul	Sizin: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
Çocuk Sayısı	 (Lütfen kaç çocuğunuz olduğunu yazınız)

Ailenin Gelir Durumu	☐ 2.500 – 6.499 TL ☐ 7.500 –13.499 TL ☐ 13500–19.499 TL ☐ 19.500-25.499 TL ☐ 25.500 TL ve üzeri

BÖLÜM II: Aşağıda çocuklarınızın internet kullanımına ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelere göre kendinizi ne kadar yeterli hissettiğinizi verilen aralıktan yalnızca bir seçeneği işaretleyerek belirtiniz. (1: Hiç yeterli değilim, 5: Çok yeterliyim)		Hiç Yeterli	ÇokDeğilim	Yeterliyim		
						
1	Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlardatarayıcıların güvenlik ayarlarını yapılandırmak	1	2	3	4	5
2	Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlardagüvenlik yazılımlarını güncellemek	1	2	3	4	5
3	Çocuğumu internetteki hakları konusunda bilinçlendirmek	1	2	3	4	5
4	Çocuğumun kullandığı internet uygulamaları içinde (oyun için haksalma, silah alma, vb.) satın alma işlemlerini takip etmek	1	2	3	4	5
5	Çocuğuma gelen istenmeyen mesaj veya e-postaları engellemesine yardımcı olmak	1	2	3	4	5
6	Çocuğumun internette yaşadığı olumsuz bir durumda gerekli hukuki süreçleri başlatmak	1	2	3	4	5
7	İnternete sitelerin güvenilirliğinin ayrımını yapabilmesi için çocuğumla konuşmak	1	2	3	4	5
8	Çocuğumun girdiği web sitelerini gezinti geçmişinden takip etmek	1	2	3	4	5
9	Çocuğumun internete bağlanmak için kullandığı cihazlardaebeveyn kontrolü ayarlarını yapılandırmak	1	2	3	4	5
10	Çocuğumun internette güvenli gezginimi için tarayıcılarda reklam engelleyici eklentileri kurmak	1	2	3	4	5
11	Çocuğuma Google gibi arama motorlarını kullanarak internette arama stratejilerini göstermek	1	2	3	4	5
12	Çocuğumun internete bağlandığı cihazlara uygulama yüklemek ve kaldırmak	1	2	3	4	5
13	Çocuğumun ziyaret edebileceği olumsuz içerikteki web siteleriniengellemek	1	2	3	4	5

14	Çocuğumun internette ulaştığı bilgilerin doğruluğunu nasıl belirleyebileceğine ilişkin ona bilgi vermek	1	2	3	4	5
15	Çocuğumu, kullandığı sosyal ağ profillerinde gizlilik ve güvenlik ayarlarını yapılandırması konusunda bilgilendirmek	1	2	3	4	5
16	Çocuğumun uzun süre dijital araçları (bilgisayar, akıllı telefon, tablet, vb.) veya interneti kullanması durumunda sağlığının olumsuz etkileneceği konusunda çocuğumu uyarmak	1	2	3	4	5
17	Çocuğumun bilmediği internet sitelerinden alışveriş yapmamasını söylemek	1	2	3	4	5
18	Çocuğumun sosyal ağlarda tanıştığı kişilerin verdikleri bilgilere (cinsiyet, yaş, vb.) güvenmemesini söylemek	1	2	3	4	5
19	Çocuğumun, bizim bilgimiz olmadan internette alışveriş yapmamasını söylemek	1	2	3	4	5
20	Çocuğumla ailemizin ve kendi mahremiyetini içeren fotoğraf ve video gibi öğeleri paylaşmaması hakkında konuşmak	1	2	3	4	5
21	Çocuğumun yaşına uygun olmayan internet sitelerine üye olmasına sınırlama getirmek	1	2	3	4	5
22	Çocuğuma sosyal ağlarda arkadaşlarını üzecek ve küçükdüşürecek paylaşımlar yapmamasını söylemek	1	2	3	4	5
23	Çocuğumun internette yaşadığı olumsuz durumlarda (tehdit edilmek, uygunsuz içerik istenmesi, vb.) bize gelmesini sağlamak	1	2	3	4	5
24	İnternette işlenen suçların gerçek hayatta yaptırımları olabileceği konusunda çocuğumla konuşmak	1	2	3	4	5

BÖLÜM II: Aşağıda çocuklarınızın internet kullanımına ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelere göre kendinizi ne kadar yeterli hissettiğinizi verilen aralıktan yalnızca bir seçeneği işaretleyerek belirtiniz. (1: Hiç yeterli değilim, 5: Çok yeterliyim)		<i>Hiç Yeterli ÇokDeğilim Yeterliyim</i>				
25	Bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi dijital araçların kullanım kurallarını çocuğumla belirlemek	1	2	3	4	5
26	Çocuğumu, çevrimiçi servislere (ücretsiz oyunlar, sosyal ağlar vb.) üye olurken paylaşmaması gereken bilgiler konusunda bilgilendirmek	1	2	3	4	5
27	Çocuğuma, internet alışverişlerinde yapabileceği hataları anlatmak	1	2	3	4	5
28	Çocuğumun yaşına uygun dijital araçları (bilgisayar, tablet, akıllı telefon, vb.) seçmek	1	2	3	4	5
29	Çocuğumun, profili bulunan sosyal ağlarda tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmemesi konusunda konuşmak	1	2	3	4	5
30	Çocuğumun yaşına uygun olmayan dijital araçları (bilgisayar, tablet, akıllı telefon, vb.) kullanmasına sınırlama getirmek	1	2	3	4	5

31	Çocuğuma, doğruluğundan emin olduğum bilgiyi paylaşmasını önermek	1	2	3	4	5
32	Çocuğumun hangi sıklıkta bilgisayar oyunu oynadığını takip etmek	1	2	3	4	5
33	Çocuğumun gelişimine uygun güvenli internet paketi seçmek	1	2	3	4	5
34	Çocuğumun dijital ortamlarda (Facebook, Twitter, Instagram, gibi) yaptığı paylaşımlarını beğenmek	1	2	3	4	5
35	Çocuğumun kullandığı akıllı telefon, tablet gibi araçları kullanmak	1	2	3	4	5
36	Çocuğumun, Facebook, WhatsApp, Gmail, YouTube gibi sosyal paylaşım ortamlarında paylaşımlarda bulunmasını desteklemek	1	2	3	4	5
37	Çocuğumun paylaşımlarına ilişkin dijital ortamda yorum yazmak	1	2	3	4	5
38	Çocuğumun kullandığı dijital iletişim ortamlarını (Facebook Messenger, WhatsApp, Viber, vb.) kullanmak	1	2	3	4	5

Maddelerin faktörlere dağılımı

Dijital Okuryazarlık

1-15

Dijital Güvenlik

16-33

Dijital İletişim

34-38

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Onur SEZGİN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	